T.C.
TRAKYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
SİYASET BİLİMİ VE ULUSLARARASI İLİŞKİLER ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

TÜRKİYE'NİN KAZAKİSTAN POLİTİKASINDA KÜLTÜR VE DİL

Hazırlayan
MEHMET EMİN TEKİN
[ORCID NO: 0000-0001-6039-9648]

Tez Danışmanı
PROF. DR. FAHRİ TÜRK

Edirne, Temmuz 2024

Özet

Tezin Adı : "Türkiye'nin Kazakistan Politikasında Kültür ve Dil"
Hazırlayan : Mehmet Emin TEKİN

Orta Asya'daki merkezi konumuyla öne çıkan Kazakistan, 16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan ederek müstakil ve demokratik bir ülke olarak varlığını sürdürme kararı almıştır. Tarihsel koşullar nedeniyle, birbirlerinden ayrılarak bağlarını yitirme noktasına gelen Kazakistan ve Türkiye ise yeniden çok taraflı düzeyde temas kurma fırsatını yakalamıştır. Kazak devletinin aldığı bu bağımsızlık kararını müteakip, Türk hariciye nazırlığı ivedilikle harekete geçmiş, Kazakistan'ı dünyada tanıyan ve bu ülkede büyükelçilik açan ilk ülke Türkiye olmuştur. Söz konusu tarihten bu yana her geçen gün ivme kazanarak süregelen bu müstesna ilişkinin manidarlığı evvela siyasi, ticari, ekonomik ve insani iş birliğinin gelişimi için önemli bir temel oluşturan ortak tarih, kültür ve dile dayanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik uyguladığı kültür ve dil politikalarını ele almaktır. Konunun kuramsal çerçevesi yumuşak güçtür. Tezin sınırlılığı, 1991 yılından 2023 yılına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Çalışmanın birincil sorusu, "Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik icra ettiği kültürel ve dilsel politikalar, hangi kurum ve kuruluşlarının aracılığıyla gerçekleştirilmektedir ve söz konusu faaliyetler nelerdir?" şeklindedir. İkincil soruları ise "Kazakistan'ın kamuoyu nezdinde, Türkiye hangi konumdadır?" ve "Gerçekleştirilen yumuşak güç politikalarının, Türk-Kazak ilişkilerine yansımaları nasıl olmaktadır?" biçiminde formüle edilmiştir. Çalışmanın suallerini yanıtlamak ve varsayımlarını sınamak gayesiyle elde edilen verilerin çözümlenmesi merhalesinde, kalitatif ve kantitatif yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma bir yaklaşım tarzı benimsenmiştir. Bu doğrultuda, ekseriyette Türkiye'nin yumuşak güç aktörleri mercek altına alınmıştır. Bunların yanı sıra Kazakistan'da yer alan Türkoloji bölümleri, Türkiye Türkçesinin öğretimi, Türkiye Bursları, Türk dizileri, Türk medyasının varlığı ve turizmin mevcut durumu çözümlenerek; Türkiye'nin bölgeye yönelik söz konusu politikaları, alanda yapılan mülakatlar ve arşiv araştırmaları vasıtası ile yerinde tetkik edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Kazakistan, Yumuşak Güç, Dış Politika, Kültür, Dil

Abstract

Thesis Title : "Culture and Language in Türkiye's Kazakhstan Policy"
Prepared by : Mehmet Emin TEKİN

Kazakhstan, which stands out with its central location in Central Asia, declared its independence on 16 December 1991, and decided to continue as an independent and democratic country. Kazakhstan and Türkiye, whose historical circumstances had separated to the point of losing their ties, seized the opportunity to re-establish contacts at the multilateral level. Following this decision of independence taken by the Kazakh state, the Turkish Ministry of Foreign Affairs took immediate action. Türkiye was the first country in the world to recognize Kazakhstan and open an embassy there. The significance of this exceptional relationship, which has been gaining momentum every day since then, is based first and foremost on common culture, which forms an important basis for developing political, commercial, economic, and humanitarian cooperation.

This study aims to discuss Türkiye's cultural and language policies towards Kazakhstan. The theoretical framework of the subject is soft power. The limitation of the thesis covers the period from 1991 to 2023. The study's primary question is, "Through which institutions and organizations are Türkiye's cultural and linguistic policies towards Kazakhstan carried out, and what are these activities?" The secondary questions are "What is the position of Turkey in the public opinion of Kazakhstan?" and "How are the reflections of the soft power policies realized in Turkish-Kazakh relations?" In order to answer the questions and test the assumptions of the study, a mixed approach was adopted, using qualitative and quantitative methods together. In this regard, Türkiye's soft power was mainly scrutinized. In addition, Turkology departments in Kazakhstan, teaching of Turkish, Türkiye scholarships, Turkish TV series, the presence of Turkish media, and the current state of tourism were also analyzed. Türkiye's policies towards the region have been analyzed through interviews and archival research in the field.

Keywords: Türkiye, Kazakhstan, Soft Power, Foreign Policy, Culture, Linguistic

Ön Söz

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik uyguladığı kültür ve dil politikalarını ele almaktır. Bu doğrultuda çalışmanın nirengi noktası, Türk dış politikasında 1991 yılından günümüze kadar izlenen siyasetin nasıl şekillendiğinin ortaya koyulmasının yanında, gerçekleştirilen faaliyetlerin bütüncül bir şekilde çözümlenmesidir. Çalışmanın özünde, Türkiye'nin yumuşak güç politikalarını icra eden kurum ve kuruluşların Kazakistan'da yürüttüğü kültürel ve dilsel faaliyetler yer almaktadır. Bu çalışmanın önemi, alanyazındaki mevcut eksikliğin giderilmesinden ileri gelmektedir. Konuyla ilintili olarak tetkik edilen çalışmalar ışığında; Ankara ve Astana arasındaki ilişkiler, genel itibariyle siyasi ve ekonomik açılardan ele alınmıştır. İkili ilişkileri direkt kültürel ve dilsel açıdan çözümleyen çalışmalar mevcuttur, ancak mezkûr eserlerin muhteviyatına bakıldığında içerik açısından kapsamın sınırlı kaldığı görülmüştür. Zikredilen hususlar haricinde, çalışmaların bir çoğu kuramsal çerçeveden yoksundur. Dolayısıyla bu eserde, Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik izlediği kültürel ve dilsel politikaları "yumuşak güç" kuramı temelinde, ana bulguları desteklemek adına alanda gerçekleştirilen mülakatlar ve arşiv araştırması ile desteklenerek şüpheye mahal vermeden sistematik ve ayrıntılı bir şekilde çözümlenmiştir.

Bu çalışmanın hayata geçirilmesi sürecinde, bilgi ve tecrübelerinden faydalandığım hocalarıma teşekkürleri bir borç bilirim. Kazakistan'da alan araştırmalarım ile alakalı bulunduğum sekiz aylık süre zarfında içerisinde ise şahsıma yardımcı olan ve beni yönlendiren kişilere minnettarlıklarımı ifade ederim. Tavsiyeleri ile bana yol gösteren, kıymetli dostum Dolunay BALTÜRK'e de şükranlarımı bildiririm. Aynı zamanda, manevi desteklerini hiçbir surette esirgemeyerek, bana olan güvenlerini hiç kaybetmeyen sevgili aileme sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Son olarak; daima bana inanan, moral ve motivasyonumu yitirdiğimde beni azimlendiren ve varlığı ile beni her zaman mutlu eden kız arkadaşım Türkan ALİSOY'a kainatın en kıymetli sözlerini armağan ederim.

Bilim camiasına hayırlı olsun!

Edirne, 2024

Mehmet Emin TEKİN

İçindekiler

Sayfa

Özet i
Abstract ii
Ön Söz iii
İçindekiler iv
Tablolar Listesi vi
Şekiller Listesi vii
Kısaltmalar Listesi viii
1. Giriş 1
1.1. Analitik Yapı 2
1.2. Alanyazın 6
1.3. Yöntem 12
1.4. Kavramlar 16
2. Kuramsal Çerçeve 19
2.1. Tarihsel Arka Plan 19
2.2. Yumuşak Güç 22
2.2.1. Kaynaklar 24
2.2.1.1. Kültür 24
2.2.1.2. Siyasi Değerler 25
2.2.1.3. Dış Politika 25
2.2.2. Araçlar 26
2.2.2.1. Devlet Kurumları 26
2.2.2.2. Devlet Dışı Aktörler 28
2.2.3. Uygulamada Kuramın Değerlendirilmesi 29
3. Türkiye'nin Kazakistan Politikasında Kültür ve Dil 32
3.1. Hukuki ve Yasal Zemin 32
3.2. Kültürel Alan 36
3.2.1. Giriş 36
3.2.2. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 37
3.2.2.1. Kültürel Faaliyetler 38
3.2.2.2. Türkiye'nin Turizm İmajı 42
3.2.3. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı 46

3.2.3.1. Kültürel Faaliyetler *47*
3.2.3.2. Türkoloji Projesi *52*
3.2.4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı 55
3.2.4.1. Kültürel Faaliyetler 56
3.2.4.2. Türkiye Bursları Programı ve Kazakistan Uyruklu Öğrenciler 59
3.2.5. Kazakistan'da Türk Medyası ve Diziler 64
3.2.5.1. TRT Kazakistan Temsilciği 65
3.2.5.2. Türk Dizileri 68
3.2.6. Sonuç 72
3.3. Dilsel Alan 73
3.3.1. Giriş 73
3.3.2. Yunus Emre Enstitüsü 74
3.3.2.1. Türkçe Öğretimi 75
3.3.2.2. Türkçe Yaz Okulu Projesi 77
3.3.2.3. Türkçe Yeterlik Sınavları 79
3.3.2.4. Türkoloji Projesi 80
3.3.2.5. Kültürel Faaliyetler 82
3.3.3. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi 88
3.3.3.1. Kentav Hazırlık Okulu 93
3.3.3.2. Dil Öğretim Merkezi 96
3.3.3.3. Değişim Programları ve Bilimsel Faaliyetler 100
3.3.4. Türkoloji ve Türk Dili Bölümleri 104
3.3.5. Üniversitelerde Seçmeli Türkçe Dersleri 111
3.3.6. Sonuç 116
4. Sonuç 117
4.1. Giriş 117
4.2. Yöntem 117
4.3. Çalışmanın Katkıları 119
4.4. Geleceğe Yönelik Öngörüler 120
Kaynaklar 122

Tablolar Listesi

Sayfa

Tablo 1. Türkiye'nin Kazakistan ile İmzaladığı Anlaşmalar ve Protokoller 33
Tablo 2. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kültür/Sanat Faaliyetleri (2006-2018) 39
Tablo 3. Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye Giriş Yapan Turist Sayısı 43
Tablo 4. Kazakistan'dan Türkiye'ye Haftalık Uçak Seferleri 45
Tablo 5. TİKA'nın Kazakistan'daki Resmi Kalkınma Yardımları (1992-2023) 50
Tablo 6. TİKA'nın Resmi Kalkınma Yardımlarının Sektörel Dağılımı (1992-2023) 51
Tablo 7. Türkiye Bursları Başvuru Sayısı (2019-2022) 59
Tablo 8. Türkiye Bursları Bursiyer Sayıları (2019-2022) 60
Tablo 9. Türkiye'de Eğitim Alan Kazakistanlı Öğrencilerin Sayısal Verileri 62
Tablo 10. TRT Kazakistan Temsilciliğinin Yapımları (2015-2023) 67
Tablo 11. Kazakistan'da Türk Dizilerinin İzlenme Sıralaması 69
Tablo 12. Astana YETKM'de Türkçe Eğitimi Alan Kursiyer Sayıları (2010-2023) 76
Tablo 13. Türkçe Yaz Okulu Projesi Öğrenci Sayıları (2011-2019) 78
Tablo 14. Türkçe Yeterlik Sınavlarına Katılan Öğrenci Sayıları (2013-2022) 79
Tablo 15. Astana YETKM'nin Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri (2011-2024) 83
Tablo 16. YEE'nin Etkinlikleri ve Katılımcıların Sayısal Verileri (2010-2023) 87
Tablo 17. AYÜ'da Eğitim Gören Türk Dünyası Öğrenci Sayıları (2023-2024) 89
Tablo 18. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi 2024 Yılı Burs Miktarları 90
Tablo 19. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Mezun Sayıları (1994-2023) 91
Tablo 20. AYÜ Kentav Hazırlık Okulu Öğrenci Sayıları (2019-2023) 94
Tablo 21. Dil Öğretim Merkezi Türkçe Kursiyer Sayıları (2021-2024) 97
Tablo 22. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinden Türkiye'ye Gidenler (2014-2024) 101
Tablo 23. Türkiye'den Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesine Gelenler (2014-2024) 102
Tablo 24. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilimsel Etkinlik Sayıları (1994-2023) 103
Tablo 25. KAZNU Türksoy ve Türkoloji Bölümü Öğrenci Sayıları (2019-2023) 105
Tablo 26. AYÜ Türk Dili ve Türkoloji Bölümü Öğrenci Sayıları (2019-2023) 107
Tablo 27. Avrasya Üniversitesi Türkiyat ve Türkoloji Bölümü Öğrenci Sayıları 110
Tablo 28. Kazakistan'da Seçmeli Türkçe Dersleri Verilen Üniversiteler 112

Şekiller Listesi

Sayfa

Şekil 1. Araştırmanın Soruları ve Hipotezleri 3
Şekil 2. Araştırma Tasarımı 13
Şekil 3. Katılımcıların Demografik Verileri 14
Şekil 4. Güç Çeşitleri 20
Şekil 5. Gücün Boyutları 23
Şekil 6. Türkiye'nin Kazakistan'daki Teşkilatlanması 35
Şekil 7. Türk Dizilerinin Orta Asya'da İzlenme Oranı 71

Kısaltmalar Listesi

AGE : Adı Geçen Eser
AGM : Adı Geçen Makale
AGR : Adı Geçen Rapor
ASU : Atırav Devlet Üniversitesi
AYÜ : Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi
CAB : Central Asia Barometer
ENU : L.N. Gumilyov Avrasya Ulusal Üniversitesi
KSU : Karaganda Buketov Devlet Üniversitesi
KTB : T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı
MEB : T.C. Millî Eğitim Bakanlığı
MFA : T.C. Dışişleri Bakanlığı
MKU : M.Kozybayev Kuzey Kazakistan Üniversitesi
QYZPU : Kazak Kızlar Devlet Pedagoji Üniversitesi
RG : Resmî Gazete
SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği
STK : Sivil Toplum Kuruluşu
TC : Türkiye Cumhuriyeti
TDK : Türk Dil Kurumu
THY : Türk Hava Yolları
TİKA : Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı
TÖMER : Türkçe ve Yabancı Dil Uygulama ve Araştırma Merkezi
TRT : Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TTEÖM : Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi
TÜİK : Türkiye İstatistik Kurumu
TYS : Türkçe Yeterlik Sınavı
UTA : Uluslararası Türk Akademisi
YEE : Yunus Emre Enstitüsü
YETKM : Yunus Emre Türk Kültür Merkezi
YÖK : Yükseköğretim Kurulu
YTB : Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

1. Giriş

Orta Asya'daki merkezi konumuyla öne çıkan Kazakistan, 16 Aralık 1991 tarihinde bağımsızlığını ilan ederek müstakil ve demokratik bir ülke olarak varlığını sürdürme kararı almıştır. Tarihsel koşullar nedeniyle, birbirlerinden ayrılarak bağlarını yitirme noktasına gelen Kazakistan ve Türkiye ise yeniden çok taraflı düzeyde temas kurma fırsatını yakalamıştır. Kazak devletinin aldığı bu bağımsızlık kararını müteakip, Türk hariciye nazırlığı ivedilikle harekete geçmiş, Kazakistan'ı dünyada tanıyan ve bu ülkede büyükelçilik açan ilk ülke Türkiye olmuştur. Söz konusu tarihten bu yana her geçen gün ivme kazanarak süregelen bu müstesna ilişkinin manidarlığı evvela siyasi, ticari, ekonomik ve insani iş birliğinin gelişimi için önemli bir temel oluşturan ortak tarih, kültür ve dile dayanmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik uyguladığı kültür ve dil politikalarını ele almaktır. Konunun kuramsal çerçevesi yumuşak güçtür. Bu kuramın tercih edilmesinin sebebi, diğer kuramların muhtevasınca çalışmanın verilerine ışık tutamayacağından dolayıdır. Tezin sınırlılık çerçevesi, siyasi ilişkilerin başladığı 1991 yılından 2023 yılına kadar olan dönemi kapsamaktadır. Bu kapsamda ekseriyette Türkiye'nin yumuşak güç aktörleri arasında yer alan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Yunus Emre Enstitüsü (YEE) ve Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi (AYÜ) gibi kurumlar mercek altına alınarak icra edilen kültürel ve dilsel faaliyetler değerlendirmeye tabi tutulmuştur. Bunların yanı sıra Kazakistan'da yer alan Türkoloji bölümleri, Türkiye Türkçesinin öğretimi, Türkiye Bursları, Türk dizileri, Türk medyasının varlığı ve turizmin mevcut durumu çözümlenerek; Türkiye'nin bölgeye yönelik söz konusu politikaları, alanda yapılan mülakatlar ve arşiv araştırması vasıtası ile yerinde tetkik edilmiştir. Verilerin çözümlenmesi merhalesinde, karma bir yaklaşım tarzı benimsenmiştir. Yazarın konuya ilgisi, yüksek lisans döneminde almış olduğu "*Türkiye ile Orta Asya Türk Cumhuriyetleri Arasındaki İlişkiler"* dersiyle şekillenmiştir. Çalışmanın danışmanı olan ve aynı zamanda mezkûr dersin yürütücüsü Fahri Türk'ün konu seçiminde yazara olan telkinleri ve yönlendirmeler de belirleyici unsur olmuştur.

1.1. Analitik Yapı

Çalışmanın özünde, Türkiye'nin yumuşak güç politikalarını icra eden kurum ve kuruluşların Kazakistan'da yürüttüğü kültürel ve dilsel faaliyetler yer almaktadır. Bu doğrultuda daha çok araştırmada mercek altına alınan kurumlar T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Yunus Emre Enstitüsü (YEE) ve Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi (AYÜ) gibi kurumlardır. Bilhassa ülke genelinde Türkoloji bölümleri, Türkiye Türkçesinin öğretimi, Türkiye Bursları, Türk dizileri, Türk medyasının varlığı ve turizmin mevcut durumu değerlendirilmektedir. Bu itibarla çalışmanın temeline iki farklı soru bina edilmiş, iki ayrı hipotez belirlenmiş, değişkenler sıralanmış ve araştırmanın sınırlılığı çizilmiştir.[1]

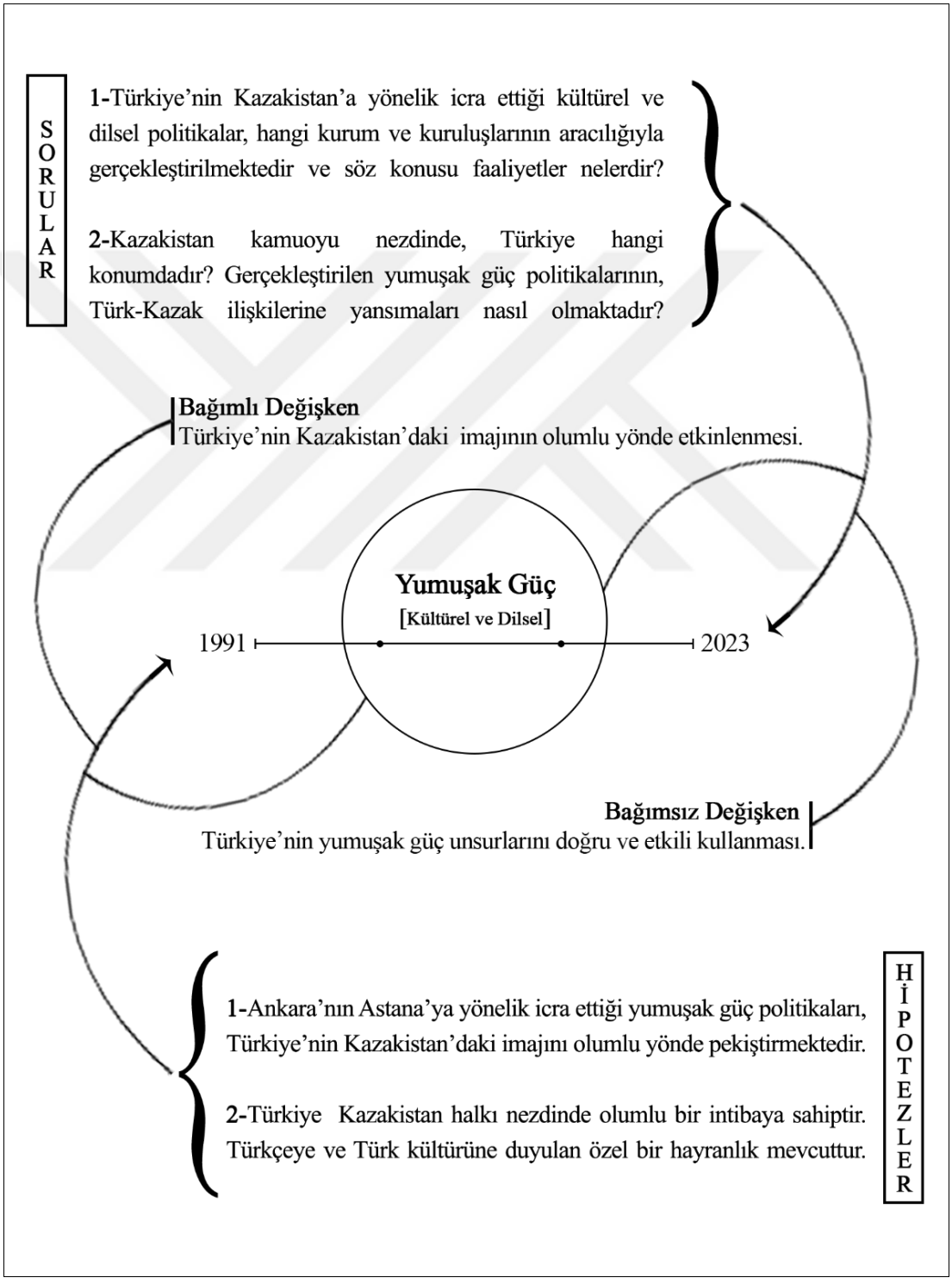
Çalışmanın kuramsal çerçevesi yumuşak güce dayandırılmaktadır. Bu kuramın seçilmesinin nedeni, açıklayıcı güce sahip olmasıdır. Çünkü askeri, ekonomik veya eylemsel veriler bu çalışmanın kapsamı dışındadır. Nitekim uluslararası arenada gündemi belirleyenler artık sadece devletler değildirler. Çok uluslu şirketler, sivil toplum kuruluşları ve hatta bireyler uluslararası ilişkilerin birer parçası hâline gelmişlerdir. Dolayısıyla kültürel ve dilsel alan telâkkisinden ele alınan bu eserin ancak, Joseph S. Nye'nın yazına kazandırdığı söz konusu kuramın çalışmanın verilerini izah etmeye muktedir olabileceği söylenebilir.

Çalışmanın siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler disiplini açısından önemine bakılacak olursa şu şekilde bir mütalaa yapılabilir: Türk-Kazak ilişkilerini genellikle ekonomik ve siyasi açılardan ele alınan çalışmalar yapıldığı görülmüştür. Yumuşak güç bağlamında matbuatta teferruatlı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Var olan çalışmalar incelendiğinde ise Türkiye'nin Kazakistan'daki yumuşak güç politikaları birkaç başlık altında yüzeysel olarak değerlendirilmiş yani ayrıntılı bir inceleme ve iyi bir analiz yapılmamıştır. Nitekim bu eserlerde yumuşak güç politikaları tek taraflı olarak ele alınmış, gerçekleştirilen faaliyetlerin Kazakistan'a olan etkisi göz ardı edilerek değinilmemiştir. Elinizde tutmuş olduğunuz bu tez çalışması, alandaki mevcut açığın kapatılmasını amaçlamaktadır.

[1] Bkz. Şekil 1. Araştırmanın Soruları ve Hipotezleri.

Yukarıda ifade edilen hususlar doğrultusunda çalışmanın soruları, hipotezleri, bağımlı-bağımsız değişkenleri kuram ve sınırlılıklar çerçevesinde şöyledir:

Şekil 1. Araştırmanın Soruları ve Hipotezleri

Kaynak: *Çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Şekil 1'de ifade edildiği üzere yazar tarafından cevabı aranan sorular ve sorularla bağlantılı olarak sınanan hipotezler için çizilen yol haritası şöyledir:

Birinci bölümde; bilimsel çalışmaların evrensel kaideleri yerine getirilmiştir. Analitik yapı alt başlığında konun izahatı yapılmış, soruları belirlenmiş, hipotezleri ortaya koyulmuş, değişkenler sıralanmış, sınırlılıklar çizilmiş, şahıs, yer ve kuruluş isimlerinin çalışmada nasıl geçeceği aktarılmış, çalışmanın alan açısından önemi açıklanmış ve yol haritası tayin edilmiştir. Alan yazın alt başlığında konunun çerçevesine binaen, daha önce yapılmış olan çalışmalar ile mezkûr eserlerin hangi yönden ele alındığı eleştirel bir bakış açısı ile yorumlanmış, akabinde yazar tarafından yapılan bu çalışmanın alandaki diğer yapıtlar açısından farkı ortaya koyulmuştur. Yöntem alt başlığında çalışmanın nasıl yapıldığı, verilerin nasıl toplandığı ve analiz edildiği izah edilerek çözümleme yöntemi belirtilmiş, bulguların nasıl sınıflandırılacağı aktarılmış, alanda gerçekleştirilen mülakatlara ilişkin bir takım bilgiler sunulmuştur. Kavramlar alt başlığında ise soru ve hipotezde geçen anahtar kelimelerin yazar tarafından hangi manada kullanıldığı açıklanmıştır.

İkinci bölümde; ilkin kuramsal yapının alan için önemine değinilmiştir. Devamında, yumuşak güç kuramının diğer kuramlardan ayırt ediciliği ile bu yaklaşımın çalışma için neden seçildiğine dair izahat yapılmıştır. Akabinde söz konusu kurama girizgâh yapılarak, tarihsel arka planı gözler önüne serilmiş ve bu düşünce sisteminin çalışma kapsamında elde edilen olgular arasındaki bağlantıyı ortaya koyacak kaynaklar (kültür, siyasi değerler ve dış politika) ve araçlardan (devlet kurumları ve devlet dışı aktörler) ayrıntılı olarak bahsedilmiştir. İlerleyen kısımda, kuramın uygulamada olan değerlendirilmesi okuyucuya sunulmuştur.

Üçüncü bölümde; çalışmanın sorularına cevap verebilmek ve hipotezlerini sınamak için elde edilen verilerin analizi, yorumu ve sunumu yapılmıştır. Bu itibarla kuramsal çerçeveden hareketle, araştırmanın konusu bağlamında Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik diplomatik temasları irdelenerek, iki ülke arasında yapılmış anlaşmalara ve imzalanan protokollere kısa bir giriş yapılmış, ardından bölgeye yönelik kültürel ve dilsel alanlarda uygulanan politikalar ayrı başlıklar altında büyük bir titizlikle ele alınmıştır. Bu kapsamda T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT),

Yunus Emre Enstitüsü (YEE) ve Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi (AYÜ) gibi kurumların Kazakistan özelindeki faaliyetleri masaya yatırılmıştır. Ayrıca ilgili bölümlerde söz konusu bölgede yer alan Türkoloji bölümleri, Türkiye Türkçesinin öğretimi, Türkiye Bursları, Türk dizileri, Türk medyasının varlığı ve turizmin mevcut durumu aydınlığa kavuşturulmuştur. Bunların haricinde, ana bulguları desteklemek adına gerçekleştirilen mülakatlardan ve arşiv araştırmalarından edinilen veriler devreye sokulmuştur. Mevzu bahis aktörler tarafından yürütülen faaliyetlerin büyük bir kısmı ise yazar tarafından yerinde incelemeler yapılarak, toplanan bulgular çalışmanın bu bölümüne nakşedilmiştir.

Dördüncü ve son bölümde; çalışmanın yöntemi genel hatlarıyla tekrar ele alınarak, elde edilen bulguların özeti can alıcı hususlar temelinde vurgulanmıştır. Bu minvalde araştırmanın amacına ulaşıp ulaşmadığı, Ankara'nın Astana'ya karşı izlemiş olduğu yumuşak güç politikalarının ikili ilişkilerde oynamış olduğu rol, kullanılan yöntemlerin etkinliği ve bu metotların sonuçlar üzerindeki etkisi tartışılmıştır. Ayrıca araştırma sonuçlarından çıkarılan mühim konular ve bu bulguların disiplin içindeki anlamı tartışılarak, çalışmanın alan yazına katkılarının altı çizilmiş, gelecekte yapılacak araştırmalar için önerilerde bulunulmuştur. Son olarak, çalışmanın sınırlılıkları ve bu sınırlılıkların sonuçlar üzerindeki etkisinin haricinde konunun muhatabı olan kurumlara gerekli tavsiyelerde bulunulmuştur.

Çalışmanın özgünlüğünü korumak ve konunun bütünlüğünü sağlanmak açısından, tahkikatın sınırlılığı 1991-2023 arası dönem olarak belirlenmiştir. Bu sınırlılığın iki önemli yönü vardır. Birincisi, konu bütünlüğünün korunmasıdır. İkincisi ise çalışmanın kapsamına ve hakikatine zarar vermemektir. Bununla birlikte çalışmadaki Kazakça yer, şahıs, kurum ve kuruluş isimleri latinize edilerek Türkçe yazılımları esas alınmıştır. Örneğin Қазақстан Республикасы yerine Kazakistan Cumhuriyeti, Астана yerine Astana, Нұрсұлтан Назарбаев yerine Nursultan Nazarbayev, Қожа Ахмет Есеви yerine Hoca Ahmet Yesevi şeklindeki yazımlar tercih edilmiştir. Konuya ilaveten, çalışmada Türkçe kelimesi zikredildiğinde bahsedilen dilin Türkiye Türkçesi olduğu, Kazak Türkçesinden bahsedildiğinde ise yalın hâliyle Kazakça kelimesinin kullanılması münasip görülmüştür. Bunlarla birlikte, ölçüm birimlerinden birden on ikiye olan kısımlar yazıyla ifade edilirken, diğer sayısal değerler rakamsal olarak (10 bin yerine 10.000 gibi) belirtilmiştir.

1.2. Alanyazın

Alanyazın taraması olmaksızın yapılan bir bilimsel çalışma, yazarı konuyla ilgili mevcut bilgilerden yoksun bırakmaktadır. Bu durum önceden yapılmış ve yayımlanmış benzer çalışmaların tekrarına yol açabilir. Konuyla ilgili yenilikçi yaklaşımların veya fikirlerin eksik olma ihtimalini artırır. Bilimsel tartışmaların sınırlı kalmasına sebep olmaktadır. Dolayısıyla mevcut bilgiyi değerlendirme, araştırma alanındaki boşlukları görme, araştırmanın kapsamını saptama ve yapılan çalışmanın özgünlüğü ile katkısını ortaya koyma noktasında alanyazın taraması önemli bir merhaledir. Tüm bu hususlar, sağlam bir temel oluşturarak nitelikli, derinlemesine ve etkili bir çalışma yapılmasına olanak tanımaktadır. Çalışmanın konusu hakkında matbuatta yer alan eserler tetkik edilirken, özelden genele doğru zamansal bir düzlemde ilerlenmiştir. Yani ilkin, Kazakistan'ın direkt çalışma konusu olduğu yapıtlar incelenmiş, ardından Orta Asya'daki ülkelerin tamamının baz alındığı eserler ele alınmıştır. Bu itibarla, mevcut yazında çalışmanın konusuyla ilgili doğrudan ve/veya dolaylı olarak kaleme alınan çalışmalar şu şekildedir:

Raşid Tacibayev tarafından hazırlanmış, *"1991-1996 Yıllarında Türkiye-Kazakistan İlişkileri"* [2] başlıklı yüksek lisans tezinde, yazar Kazakistan ve Türkiye arasındaki diplomatik ilişkileri analiz etmeye çalışmıştır. Bu kapsamda, Türkiye ve Kazakistan arasında yapılan ziyaretlerle, Türkiye'nin Kazakistan'ın uluslararası teşkilatlara üye olmasına ilişkin gösterdiği çabalar konu alınmıştır. Devamında eğitim alanında yapılan iş birlikleri irdelenmiş ve son kertede bu ikili ilişkilerin kültürel boyutu derinlemesine bir analize tabi tutulmuştur.

Kanat Saudabayev'in yazmış olduğu, *"Kazaxstansko-Tureckie Otnoshenie: Stanovlenie, Sovremennoe Sostoqnie i Perspektivj Razvitie"* [3] başlıklı doktora tezinde, çalışmanın sınırlılığı 1991-1999 yılları arasında belirlenmiştir. Çalışmanın ilk etabında siyasi alanda Kazakistan ile Türkiye arasındaki ilişkilere, Türkiye'deki

[2] Raşid Tacibayev, 1991-1996 Yıllarında Türkiye-Kazakistan İlişkileri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=4WfwP7USTSOZeeY7aDi_7Q&no=qdBKoLPAJMpqOylKa7rUMw, [20.05.2023].

[3] Kanat Saudabayev, Kazaxstansko-Tureckie Otnosheniq: Stanovlenie, Sovremennoe Sostoqnie i Perspektivj Razvitiq, SSCB Bilimler Akademisi, Doktora Tezi, Moskova, 1999, https://www.dissercat.com/content/kazakhstansko-turetskie-otnosheniya-stanovlenie-sovremennoe-sostoyanie-i-perspektivy-razviti, [20.05.2023].

Kazak diasporasına, dış ticaret alanındaki Kazak-Türk ilişkilerine ve Türkiye'nin Kazakistan ekonomisine yaptığı yatırımlara değinilmiştir. Saudabayev çalışmasının devamında, Kazakistan ve Türkiye arasındaki kültürel ve insani iş birliğine, eğitim alanındaki iş birliğine, turizm alanındaki bağlara ve sağlık alanında yapılmış protokollere yer vermiştir. Araştırmanın kurgusu çerçevesinde, dönemin çok iyi nakşedilmiş eserlerinden birisi olduğunu söylemek mümkündür.

Elena Fedorovna Parubochaya tarafından kaleme alınan, *"Kazaxstansko-Tureckie Otnosheniq v Postsovetskiy Period: 1991-2006"* [4] başlıklı doktora tezinde yazar ilkin, Kazak-Türk ilişkilerinin siyasi yönleri itibariyle oluşma ve gelişme sürecini, Turan fikrini, askerî-teknik iş birliği ile jeopolitik meseleleri incelemiştir. Devamında iki devletin ekonomik iş birliği çerçevesinde temasları, dış ticari ilişkileri ve bölgeye yapılan yatırımlarla ortak girişimlerin konu edildiği alt başlıklar masaya yatırılmıştır. Son kertede, çalışmasında kültür ve eğitim alanındaki gelişmelere yer veren yazar, bu düzlemde çalışmasını noktalamıştır. Genel manada eser, nitelik bakımından bazı noksanlıklar barındırmaktadır.

Dinara Taldybayeva'nın, *"Türk Dünyasında Entegrasyon Süreci: Türkiye-Kazakistan İkili İş Birliğinin Sürece Etkileri"* [5] başlığıyla kaleme aldığı yüksek lisans tezinde, Türk dünyası kavramının geniş bir perspektifte incelediği görülmüştür. Akabinde Sovyetlerin yıkılmasıyla Türk dünyasında yaşanan bütünleşme sürecindeki sorunlar çözümlenmiştir. Devamında Türkiye'nin Özbekistan, Kırgızistan ve Türkmenistan ile olan ilişkilerini özetleyen yazar, son kertede Türkiye ve Kazakistan arasındaki ticari ve ekonomik ilişkileri irdelemiş, ikili ilişkilerin güvenlik boyutunu masaya yatırarak ve eğitim ve kültür alanındaki iş birliğini analiz etmiştir.

Almen Dastan tarafından yazılmış, *"Turkey's Foreign Policy Towards Kazakhstan in The Post-Sovıet Period"* [6] başlıklı çalışmada, yazar Türkiye'yi

---

[4] Elena Fedorovna Parubochaya, Kazaxstansko-Tureckie Otnosheniq v Postsovetskiy Period: 1991-2006, Volgograd Devlet Üniversitesi, Doktora Tezi, Volgograd, 2008, https://www.disserca.com/content/kazakhstansko-turetskie-otnosheniya-v-postsovetskii-period-1991-2006-gg, [22.05.2023].

[5] Dinara Taldybayeva, Türk Dünyasında Entegrasyon Süreci: Türkiye-Kazakistan İkili İş Birliğinin Sürece Etkileri, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Q9nA8PMS1osemefbfj8QIw&no=jMMrphlWlTwjOAc_tE7QOw, [10.07.2023].

[6] Almen Dastan, *Turkey's Foreıgn Polıcy Towards Kazakhstan In The Post-Sovıet Perıod,* Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Araştırmaları Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, https://open.metu.edu.tr/handle/11511/23135, [25.05.2023].

bölgesel bir güç olarak gördüğünü ifade ederek, Ankara'nın Kazakistan'daki nüfuzunu analiz ettiğini belirtmiştir. Bu analizi Orta Asya çerçevesinde yapan yazar, özelde ise Kazakistan'ı ele almıştır. Bu kapsamda çalışmada tarihi bir perspektiften siyasi, askerî, ekonomik ve kültürel ilişkiler detaylı bir şekilde incelenmiştir. Özellikle sosyo-kültürel başlık altında Türkiye Burslarına ve öğrenci değişim programlarına değinilerek, Türkiye Cumhuriyeti Diyanet İşleri Başkanlığı, Yunus Emre Enstitüsü ve Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi gibi kurumların faaliyetleri irdelenmiştir.

"Türkiye-Kazakistan İlişkileri" kitabının on birinci bölümünde, Fahri Türk ve Taner Karakuzu'nun "*Türkiye-Kazakistan İlişkilerinde Eğitim ve Kültür"* [7] başlığıyla kaleme aldıkları çalışmanın, sınırlılığının 1991-2021 yılları arasında belirlendiği saptanmıştır. Yumuşak güç kuramı temelinde karşılıklı iş birliği ve resmi ziyaretler konu edilmiş, eğitim alanında imzalanan protokoller ile antlaşmalar kronolojik olarak sıralanmış, bu doğrultuda açılan Türk-Kazak okulları hakkında malumat verilmiş, TİKA'nın Türkoloji çerçevesindeki faaliyetleri zikredilmiş, lisansüstü çalışmaların mevcut durumu analiz edilmiş ve öğrenci değişim programlarından bahsedilmiştir. Devamında, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesini mercek altına alan Türk ve Karakuzu, kuruma ilişkin muhtelif bir takım sayısal veriler paylaşmışlardır. Akabinde, Türkiye Türkçesinin öğretilmesine ilişkin "Almatı Türkiye Türkçesi Öğretim Merkezi" ve "Astana YETKM" irdelenmiştir. Ayrıca Türk dizilerinin Kazakistan'daki görünürlüğü de masaya yatırılmış ve iki ülke arasındaki turizm faaliyetlerinin hangi düzeyde olduğu teferruatlı bir şekilde kaleme alınmıştır. Mühim verilerin yer aldığı bu kitap bölümü, yazına önemli bir katkı sunmuştur.

Farida Eleuken tarafından, *"Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Uluslararası Eğitim: Türkiye-Kazakistan İlişkileri Örneği"* [8] başlığıyla yayımlanmamış yüksek lisans tezinde, Türkiye'nin Türk dünyasına yönelik yumuşak güç araçlarından bahsedilmiştir. Devamında, Türkiye ve Kazakistan arasındaki eğitim ve kültür ilişkileri masaya yatırılmıştır. Bu çerçevede Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-

[7] Hasan Acar (ed.), Türkiye-Kazakistan İlişkileri, Nobel Yayınevi, Ankara, 2021, s.245-274.

[8] Farida Eleuken, Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Uluslararası Eğitim: Türkiye-Kazakistan İlişkileri Örneği, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir, 2021, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=cMq9s4cqhgHWMP0JXIiPRw&no=48YXe_Nwb4ZtleTxlT9qBw, [01.06.2023].

Kazak Üniversitesinden bahsedilmiş, iki ülke arasındaki uluslararası öğrenciler konu alınmış, öğrenci değişim programlarının (Büyük Öğrenci Projesi, Türkiye Bursları, Mevlâna ve Orhun Değişim Programları) mevcut durum tartışılmıştır.

Erden Kişi tarafından, *"Soğuk Savaş Sonrasında Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye İlişkileri"* [9] başlığı ile hazırlanmış yüksek lisans tezinde, ilkin Türk Cumhuriyetlerinin Türkiye ile olan ilişkilerine değinilmiş, ikinci kısımda Orta Asya'da küresel ve bölgesel aktörlerin icra ettikleri politikalar ele alınmış, üçüncü bölümde ise Türkiye'nin Orta Asya politikaları çerçevesinde Kafkasya'nın yeri tartışılmıştır. Anlaşılacağı üzere yazar, Türk devletlerinin Türkiye ve diğer önemli aktörlerle olan ilişkilerini mukayeseli bir zaviyeden tartışmıştır. Sonuç olarak bu yüksek lisans tezi, genel itibariyle jeopolitik açıdan bir çözümleme yapmıştır.

Fatma Tombak tarafından yazına kazandırılan, *"Türkiye'nin 1990-2000 Yıllarında Türk Cumhuriyetleri ile Kültürel, Siyasi ve Ekonomik İlişkileri"* [10] başlıklı doktora tezinde yazar genel olarak, Sovyetlerin çöküşünden itibaren Türkiye'nin Orta Asya'ya yönelik siyasetini irdelemiştir. Bu doğrultuda eserin müellifi, Türk Cumhuriyetlerinin bağımsızlıklarını kazandığı dönem ve sonraki süreçlerde yaşanan gelişmeleri karşılaştırmalı bir zaviyeden masaya yatırmıştır. Ayrıca bölgesel kalkınma örgütlerinin etkinlikleri, genel açıdan ekonomik ilişkiler ve Türk dış politikasında bölgeye yönelik yumuşak güç faaliyetleri çözümlenmiştir. Sonuç olarak bu doktora tezinin, kültürel unsurlar açısından zengin olduğu söylenebilir, ancak dilsel faaliyetler açısından söz konusu çalışmanın bazı noksanlıklar barındırdığını söylemek yanlış olmayacaktır.

Fahri Türk tarafından, *"Türk Dünyasında Turizmin Gelişmesinde Devlet Dışı Aktörler: Turizm Acenteleri"* [11] başlığı ile kaleme alınmış olan makalede, Türkiye ve Türk dünyası arasındaki turizm ilişkilerinin mevcut durumunu analiz etmiştir. Bu

---

[9] Erden Kişi, Soğuk Savaş Sonrasında Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye İlişkileri, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kars, 2011, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=9kiMxI5__uG9b14usSn6UA&no=-CDtQLjld05OH52BTsSH6g, [22.07.2023].

[10] Fatma Tombak, Türkiye'nin 1990-2000 Yıllarında Türk Cumhuriyetleri ile Kültürel, Siyasi ve Ekonomik İlişkileri, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Kayseri, 2013, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=3mm_LdBFNxdGB7p8sLnFBg&no=0jC0ViOk5RPhxhXEQOGq6A, [15.06.2023].

[11] Fahri Türk, Türk Dünyasında Turizmin Gelişmesinde Devlet Dışı Aktörler: Turizm Acenteleri, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, 2015, Cilt: 6, Sayı: 2, s.97-105, https://www.esbadergisi.com/index.php?option=com_content&view=article&id=56&Itemid=56&lang=tr, [16.07.2023].

doğrultuda Türk seyahat acentelerinin Orta Asya'ya yönelik tur programları incelenmiş, tur şirketlerinde çalışan kişilerle mülakatlar yapıldığı müşahede edilmiştir. Çalışmasında TÜİK'ten edindiği verilere de yer veren yazar, son kertede Türkiye ve Türk dünyası arasındaki turizmin gelişmesini engelleyen faktörler ve bu engellerin nasıl aşılabileceği konusunda öneriler sunarak çalışmasını noktalamıştır.

Farhad Linarovich Gumarov tarafından kaleme alınan, *"Vneshnepoliticheskıe Svyzı Tureckoy Respubliki s Tyurkoqzjchnjmı Gosudarstvamı Central Azıı Chlenamı Eajes"* [12] başlıklı doktora tezinde Türk siyasi partilerinin dış politika alanındaki tutumları masaya yatırılmıştır. Akabinde, Türkiye'nin başta Kazakistan olmak üzere Kırgızistan, Azerbaycan, Rusya ve Beyaz Rusya ülkeleriyle olan diplomatik ilişkileri çözümlenmeye çalışılmıştır. Sonuç itibariyle Gumarov, çalışmasını siyasi ilişkiler bağlamında kaleme alırken, ikili ilişkilerin farklı boyutları üzerinde durmamıştır.

Çalışmanın konusuyla ilinti olan bir başka doktora tezi de Hatice Vargelen Akcin tarafından, *"Türk Cumhuriyetlerinde Ana Diline ve Türkiye Türkçesi Öğrenimine İlişkin Tutum"*[13] başlığıyla okuyucularla buluşturulmuştur. Mevcut araştırma büyük çapta anket çalışmasına dayanmaktadır. Çalışmasına dil ve ulus kavramlarını açıklayarak başlayan yazar, devamında Türk Cumhuriyetleri hakkında umumi bilgilere yer vererek araştırmasına temel oluşturmaya çalışmıştır. Bu doğrultuda, Türk Cumhuriyetlerindeki üniversite öğrencilerinin kendi ana dillerine ve Türkiye Türkçesi öğrenimine yönelik tutumlarını ölçümlemeye çalışan Akcin, Kazakistan özelinde 235 öğrenci ile mülakatlar gerçekleştirmiştir.

Hayati Aktaş'ın hazırladığı, *"Türkiye'nin Orta Asya'ya Yönelik Kültürel Diplomasi Faaliyetleri"* [14] başlıklı makalede, Türkiye'nin Orta Asya'da var olan Türk Cumhuriyetlerine karşı izlediği kültürel diplomasi faaliyetleri mercek altına

---

[12] Farhad Linarovich Gumarov, Vneshnepoliticheskıe Svyzı Tureckoy Respubliki s Tyurkoqzjchnjmı Gosudarstvamı Central Azıı Chlenamı Eajes, Kazan Devlet Üniversitesi, Doktora Tezi, Kazan, 2017, https://www.dissercat.com/content/vneshnepoliticheskie-svyazi-turetskoi-respubliki-s-tyurkoyazychnymi-gosudarstvami-tsentralno, [05.06.2023].

[13] Hatice Vargelen Akcin, Türk Cumhuriyetlerinde Ana Diline ve Türkiye Türkçesi Öğrenimine İlişkin Tutum (Üniversite Öğrencileri Örneğinde), Gazi Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2019, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=JUUfNmveujj54jEvrmkhXg&no=vVo3eBAYrnxKC9CbRDOxUA, [19.06.2023].

[14] Hayati Aktaş, Türkiye'nin Orta Asya'ya Yönelik Kültürel Diplomasi Faaliyetleri, Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi, 2019, Cilt: 11, Sayı: 41, s.608-615, https://www.proquest.com/docview/2206978126?sourcetype=Scholarly%20Journals, [29.05.2023].

alınmıştır. Bu kapsamda ilkin, kültürel diplomasi kavramının çıkış noktası ve bu kavramın ne ifade ettiği tartışılmıştır. Devamında, Türkiye'nin Türk devletleriyle bağlarını güçlendirmeye çalıştığı ve söz konusu ülkelerle bölgesel örgütler kurmayı arzuladığı okuyucuya aktarılmıştır. Akabinde, Türkiye'nin kültürel diplomasi anlayışı Orta Asya özelinde analiz edilmiştir. Son kertede, Türkiye'nin bölgedeki yumuşak güç faaliyetleri ele alınarak, bunların Türkiye'ye kazandırdığı hususlar tartışılıp çalışmaya nokta koyulmuştur.

Fahri Türk, Taner Karakuzu, Ahmet Özdemir ve İlker Limon tarafından yazılan, *"Yumuşak Güç Bağlamında Orta Asya'da Türk Dizileri ve TRT Kurumunun Rolü"* [15] başlıklı makalede, yumuşak gücün unsurlarından olan popüler kültürün yapıtaşı olarak nitelendirilebilecek Türk dizilerinin Orta Asya ülkelerindeki varlığı çözümlenmiştir. Elde edilen nicel verileri içerik analizine tabi tutan müellifler, çalışma kapsamında 14.000'e yakın çevrim içi sayfayı taramıştır. Son safhada ise üst kültürün öğelerinden TRT'nin Orta Asya devletlerine yönelik izlediği yayın politikaları ve bu kuruma ait kanalların program akışlarında yer alan Türk dizileri mercek altına alınarak değerlendirilmiştir. Ayrıca söz konusu eserde emeği geçen iki yazarın, bölge ülkelerinde alan araştırmaları yapmaları dikkatlerden kaçmamıştır.

Yukarıda tetkik edilen çalışmalar ışığında, Ankara ve Astana arasındaki ilişkiler, genel itibariyle siyasi ve ekonomik açılardan ele alınmıştır. İkili ilişkileri direkt kültürel ve dilsel açıdan çözümleyen çalışmalar mevcuttur, ancak mezkûr eserlerin muhteviyatına bakıldığında içerik açısından kapsamın sınırlı kaldığı görülmüştür. Ayrıca birçoğunun nitelikli eserler olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim, bugüne kadar kayda değer bir çalışmanın ortaya koyulamamasının yanı sıra, yapılan araştırmaların sayısının yetersiz olduğu dikkatlerden kaçmamıştır. Zikredilen hususlar haricinde, çalışmaların bir çoğu kuramsal çerçeveden yoksundur. Dolayısıyla yazar bu eserinde, Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik izlediği kültürel ve dilsel politikaları "yumuşak güç" kuramı temelinde, ana bulguları desteklemek adına alanda yapmış olduğu mülakatlar ve arşiv araştırması ile destekleyerek şüpheye mahal vermeden sistematik ve ayrıntılı bir şekilde çözümlemiştir.

[15] Fahri Türk, Taner Karakuzu, Ahmet Özdemir ve İlker Limon, Yumuşak Güç Bağlamında Orta Asya'da Türk Dizileri ve TRT Kurumunun Rolü, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, 2023, Cilt: 14, Sayı: 1, s.1-28, https://www.esbadergisi.com/images/sayi26/01-orta-asya-turk-dizileri-turk-karakuzu.pdf, [13.02.2024].

1.3. Yöntem

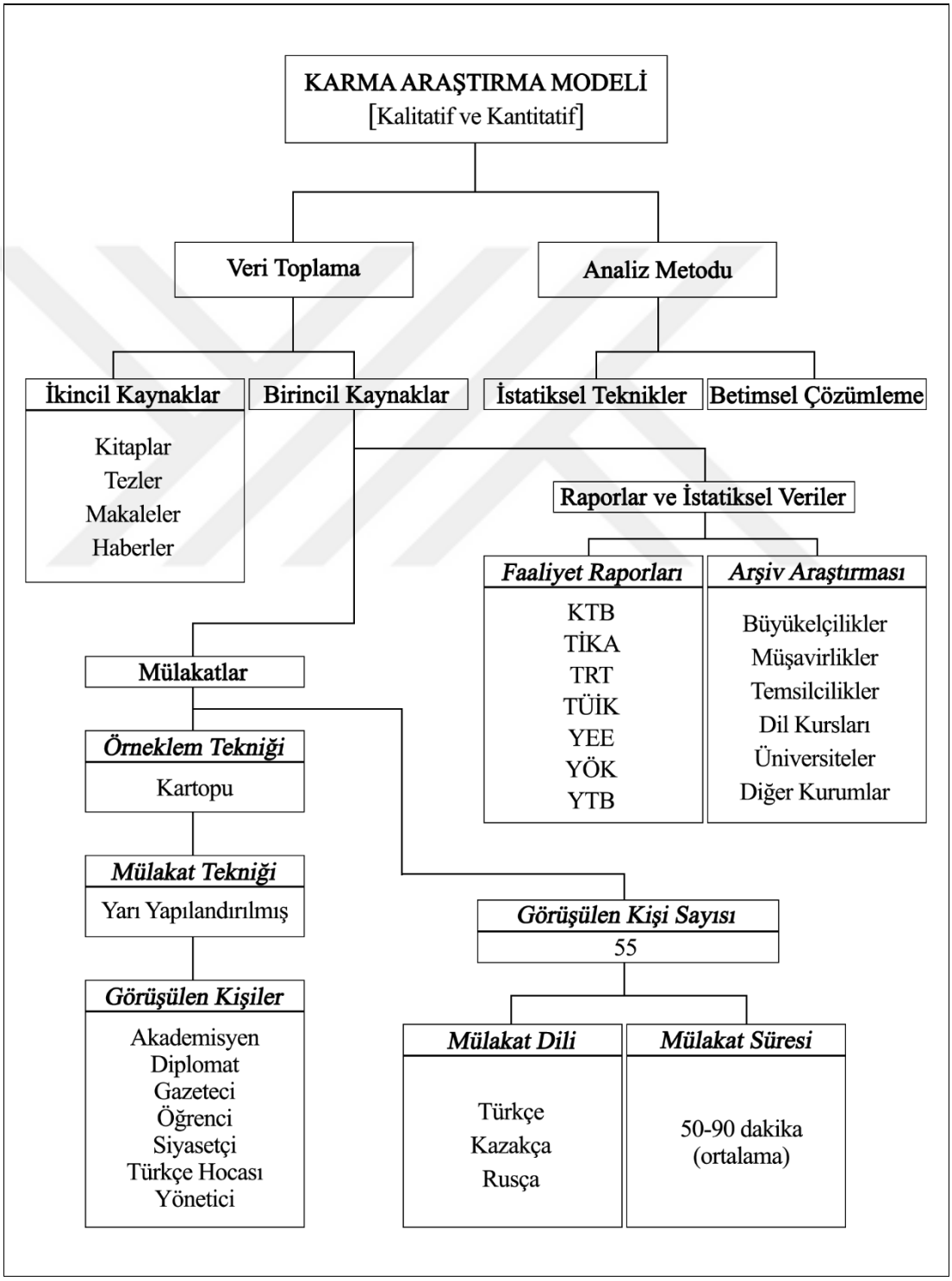
Bilimsel yöntem, sorunun çözümüne ulaşmak için izlenen adımları içeren bir süreçtir. Diğer bir ifadeyle çalışmada kullanılacak olan araştırma tasarımı, veri toplama yöntemleri ve analiz stratejileri gibi unsurları belirleme sürecidir. Bu durum kesin bir sonuca ulaşma veya mutlak gerçeklik bulma garantisi vermemekte, ancak sistematik ve objektif bir yaklaşımın elde edilmesini sağlamaktadır. Nitekim bilim, mevcut kanıtlara dayanan ve sürekli olarak gözlemlenip sınanan kümülatif bilgiler bütünüdür. Dolayısıyla yöntem bölümü çalışmanın nasıl yapıldığını, verilerin nasıl toplandığını ve analiz edildiğini ayrıntılı bir şekilde ortaya koymaktadır. Ayrıca, araştırma sürecini şeffaf ve doğrulanabilir olmasını mümkün kılmaktadır. Bu itibarla çalışmanın suallerini yanıtlamak ve varsayımlarını sınamak gayesiyle elde edilen verilerin çözümlenmesi merhalesinde, kalitatif (nitel) ve kantitatif (nicel) yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma bir yaklaşım tarzı benimsenmiştir. Her iki tasarımın bir arada kullanılmasının sebebi, hakikate ilişkin daha sağlıklı veriler temin etmektir. Nicel yöntemlerle gerçeğe sayısal veriler toplanarak, nitel yöntemlerle de bağlamsal veriler toplanarak ulaşılmaya çalışılmaktadır. Bu minvalde, kalitatif ve kantitatif metotların aynı araştırmada birbirini destekleyecek şekilde kullanılması uygun görülmüştür.[16]

Çalışma ekseninde kullanılan birincil kaynaklar T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Yunus Emre Enstitüsü (YEE) ve Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi (AYÜ) gibi kurum ve kuruluşların yayımladıkları raporlardır. Türkçe ve Kazakça alanyazın da yer alan kitaplar, makaleler, tezler ve ilgili basın arşivlerinde geçen haberler ise ikincil kaynaklar olarak dikkate alınmıştır. Bunların yanı sıra Kazakistan Cumhuriyeti Ulusal Akademik Kütüphanesi ve Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi'nin kütüphane arşivlerinden elde edilen bilgiler ile Türk Devletleri Teşkilatı ve Türk Akademisi Uluslararası Teşkilatı (Türk Akademisi) gibi oluşumlarının faaliyetleri de inceleme kapsamına alınarak çalışmaya kaynak olması açısından istifade edilmeye çalışılmıştır.

[16] Bkz. Şekil 2. Araştırma Tasarımı.

Yukarıda ifade edilen hususlar doğrultusunda çalışmanın modeli, analiz yöntemi, kaynakları, veri toplama metodu ve örneklem seçimi şu şekildedir:

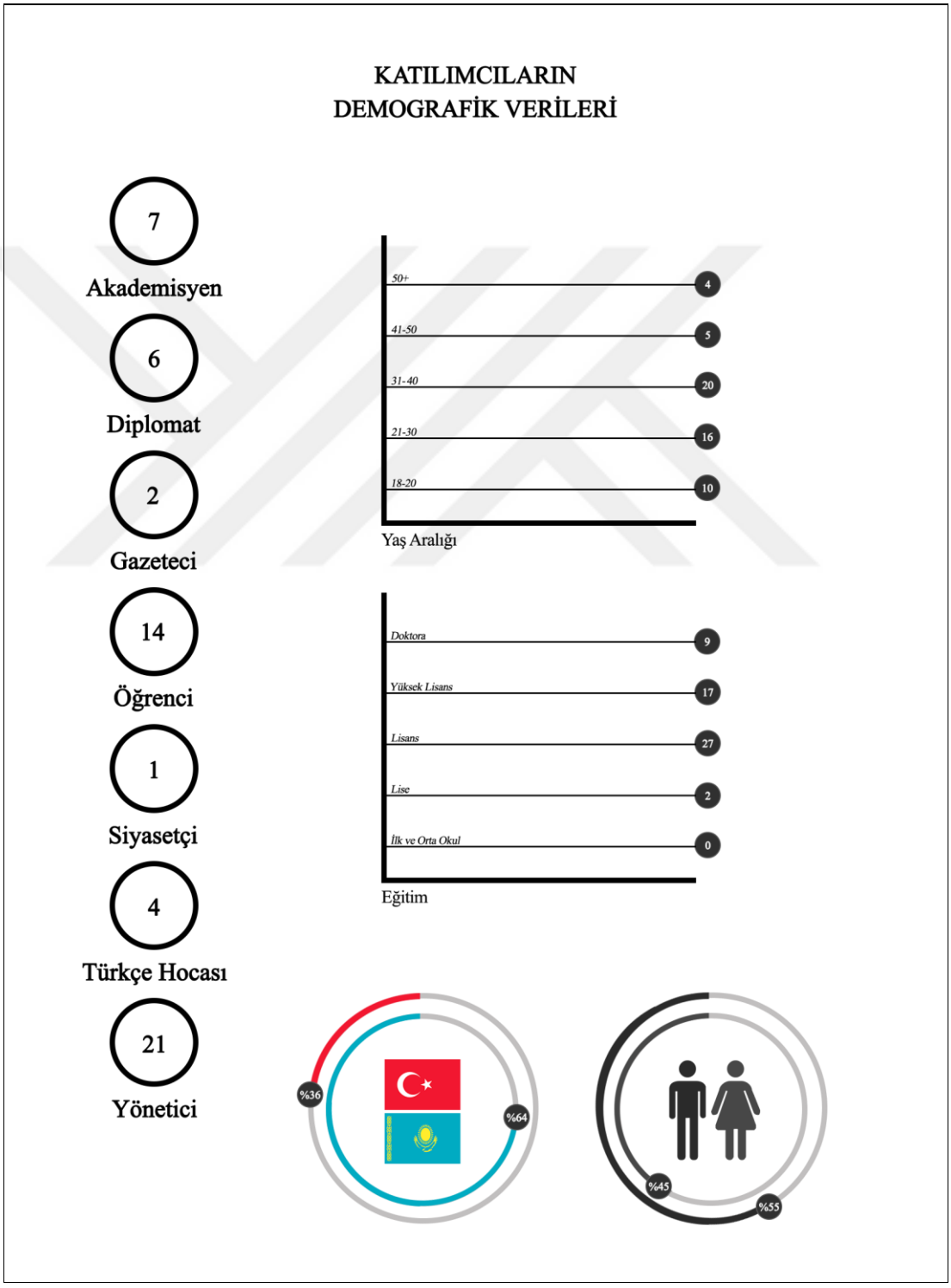
Şekil 2. Araştırma Tasarımı

Kaynak: *Çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Gerçekleştirilen mülakatlara iştirak eden katılımcıların demografik verileri (etnisite, yaş, cinsiyet, eğitim ve mesleki vasıf) aşağıda yer alan tablodaki gibidir.

Şekil 3. Katılımcıların Demografik Verileri

Kaynak: *Çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Gerçekleştirilen mülakatlara araştırmanın ölçütüne uygun katılımcılar aranırken kartopu örnekleminden yararlanılmıştır. Mülakatlar yarı yapılandırılmış görüşme tekniğiyle gerçekleştirilmiştir. Sorular hazırlanırken, kişilerden ayrıntılı bilgi alma amacı güdülmüştür. Görüşmelerin gidişatına göre ek sorular yönetilmiştir. Bu kapsamda, 55 kişiyle bir araya gelinerek söz konusu mülakatlar yapılmıştır. Görüşmelerin ortalama süresi 50 ila 90 dakika aralığında seyretmiştir. Bu mülakatlarda kullanılan iletişim dili, iştirak eden katılımcıların durumlarına göre Türkçe, Kazakça ve Rusça olarak devreye sokulmuştur.[17] Ayrıca Şekil 2 ve 3'ten de anlaşıldığı üzere, üst düzey yöneticilerle görüşme sağlanması çalışmanın niteliğine özgün bir katkı sağlamıştır. Bu minvalde T.C. Astana Büyükelçisi Mustafa Kapucu, T.C. Astana Büyükelçilik Birinci Müsteşarı Turhan Dilmaç, T.C. Astana Büyükelçilik Eğitim Müşaviri Ömer İnan, T.C. Almatı Başkonsolosu Evren Müderrisoğlu, T.C. Almatı Eğitim Ataşesi Ayhan Korkmaz, T.C. Türkistan Başkonsolosu İlker Pak, Kazakistan Cumhuriyeti'nin eski Ankara Büyükelçisi Abzal Saparbekuly, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Rektörü Dr. Janar Temirbekova, TRT Astana Temsilcisi Mehmet Zahit Çalışkan ve TİKA Kazakistan Koordinatörü Hüseyin Özdenoğlu gibi önemli şahsiyetlerle yüz yüze görüşmeler yapılmıştır.

Tüm bu bilgiler ışığında yazar, çalışmanın başlangıç safhalarında ilk elden nitel ve nicel verilerin toplanmasının zaruri olduğunu görerek, saha araştırması yapılmasının elzem olduğuna dair tez danışmanı Fahri Türk ile mutabakata varmıştır. Bu itibarla yazar, yaklaşık sekiz ay boyunca (27 Ağustos 2023-11 Nisan 2024 tarihleri arasında) Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi bünyesinde misafir araştırmacı olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Söz konusu süre zarfında Kazakistan'da yaşayan yazar, Türkiye'nin bölgeye yönelik izlediği politikaları yakından incelemiş ve ilk elden malumat toplamaya çaba sarf etmiştir. Araştırma kapsamında, çalışma evreninden seçilen örneklem Almatı, Astana, Çimkent, Kentav ve Türkistan şehirlerini içermektedir. Bu kentlerde gerçekleştirilen mülakatlar ve söz konusu diğer araştırmalar çalışmanın en önemli veri kaynaklarını oluşturmuştur.

[17] Yazarın Rusçası olmadığı gibi, Kazakçası da başlangıç düzeyindedir. Dolayısıyla bu dillerde yapılan görüşmelerde tercüman yardımına başvurmuştur.

1.4. Kavramlar

Bu alt başlık altında, çalışmanın bel kemiğini oluşturan anahtar kavramların anlamsal olarak çalışmada neyi ifade ettikleri izah edilmiştir. Çünkü yazında bir kavram birden çok şekilde ifade ediliyorsa, hangisinin seçilip kullanıldığı ve bu kavramın net olarak çalışmada hangi anlama geldiği açıkça ifade edilmelidir. Dolayısıyla buradaki amaç, okuyucu açısından anlam karmaşasını ortadan kaldırmaktadır. Bu itibarla çalışmanın soruları ve hipotezleri bağlamında sırasıyla kültür, dil, dış politika ve güç kavramlarına açıklık getirilmiştir.

Kültür bireylerin ve toplumların yaşamlarını anlamlandırmak, yapılandırmak ve düzenlemek için kullandıkları inançları ve gelenekleri barındırmaktadır.[18] Türk Dil Kurumunun (TDK) Türkçe sözlüğünde kültür kavramı, *"Tarihsel, toplumsal gelişme süreci içinde yaratılan bütün maddi ve manevi değerler ile bunları yaratmada, sonraki nesillere iletmede kullanılan, insanın doğal ve toplumsal çevresine egemenliğinin ölçüsünü gösteren araçların bütünü"* şeklinde ifade edilmektedir.[19] Esasen kültür, bir toplumun üyelerinin ortak bir kimlik ve anlayış oluşturmasını sağlayan birçok unsuru barındırmaktadır. Bireysel kültür insanların kişisel tercihleri, inançları, alışkanlıkları ve değerleri üzerine odaklanırken toplumsal kültür belli bir toplumun veya grubun ortak değerleri, normları, gelenekleri ve ritüellerini kapsamaktadır. Bu bağlamda bir toplumun tarihî geçmişi, coğrafyası, ekonomik koşulları, dinî inançları ve sosyal yapıları gibi faktörlerden etkilenmektedir. Sanat, müzik, edebiyat, mimari, giyim tarzı, yemek kültürü, geleneksel danslar ve festivaller gibi unsurlar kültürün zengin birer parçasıdır. Bu çalışmada kültür kavramı, yumuşak gücün temel bir bileşeni ve kültürel diplomasi bağlamında ele alınmıştır.[20] Bir ülkenin kültürü, sanatı, edebiyatı, gelenekleri, değerleri ve genel olarak toplumsal normları başka ülkelerle etkileşimde bulunurken yumuşak güç devreye girmektedir. Kültür, sanat, müzik ve edebiyat gibi kültürel unsurlar ise bir ülkenin dış politikasını desteklemek ve başka ülkelerle ilişkilerini güçlendirmek için kullanılabilir. Bu duruma kültürel diplomasi denir. Sonuç olarak kültür kavramı, elinizde tutmuş olduğunuz bu tezde bu anlamlarda kullanılmıştır.

---

[18] Bhikhu Parekh, Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2002, s.183.
[19] Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2023, s.2326.
[20] Bkz. "Kuramsal Çerçeve" bölümü, "Kültür" alt başlığı.

"Dil" kelimesi farklı anlamları olan bir sözcüktür. Hem fiziksel anlamda bir organı ifade etmektedir hem de kültürel, sosyal ve duygusal anlamlar taşımaktadır. TDK'ye göre dil kavramı, *"İnsanların düşündüklerini ve duyduklarını bildirmek için kelimelerle veya işaretlerle yaptıkları anlaşma"* şeklinde ifade edilmektedir.[21] Dolayısıyla insanlar birbirleriyle duygularını, düşüncelerini, bilgilerini ve kültürlerini paylaşmak için dili kullanır. Dil iletişimdeki en temel araçlardan biridir ve kültürel kimliğin bir parçasıdır. Her dilin kendine özgü kuralları, kelime dağarcığı ve yapısı bulunmaktadır. Bu da insanların birbirleriyle etkili bir şekilde iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Farklı diller, farklı kültürleri ve düşünce yapılarını yansıtmaktadır.[22] Dilin önemi sadece iletişim kurmakla sınırlı değildir. Bir dilin içinde barındırdığı deyimler, atasözleri, edebi eserler, şarkılar ve hikâyeler o dilin taşıdığı derin kültürel mirasa işaret etmektedir. Sonuç olarak, dil sadece sözcüklerden veya seslerden ibaret değildir. İletişim aracı olmasının yanı sıra kültürel, sosyal ve duygusal birçok anlamı içinde barındırmaktadır. Dolayısıyla bir dil, söz konusu toplumun kimliğine ve kültürüne ayna tutma özelliğine sahiptir.[23]

Dış politika, bir devletin uluslararası ilişkilerdeki tutumlarını, hedeflerini ve stratejilerini belirleyen ve yürüten siyasi bir alana tekabül etmektedir. Diğer bir ifadeyle, devletin diğer uluslararası aktörlerle ilişkilerini düzenlerken ulusal çıkarları, güvenliği ve hedeflerini korumak için tasarlanmaktadır. Bu bir ülkenin kendi sınırları içindeki politika belirleme süreçlerini ve kararlarını uluslararası alanda nasıl uyguladığını ve etkileşimde bulunduğunu açıklamaktadır. Oluşumu ve yürütülmesi devletin liderleri, diplomatları ve dış politika uzmanları tarafından tatbik edilmektedir. TDK'ye göre dış politika kavramı, *"bir devletin sınırları ötesindeki devletlere uyguladığı siyaset"* şeklinde ifade edilmektedir.[24] Haydar Çakmak'a göre, dış politika devletlerin uluslararası arenada etkileşim içinde oldukları diğer devletlerle ilişkilerini belirleyen politikalar ve stratejiler bütünü olarak tarif edilmektedir.[25] Ömer Kürkçüoğlu'na göre, bir devletin uluslararası ortama karşı izlediği politikaya dış politika denir.[26] Faruk Sönmezoğlu ise dış politika teriminin --

[21] Türk Dil Kurumu, a.g.e., s.956.
[22] Günay Karaağaç, Dil Tarih ve İnsan, Kesit Yayınları, İstanbul, 2017, s.11-14.
[23] Jürgen Trabant, Dil ve Yazının Gelişimi, (çev. Rahman Akalın), Runik Kitap, İstanbul, 2020, s.16.
[24] Türk Dil Kurumu, a.g.e., s.943.
[25] Haydar Çakmak (ed.), Türk Dış Politikası 1919-2008, Platin Yayınları, Ankara, 2008, s.11.

bir devletin diğer devletlerle olan siyasi, ekonomik, hukuki ve benzeri tüm ilişkilerini içeren bir kavram olduğunu ve siyasi ilişkiler ile diplomasi alanında kullanıldığını ifade etmektedir.[27] Bu tanımlamalarla birlikte, dış politikanın belirlenmesinde etkili olan birkaç faktör mevcuttur. Bunlardan ilki, ulusal çıkarlar ve hedeflerdir. Bir devletin ekonomik, güvenlik, sosyal ve kültürel çıkarları dış politikasının temelini belirler. Bunun yanı sıra güç kullanma, diplomatik baskı, ekonomik yaptırımlar veya askerî müdahale gibi araçlar dış politikanın uygulanmasında kullanılabilir.[28] Sonuç olarak dış politika, bir devletin uluslararası alandaki ilişkilerini yöneten ve ulusal çıkarlarını korumak için belirlenen stratejiler bütünü olarak tanımlanabilir. Bu politika, devletlerin diğer aktörlerle etkileşimde bulunurlarken barış, güvenlik, iş birliği ve uluslararası normların korunması gibi hedefleri himaye etmektedir.

Güç terimini Haluk Özdemir dört sınıfa ayırmıştır. Bunlardan ilki ülkelerin ve liderlerin amaçları, ikincisi aktörler ve meseleler bakımından söz hakkına sahip olanlar, üçüncüsü çatışmalarda üstünlüğün korunması ile ulusal bazda güvenliğin temini, sonuncusu ise bir devletin sahip olduğu kaynaklar, yetenekler ve imkânlar üzerinde kontrol kurulmasıdır.[29] Uluslararası ilişkilerde güç ise devletlerin uluslararası sistem içerisinde diğer aktörler üzerinde etki sahibi olma yeteneği olarak tanımlanmaktadır. Siyaset bilimci Joseph Nye'ya göre ise güç sadece askerî ve ekonomik kaynaklardan oluşmaz, aynı zamanda bir aktörün diğerlerini etkileme ve istediği sonuçları elde etme yeteneği olarak açıklanmaktadır.[30] Bu ifadeye göre çalışmanın fikriyatı çerçevesinde güç, askerî veya ekonomik baskıya dayalı olmaktan ziyade, bir devletin diğer aktörlerin tercihlerini etkileyerek istenen sonuçları elde etmesi nokta-i nazarından ele alınmıştır. Dolayısıyla çalışmada gücün sert veya akıllı yönleri değil, devletleri kendi istekleri doğrultusunda hareket etmeye ikna etmeyi amaçlayan yumuşak boyutu değerlendirme kapsamına alınmıştır. Yumuşak güç kavramına "Kuramsal Çerçeve" başlığı altında detaylı bir şekilde yer verilmiştir.

---

[26] Ömer Kürkçüoğlu, Dış Politika Nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü, AÜ SBF Dergisi, 1980, Cilt: 35, Sayı: 1, s.311, https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12575/52072, [15.02.2023].

[27] Faruk Sönmezoğlu (ed.), Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul, 2017, s.223.

[28] Bezen Balamir Coşkun (ed.), Dış Politika Analizi: Konu-Kuram-Yöntem, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012, s.43-45.

[29] Haluk Özdemir, Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 2008, Cilt: 63, Sayı: 3, s.113-144, https://acikerisim.kku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12587/784, [20.02.2023].

[30] Joseph S. Nye, Yumuşak Güç, (çev. Rayhan İnan Aydın), BB101 Yayınları, Ankara, 2020, s.19.

2. Kuramsal Çerçeve

Bilimsel çalışmaların amacı, olgular arasındaki bağlantıyı ortaya koymaktır. Bu noktada bir yol gösterici olan kuram, dağınık bilgileri toparlayan bir prizma mesabesindedir. Elde edilen verilerin sistematik bir biçimde tasnif edilerek yorumlanabilmesi adına elzem görülmektedir. Bir bilimsel çalışmanın kurama/yasaya dayanmaması, çalışmanın geçerliliğini münakaşaya açık bir hâle getirmektedir. Özellikle bu husus, siyaset bilimi ve uluslararası ilişkiler alanı için ayrı bir önem arz etmektedir. Bu itibarla çalışmanın kuramsal çerçevesi "yumuşak güç" tür. Bu kuramın tercih edilmesinin sebebi, diğer kuramların muhtevasınca çalışmanın verilerine ışık tutamayacağından dolayıdır. Yani çalışmanın soruları ve hipotezlerini açıklayıcı güce sahip olması bu kuramın seçilmesinin temel sebebidir. Zira sert ya da akıllı güç unsurları bu çalışmanın kapsamı dışında bulunmaktadır.

2.1. Tarihsel Arka Plan

1990'ların başlarından itibaren uluslararası ilişkiler alanında güç kavramına yönelik yeni bakış açıları ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu dönemde dünya genelinde önemli değişimler yaşanmış ve bu değişimler toplumların her alanını etkilemiştir. Devletler karşı karşıya kaldıkları yeni zorluklar ve meydan okumalarla baş edebilmek için özgün çözümler bulmak zorunda kalmışlardır. Bu süreç, uluslararası ilişkilerde gücün tanımı ve kullanımı konusunda yeni yaklaşımların geliştirilmesine yol açmıştır. Geleneksel güç anlayışının yanı sıra, yumuşak güç anlayışı daha fazla dikkate alınmaya başlanmıştır. Mevcut değişimlerin ve eğilimlerin dünya üzerindeki etkileri, devletleri uluslararası alanda etkili ve çok yönlü bir davranış stratejisi uygulamak zorunda bırakmıştır. Bu durum uluslararası ilişkiler kuramında, uluslararası aktörlerin sahip oldukları gücün bileşenlerine değil, gücün kullanım biçimine odaklanılmasını sağlamıştır. Yani bir aktörün, ulusal çıkarları doğrultusunda hedeflerine ulaşabilmesi için gücünü diğer aktörleri zorlama ya da şiddet içermeyen yöntemlerle istediğini yaptırma becerisi üzerinde teksif etmeye itmiştir. Askerî güç, uluslararası ilişkilerdeki güç dengelerinde hâlâ önemli bir faktör olsa da devletlerin dış politika hedeflerine ulaşmak için kullanabilecekleri tek yöntem olmaktan çıkmıştır. En gelişmiş ülkeler bile, iç ve dış sorunlarını çözme konusunda sadece sert

güce başvurarak başarı elde etmekte başarısızlığa uğraşmışlardır. Zamanla uluslararası alanda, yüzyıllardır dayanılan şiddet ve zorlama üzerine kurulu olan gücün önemi azalmıştır. Çünkü, devletlerin egemen güç olma arzusu yolunda bu yöntemlere başvurduklarında başarıları sınırlı kalmıştır.[31]

Gücün biçimleri, davranışları, temel araçları ve buna bağlı olarak hükûmet politikalarının sınıflandırılmış hâli Şekil 4'teki gibidir:

Şekil 4. Güç Çeşitleri

<table>
<tr><th colspan="2">Güç Biçimi</th><th>Davranışlar</th><th>Temel Araçlar</th><th>Hükümet Politikaları</th></tr>
<tr><td colspan="2" rowspan="2">Yumuşak Güç</td><td>Hayranlık Uyandırma</td><td rowspan="2">Kurumlar
Kültür
Değerler
Politikalar</td><td>Kamu Diplomasisi</td></tr>
<tr><td>Gündem Yaratma</td><td>İki Taraflı ve Çok Taraflı Diplomasi</td></tr>
<tr><td rowspan="4">Sert Güç</td><td rowspan="2">Askerî Güç</td><td>Zorlama ve Caydırma</td><td rowspan="2">Tehdit
Kuvvet</td><td>Zorlayıcı Diplomasi</td></tr>
<tr><td>Koruma</td><td>Savaş ve İttifak</td></tr>
<tr><td rowspan="2">Ekonomik Güç</td><td>Teşvik</td><td rowspan="2">Para Verme
Yatırım</td><td>Yardım</td></tr>
<tr><td>Zorlama</td><td>Rüşvet</td></tr>
</table>

Kaynak: *Nye, a.g.e., 2005, s.37 kaynağındaki bilgilere istinaden, çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

[31] Sait Yılmaz, Güç ve Politika, Alfa Yayınları, İstanbul, 2008, s.16-37.

Güç kavramı, günümüzde bir dizi nedenden dolayı zorunlu olarak yeniden tanımlanmaktadır. Bunun birkaç sebebi bulunmaktadır. İlk olarak, küreselleşme eğilimleri, herhangi bir devletin gücünün genel dengesinde şiddet içermeyen gücün öneminin giderek arttığını vurgulamaktadır. Günümüz dünyasında, tüm devletlerin ekonomileri sıkı bir şekilde birbirine bağlıdır. Küresel iş birliği, askerî güç gerektiren çatışmaları önlemeye yardımcı olmaktadır. Sert güce olan gereksinimin azalmasının diğer bir nedeni ise uluslararası sistemde meşruiyet algısının değişmesidir. Günümüzde, devletlerin meşruiyet kazanmak için sadece askerî güce değil, aynı zamanda uluslararası toplumun kabul ettiği normlara uygun hareket etmeleri de beklenmektedir. Bu, gücün sadece askerî olarak değil, aynı zamanda meşruiyet, hukuk ve uluslararası normlara uygunluk açısından da değerlendirildiği bir döneme işaret etmektedir. Bu değişen meşruiyet algısı, sert güç kullanımına olan ihtiyacı azaltmış ve güç kavramını daha geniş bir yelpazeden ele almaya gerektirmiştir.[32] Günümüzde, herhangi bir devletin askerî veya ekonomik gücünü kullanması durumunda, bu tür eylemlere karşı olumsuz tepkilerle karşılaşılması nedeniyle şiddete dayanmayan güce büyük önem verilmektedir.[33]

Bu bilgiler ışığında, içinde bulunulan bu yüzyılda en etkili güç, kamuoyunu yönlendirme ve ikna etme yeteneğidir. Devletler ve diğer aktörler, kamuoyunu etkilemeye çalışmak için çaba harcamaktadırlar. Bilgi teknolojisinin ilerlemesi ve gerekli altyapıların hızla yayılması, aktörlerin tüm dünyada hızla iletişim kurmalarını sağlamaktadır. Söz konusu alandaki bu gelişmeler, uluslararası ilişkilerde dış politikanın seyrinde büyük değişikliklere yol açmaktadır. Bu bağlamda, şiddete dayanmayan ve daha sonra "yumuşak güç" olarak adlandırılan bu kavram, modern devletlerin dış politikasında etkili bir araç olarak kabul edilmektedir.[34] Medya, diplomatik ilişkiler ve kültürel etkileşimler gibi unsurlar, bir devletin veya aktörün gücünü artırmak ve hedeflerini elde etmek için kullanılan önemli araçlardır. Yumuşak güç, uluslararası ilişkilerde giderek daha fazla önem kazanmaktadır. Çünkü toplumlar arasında bağ kurma ve uzlaşma süreçlerine katkı sağlamada daha öne çıkmaktadır.[35]

---

[32] Yılmaz, a.g.e., s.52-56.

[33] Best Diplomats Web Sitesi, https://bestdiplomats.org/soft-power-in-ir/, [28.02.2023].

[34] Bkz. "Kuramsal Çerçeve" bölümü, "Kuramın Uygulamada Değerlendirilmesi" alt başlığı.

[35] Joseph S. Nye, Soft Power and American Foreign Policy, Political Science Quarterly, 2004, Cilt: 119, Sayı: 2, s.256, https://www.jstor.org/stable/20202345, [28.02.2023].

2.2. Yumuşak Güç

Yumuşak güç teriminin bilimsel topluluk içinde ortaya çıkması, Amerikan neoliberalizm okulunun takipçisi uluslararası ilişkiler uzmanı Joseph S. Nye'nın yaptığı araştırmaların sonucunda oluşmuştur. Nye, yumuşak güç fikrini ilk kez 1990 yılında yayımlanan "Soft Power" [36] başlıklı makalesinde ve "Bound To Lead: The Changing Nature Of American Power" [37] adlı eserinde ele almıştır. Nye yumuşak gücü, askerî veya ekonomik kaynaklara başvurmadan başkalarının davranışlarını etkileme yeteneği olarak ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, devletlerin farklı aktörler üzerinden istediği sonuçları kültürel değerler, sosyal ve siyasal ilkelerin etkisiyle elde edilebileceğidir. Bu etkenler, olması gerektiği ölçüde bir araya geldiğinde, yumuşak güç olarak adlandırılan özel bir gücün temelini oluşturmaktadır. Askerî veya ekonomik açıdan sert güç genellikle zorlama veya tehdit yöntemlerine dayanırken, yumuşak güç ise zorlama yerine diğer uluslararası ilişkiler aktörlerinin katılımını sağlayarak hedeflere ulaşma yeteneğini ifade etmektedir.[38]

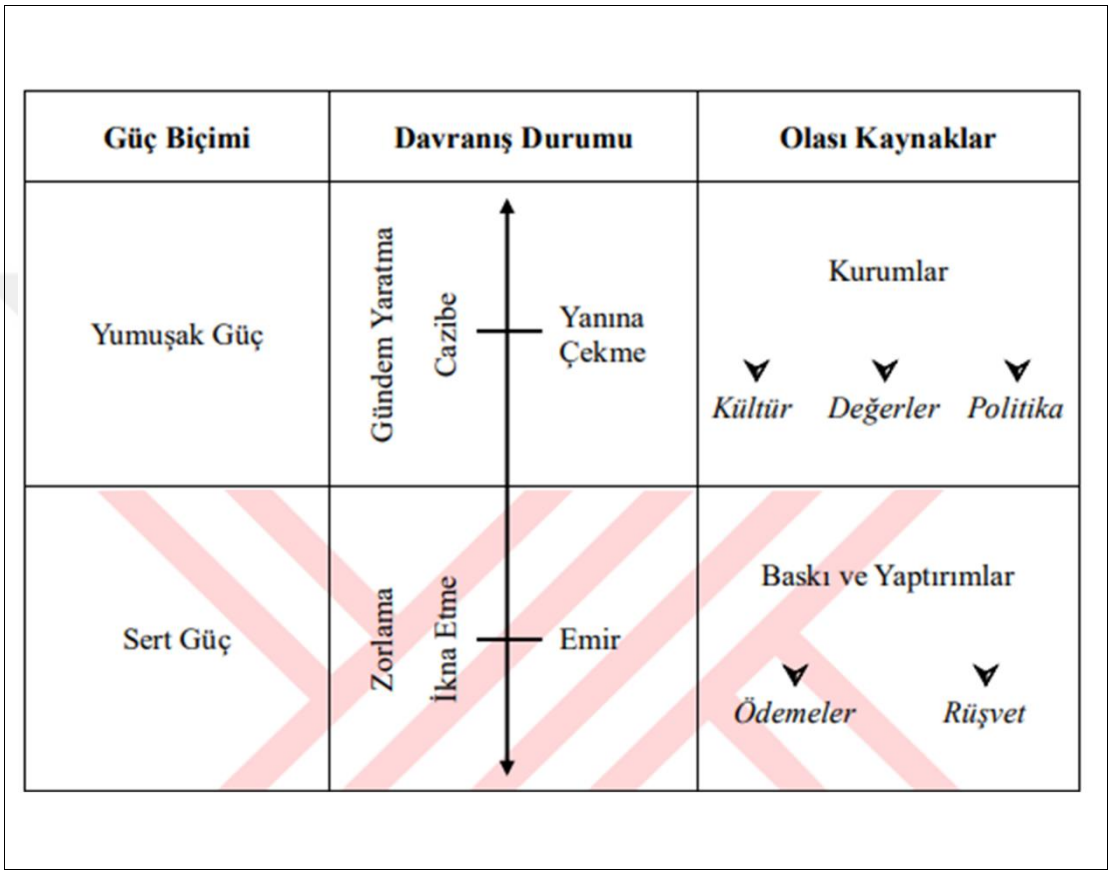
Yumuşak güç sadece ikna etmek, razı etmek ya da çıkarımlar sunmakla sınırlı olmayıp daha kapsamlı bir kavramdır. Genel anlamıyla, bir devletin diğer ülkelere doğrudan teşvikler kullanmaksızın, kültürel ve ideolojik cazibesiyle etki etme yeteneğini ifade etmektedir.[39] Söz gelimi uluslararası ilişkilerde bir aktör, paylaştığı fikirlerin ve değerlerin cazibesi aracılığıyla yumuşak gücü kullanarak diğerlerini kendi davranışlarını taklit etmeye teşvik edebilmektedir. Böylece güçlü bir istek uyandırarak, başarılı bir etki yaratma kabiliyetine sahip olmaktadır. Dolayısıyla bir devlet, başka bir devletin etkisi altına girdiğinde, hükûmet dahi istemeden bu duruma adapte olmaktadır ve dış politikalarını etkisi altına girdiği devlet lehine sürdürerek bir tür aracı konumuna gelmektedir. Netice itibariyle yumuşak güce sahip bir devlet, birçok müttefiki yanına çekerek uluslararası alanda etkisini genişletebilir, onların kaynaklarından faydalanıp savunduğu değerleri ve politikaları yayarak yeni bir küresel düzen oluşturma noktasında söz sahibi olma potansiyeli yakalayabilir.[40]

---

[36] Bkz. Joseph S. Nye, Soft Power, Foreign Policy, 1990, Cilt: 80, Sonbahar, s.153-171.
[37] Bkz. Joseph S. Nye, Bound to Lead: The Chnangin of American Power, Basic Books, N.Y., 1990.
[38] Joseph S. Nye, Soft Power, Public Affairs, New York, 2004, s.31-38.
[39] Joseph S. Nye ve David A. Welch, Küresel Çatışmayı ve İş Birliğini Anlamak, (çev. Renan Akman), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018, s.58.
[40] Foreign Policy Magazine Web Sitesi, https://foreignpolicy.com/tag/soft-power/, [27.02.2023].

Güç, farklı perspektiflerden ele alınabilir. Yumuşak ve sert gücün davranışsal ile olası kaynaklar bakımından bağlamı Şekil 5 vasıtasıyla görselleştirilmiştir.

Şekil 5. Gücün Boyutları

Kaynak: *Nye, a.g.e., 2003, s.5 kaynağındaki bilgilere istinaden, çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Nye yumuşak gücü kültür, siyasi değerler ve dış politika gibi üç temel bileşene dayandırmaktadır. Bu kaynaklar içerisinde yer alan kültürel, medeni ve siyasi normlar ile değerler insanların algısını etkileyerek, onların sunulan ideallere ve kalıplara kendi istekleriyle uyum sağlamalarını ve istenilen şekilde davranmalarını tetiklemektedir. Bu ise diğer ülkelerin değer sistemleri, ideolojileri, kültürleri ve algı sistemleri üzerinde etki kurarak, onların siyasi bilinçleri ve davranışlarını yönlendirebilme yeteneğini ifade etmektedir.[41] Lakin yumuşak gücün altı çizilmesi gereken önemli bir karakteristiği, unsurlarının bazı durumlarda çekici olurken bazı

[41] Joseph Nye, Amerikan Gücünün Paradoksu, (çev. Gürol Koca), Literatür Yay., İstanbul, 2003, s.5.

durumlarda da itici olabilmesidir. Benzer bir şekilde ahlâki ve manevi değerler, aynı düşünceleri paylaşmak istemeyen aktörleri zorlarken, başka devletlere ulaşılmak istenen model olarak görünebilmektedir.[42] Örneğin, Amerika Birleşik Devletleri'nin (ABD) özgürlük ilkelerini ve insan hakları gibi değerler sistemini savunması bu konuda fikirlerini paylaşan devletler için cezbedici görünürken otoriter rejimleri destekleyenler için de itici olabilmektedir.

2.2.1. Kaynaklar

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, sert gücün şiddetini kaybetmesine ve yumuşak gücünün etkisinin artmasına sebep olmuştur. Realistlerin dile getirdikleri yüksek ve alçak politika ayrımları temelinde ikincisi yumuşak güce tekabül etmektedir. Bu ise yumuşak gücün unsurlarının etkili bir şekilde kullanılması suretiyle önem kazanmaya başlamıştır. Bu noktadan hareketle, yumuşak gücün kaynaklarını Nye'nın ifadesiyle kültür, siyasi değerler ve dış politikadaki unsurlar olarak üç alt başlık altında sınıflandırmak mümkündür.[43]

2.2.1.1. Kültür

Yumuşak güç, bir ülkenin istediği şeyleri başkalarını zorlamadan veya tehdit etmeden elde etme yeteneğini ifade eder. Yani, sert güç (askerî müdahale, yaptırımlar gibi) kullanmak yerine, bir ülkenin kültürü, değerleri, politikaları ve çekiciliğiyle diğer ülkeler üzerinde etki yaratma becerisini temsil etmektedir. Kültür, yumuşak gücün önemli bir bileşenidir. Çünkü bir ülkenin kültürel zenginliği, sanatı, edebiyatı, eğitim sistemi, popüler kültürü ve diğer kültürel unsurları söz konusu ülkenin diğer toplumlar üzerinde etkileyici olmasını sağlar. Dolayısıyla yumuşak güç, insanların bir ülkenin değerlerini benimsemesini ve hayranlık duymasını teşvik ederek mevzu bahis ülkenin hedeflerini ve çıkarlarını destekleyebilir. Örneğin Amerikan film endüstrisi, müzik endüstrisi, teknoloji markaları, eğitim kurumları ve demokratik değerleri Amerika'nın yumuşak gücünü pekiştirmektedir. Nye, kültürün bileşenlerini iki farklı bakış açısıyla ele almaktadır. Sanat, edebiyat ve eğitim gibi alanları yüksek

[42] Nye, a.g.e., 2020, s.32-33.
[43] Joseph S. Nye, The Paradox of American Power, Oxford University Press, Oxford, 2002, s.14.

kültürün bir parçası olarak izah ederken, eğlence odaklı diğer konuların ise popüler kültürün bir parçasını oluşturduğunu ifade etmektedir. Yani Nye, kültürü üst kültür ve popüler kültür olarak iki ana kategoriye ayırmaktadır.[44] Üst kültür veya yüksek kültür, genellikle bir toplumdaki seçkin çevreler tarafından benimsenen ve desteklenen kültürel öğeleri içerirken, popüler kültür ise daha geniş halk kitlesi tarafından benimsenen ve yaygın olarak tüketilen kültürel unsurları ifade etmektedir.

2.2.1.2. Siyasi Değerler

Bir devletin iç ve dış politikaları, yumuşak gücün önemli bir unsuru olan siyasi değerleri oluşturmaktadır.[45] Dolayısıyla devletlerin ulusal ve dış politikalarında evrensel değerlere, demokrasiye, insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne verdikleri önem, diğer devletler nezdinde olumlu bir algı oluşturmaktadır. Bu tür politikalar, uluslararası toplumda güvenilirlik, saygınlık ve iş birliği için önemli bir temel oluşturmaktadır. Diğer devletlerin bu tür değerlere ve politikalara saygı duyması, diplomatik ilişkilerin ve uluslararası itibarın güçlenmesine katkı sağlamaktadır. Algı faktörünün yumuşak güç kullanımı üzerinde önemli bir etkisi vardır. Bu unsur diğer devletlerin davranışları üzerinde bir devletin istediği yönde önemli bir etkiye sahiptir.[46] Çünkü bir ülkenin ulusal politikasında insan hakları ve demokrasi gibi konulara aykırı hareket etmesi uluslararası toplumda olumsuz bir kamuoyu algısına yol açacağı için, bu durum söz konusu ülkenin yumuşak gücünü etkin bir şekilde kullanmasına engel olacaktır. Bu noktada en önemli bileşenlerinden biri meşruiyetin sağlanmasıdır. Dolayısıyla bir devletin politikalarının meşruiyetine dair algı, diğer aktörleri ikna etme gücünü artırabilir.

2.2.1.3. Dış Politika

Bir ülkenin dış politikasında kullandığı stratejiler, yumuşak güçten yararlanma derecesi üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Devletlerin dış politikalarında diplomatlar veya diğer kanallar aracılığıyla aldıkları kararlar olumlu veya olumsuz etkiler yaratabilmektedir. Dış politikanın kaynaklarına bakıldığında

[44] Nye, a.g.e., 2020, s.73-80.
[45] Nye, a.g.e., 2020, s.36.
[46] Nye, a.g.e., 2020, s.37.

AB ve ABD'nin savunduğu barış, hoşgörü, insan hakları, çocuk hakları, ekonomik refah, insani gelişme, eğitim kalitesi, kadın hakları gibi demokratik değerleri görmek mümkündür. Bu tür evrensel değerlere verilen önem, bir devletin yumuşak gücünü artırabilir. Çünkü bu değerler genellikle uluslararası toplumda geniş kabul görmektedir. Nye'ya göre bu değerleri savunmak, söz konusu devletin uluslararası camiada daha fazla saygınlık kazanmasına ve diğer ülkeler nezdinde güçlü bir etkinlik kurmasına olanak tanımaktadır. Dolayısıyla bu tür konuların savunulması, bir devletin yumuşak gücüne doğrudan etki edebilmektedir.[47]

2.2.2. Araçlar

Yumuşak güç kaynaklarının etkili bir biçimde kullanılması, bir ülkenin sahip olduğu yumuşak güç araçlarının etki kapasitesine doğrudan etki eder. Kültürel etkileşimler, siyasi değerlerin tanıtımı ve dış politikadaki tutarlılık söz konusu ülkenin algılanma biçimini ortaya koyar. Nye'ya göre bu unsurların iyi yönetilmesi, uluslararası camiada daha olumlu bir imaj oluşturabilir ve diğer ülkelerle ilişkilerini güçlendirebilir.[48] Dolayısıyla, yumuşak gücün sahip olduğu araçları ve bu araçların nasıl kullanıldığını incelemek gerekmektedir. Devlet kurumları yumuşak gücün kullanılmasında temel araçlardan biridir. Lakin zamanla devlet dışı aktörler, özellikle medya, sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve çok uluslu şirketler gibi kurumlar yumuşak gücün kullanılmasında önemli ve etkili araçlar hâline gelmişlerdir.

2.2.2.1. Devlet Kurumları

Devlet kurumları, bir ülkenin iç ve dış politikasını şekillendiren, ulusal politikalarını uygulayan ve uluslararası ilişkilerini yönlendiren yapılar olması hasebiyle, yumuşak güç unsurlarını desteklemek, tanıtmak ve uygulamak için başat aktörlerdir.[49] Örneğin, öğrenci değişim programları ve farklı ülkelerden gelen öğrencilerin başka ülkelerde eğitim almaları yumuşak gücün etkili bir şekilde kullanılmasında önemli bir yoldur. Bu programlar, öğrencilere farklı kültürleri

[47] Nye, a.g.m., 1990, s.160-162.
[48] Joseph Nye, Public Diplomacy and Soft Power, The American Academy of Political and Social Science, 2008, Cilt: 616, Mart, s.96-99, https://www.jstor.org/stable/25097996, [21.03.2023].
[49] Nye, a.g.m., 1990, s.162-163.

deneyimleme ve anlama fırsatı verirken aynı zamanda ev sahibi ülkelerdeki insanlara da yabancı kültürleri tanıma ve anlama şansı sunmaktadır. Söz gelimi, Avrupa Birliği'nin Erasmus programı, üniversiteler arası öğrenci değişimlerini teşvik eden ve destekleyen bir inisiyatiftir. Bu program, öğrencilerin farklı ülkelerdeki üniversitelerde dönemlik veya yarıyıllık olarak eğitim almalarını ve bu süreçte kültürel deneyimler elde etmelerini sağlamaktadır. Türkiye'nin de YTB aracılığıyla dünyanın çeşitli ülkelerinden gelerek Türk üniversitelerinde eğitim görmek isteyen yabancı öğrencilere burs vermesi bu duruma gösterebilecek diğer bir örnektir. Bu tür değişim programları öğrenciler arasında karşılıklı anlayışı artırmakta, dil becerilerini geliştirmekte ve farklı kültürleri deneyimleme şansı sunmaktadır. Dolayısıyla devlet kurumlarının eğitim alanında uluslararası öğrencilere burslar sağlaması ve farklı kültürleri bir araya getiren programları desteklemesi yumuşak gücün etkili bir şekilde kullanılmasına örnektir. Nitekim bu programlar, devletlerin kendi kültürlerini, tarihlerini, dillerini ve siyasi değerlerini farklı ülkelere tanıtmak için önemli bir fırsat sunmaktadır. Çünkü bu hususlar, bir ülkenin olumlu imajını güçlendirmektedir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte uluslararası ilişkilerdeki değişen dinamikler, devletler arasında çatışma odaklı bir yaklaşımın sürdürülemez olduğunu ortaya çıkarmıştır. Geleneksel olarak, devletler kendi çıkarlarını korumak veya elde etmek için zor kullanımına başvurmuşlardır. Ancak, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte uluslararası toplum, çatışmacı yaklaşımların maliyetlerini ve tehlikelerini daha iyi anlamıştır.[50] Diplomasinin ağırlığının giderek artması devletlerin çıkarlarını korumada ve hedeflerine ulaşmada etkili birer araç olarak ortaya çıkmıştır. Bu dönemde, uluslararası toplum genelde iş birliği ve diyalog odaklı müzakereci yaklaşımları tercih etmeye başlamıştır. Bu devletler arasındaki münasebetleri daha az çatışmacı ve karar alıcıların daha çok ılımlı yaklaşmasına katkıda bulunmuştur.[51] Sonuç olarak Soğuk Savaş sonrası dönemde, uluslararası ilişkilerde çatışma odaklı politikaların yerini daha sıkı bir iş birliği ve diplomasi almıştır. Uluslararası sistemdeki değişen bu referanslarla birlikte, devletler de dış politikadaki çıkarlarını bu yönde stratejiler geliştirerek elde etmenin gerekliliğini anlamışlardır.[52]

[50] History Web Sitesi, https://www.history.com/topics/cold-war/cold-war-history, [25.09.2023].
[51] Nye, a.g.m., 1990, s.164.
[52] FP Web Sitesi, https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/, [23.09.2023].

2.2.2.2. Devlet Dışı Aktörler

Günümüz uluslararası sisteminde, devletlerin yanı sıra devlet dışı aktörler de önemli bir rol oynamaktadırlar. Bu devlet dışı aktörler, uluslararası ilişkilerde etkili olan ve çeşitli alanlarda faaliyet gösteren uluslararası kuruluşlar, şirketler, sivil toplum örgütleri, medya ve hatta bireylerden oluşabilir.[53] Binaenaleyh, yumuşak gücün kullanımında devletlerin yanı sıra devlet dışı aktörlerin de önemli bir rolü bulunmaktadır. Nitekim söz konusu bu yapılanmalar, küresel düzeyde etkileyici bir yumuşak güç kullanabilirler. Örneğin bir STK, insan hakları konusunda çalışarak bir ülkede toplumsal değişimler yaratabilir veya kültürel etkileşimler aracılığıyla belirli bir değeri ya da ideolojiyi yayabilir. İşte bu durum, devlet dışı aktörleri devletlerin ulaşamayacağı veya etkili olamayacağı yerlerde daha etkili kılabilir. Dolayısıyla, belirli toplumsal kesimlerin ihtiyaçlarını daha iyi anlayabilirler ve bu gereksinimlere daha duyarlı bir şekilde yanıt vererek etkin bir güç hâline gelebilirler.[54]

Örneğin, Türkiye merkezli kuruluşlar arasında Türk Kızılay Derneği ile İnsan Hak ve Hürriyetleri İnsani Yardım Vakfı (İHH) gibi dernek ve vakıflar çeşitli afetlerde, insani krizlerde sosyal yardım alanında önemli roller üstlenmektedirler.[55] Bu kuruluşlar, insani yardım faaliyetleriyle ihtiyaç duyan bölgelere gerekli yardımı sağlayarak, temel insani ihtiyaçların karşılanmasına destek olmaktadırlar. Bu tür insani yardım ve destek faaliyetleri, Türkiye'nin uluslararası alandaki imajını olumlu yönde etkileyebilir. İnsani yardım çalışmaları, Türkiye'nin insanî değerlere verdiği önemi ve küresel yardım çabalarına olan katkısını vurgulayarak, ülkenin uluslararası alandaki saygın konumunu güçlendirebilir. Bu durum Türkiye'nin uluslararası toplumda etkili bir paydaş olarak yer almasını sağlayabilir. Ayrıca bu çabalar, Türkiye'nin kriz durumlarında etkili bir şekilde müdahale etme yeteneğini de göstererek, ülkenin uluslararası camiada takdir görmesine, daha fazla tanınmasına ve daha çok söz sahibi olmasına doğrudan katkıda bulunabilir.

---

[53] Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Non-state_actor, [06.04.2023].

[54] Abdülkadir Baharçiçek, Hükûmet Dışı Örgütler (NGO's) ve Demokratikleşme, Fırat Üniversitesi SB Dergisi, 2008, Cilt: 18, Sayı: 2, s.298, https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/7801, [06.04.2023].

[55] Bkz. Ekber Kandemir ve Can Ozan Tuncer, Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi Bağlamında Kızılay, AFAD, İHH, Deniz Feneri ve Beşir Derneği'nin Afrika ve Asya'daki Faaliyetleri, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, 2021, Cilt: 12, Sayı: 2, s.46-57, https://www.esbadergisi.com/images/sayi23/4insani-diplomasi-kandemir-tuncer.pdf.

2.2.3. Uygulamada Kuramın Değerlendirilmesi

Bu çalışmada, Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik uyguladığı yumuşak güç politikaları "kültürel" ve "dilsel" bağlamlarda ele alınmıştır. Çalışmanın bu kısmında, eserin temel alt yapısı oluşturan yumuşak güç kuramının pratikteki olan değerlendirmesi masaya yatırılmıştır. Bu itibarla kültür ve dil, ifade edildiği üzere zikredilen kuramın en önemli bileşenlerinden biridir.[56] Dolayısıyla bir ülkenin dili, kültürel zenginliği, sanatı, edebiyatı, eğitim sistemi ve popüler kültürü söz konusu ülkenin diğer toplumlar üzerinde etkileyici olmasını sağlamaktadır. Diğer bir ifadeyle yumuşak güç, insanların bir ülkenin değerlerini benimsemesini ve hayranlık duymasını teşvik ederek, mevzu bahis ülkenin hedeflerini ve çıkarlarını desteklemektedir.[57] Lakin Nye'nın belirttiği gibi, yumuşak gücün unsurları yalnızca karşı taraf için çekici olduğu takdirde izlenen politikalara etki sağlamaktadır.[58] Söz gelimi, Kazakistan'ın Türkiye'nin yumuşak güç uygulamalarından veya siyasi emellerinden etkilenebilmesi için, Ankara'nın dış politikadaki tutumu ve izlediği siyasette muvaffak olması ile birlikte diğer ülkelere yarar sağlaması gerekmektedir. Örneğin, bir devletin var olan bölgesel bir çatışmayı barışçıl yöntemler kullanarak hamilik yapması suretiyle çözüme ulaştırması, uluslararası toplum nezdinde söz konusu devleti çekici kılarak karşı tarafa düzgüsel bir duygu aşılayacağından, bu ülkenin beynelmilel seviyede almak istediği konumu meşru olarak algılanacaktır.

Kültür ve dilin birbirleriyle olan yakın ilişkisi dikkate alındığında, Ankara'nın Astana'ya yönelik yumuşak güç stratejilerinin en önemli unsurlarının Türkçe öğretiminin ve Türk kültürünün olduğu söylenebilir. Ayrıca, kültürün aktarılmasını sağlayan araç olarak dilin önemi göz önüne alındığında, söz konusu unsurların Türkiye'nin yumuşak güç politikaları açısından hayati bir rolü bulunmaktadır.[59] Nitekim Türk'e göre, bir ülke uzun vadeli kültür dış politikasının bir sonucu olarak yumuşak güç kazanmaktadır. Keza mezkûr yazar konu hakkında, devlet ve devlet

---

[56] Nye, a.g.e., 2020, s.73-80.

[57] The Guardian Gazetesi Resmî Web Sitesi, https://www.theguardian.com/news/2006/jan/28/mainsection.saturday3, [11.04.2024].

[58] The New York Times Gazetesi Resmî Web Sitesi, https://www.nytimes.com/2005/01/30/magazine/the-new-hardsoft-power.html, [11.04.2024].

[59] Dolunay Yusuf Baltürk, Türkiye'nin Özbekistan'a Yönelik Kültür ve Dil Politikaları, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul, 2023, s.34.

dışı aktörlerin büyük bir öneme haiz olduğunu belirtse de bu amillerin tek başına kültür ve dil mutavassıtı ile vuku bulabilecek tesiri meydana getirmekten ırak olduğunu ifade etmektedir.[60] Öte yandan kültürel değerler, devlet adamlarının siyasi konulara yaklaşımını doğrudan etkiler. Bu bağlamda, liderler kendi medeniyetlerine özgü kültürel anlayışlarıyla karar verirler. Ancak farklı veya benzer kültürlerin etkileşim içerisinde olması, devletler arasındaki karşılıklı bağımlılığı artırarak ortak çıkarları ileriye taşıyabileceğini söylemek mümkündür. Hangi pencereden bakılırsa bakılsın, kültür olgusunun varoluşu hareketsiz bir düzlemde seyretmemektedir. Nitekim, devamlı evrimsel bir süreç içerisinde bulunduğu toplumun aynası olan bir varlıktır. Bir devletin ise ideolojisinden dini inançlarına, sosyal sisteminden ulusal değerlerine ve örgütsel mekanizmalarına değin ayrılmaz müşterek bir parçasıdır.[61]

Türkiye'nin Kazakistan'daki yumuşak güç uygulamaları incelendiğinde özellikle kültürel ve dilsel faaliyetlerin ön plana çıktığı dikkat çekmektedir. Bu kapsamda, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, kültürel etkileşimin pekiştirilmesi adına ekseriyette sanatsal etkinlikler düzenlenmekte, turist çekmek amacıyla Türkiye'nin cazibe merkezlerinin tanıtımı ve pazarlanmasını yapmakta, Türk dizileri ve filmlerinin ihracatına destek vermekte ve Türk medyasının görünürlüğünü arttırma çalışmaları yürütmektedir.[62] Türkiye'nin dış ilişkilerinde kalkınma, iş birliği ve yardım faaliyetlerini ilgili kurumlarla eşgüdüm halinde sürdüren TİKA ise Kazakistan'da sosyal ve kültürel manada bir dizi muhtelif etkinliklere imza atmakta, sosyal yardım projeleri aracılığıyla dezavantajlı gruplara yardımcı olmakta ve haberleşme, eğitim, sağlık gibi alanlarda altyapı projeleri geliştirerek Kazak halkının gelişimini destek vermektedir.[63] Türk kültürünün tanıtımına önemli katkılarda bulunan YTB ise Türkiye Bursları programı aracılığıyla Kazakistan uyruklu öğrencilere Türkiye'de eğitim alma fırsatı sunmaktadır. Ayrıca Türkiye'de eğitim alan bu öğrencilere yönelik çeşitli programlar ve etkinlikler aracılığıyla Türk kültürünü daha yakından tanıma ve anlama fırsatı sunmaktadır.[64] Türkiye'nin uluslararası düzeyde daha görünür olmasına katkıda bulunan TRT ise Astana

[60] Fahri Türk, Türk Kültür Dış Politikası, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul, 2014, s.21.
[61] Baltürk, a.g.e., 2023, s.34-35.
[62] Bkz. "T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı" bölümü.
[63] Bkz. "Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı" bölümü.
[64] Bkz. "Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı" bölümü.

Temsilciliği aracılığıyla, Türk dış politikasıyla örtüşecek yayınlar yapmaktadır. Ayrıca, medya alanında uluslararası iş birliklerine imza atmakta ve bölgedeki yerel gazetecilerin mesleki tecrübelerini artırmalarına katkı sağlamaktadır.[65] Bilhassa Türkçenin öğretilmesinde başat rol oynayan YEE'de Türk kültür merkezleri aracılığıyla Türkçe kursları, sanatsal etkinlikler, sergiler, konferanslar ve kültürel etkinlikler düzenleyerek Türkiye'nin kültürel mirasını ve zenginliklerini yaygınlaştırmaktadır.[66] Türkiye ve Kazakistan'ın uluslararası, ortak ve özerk bir kurumu olan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin etkinliğine bakıldığında ise Türk kültürü ve eğitimine katkı sağlayan, Türk halklarının bir araya gelerek birlikte çalışmasını teşvik eden, Türk dünyasının genel kalkınmasına destek olmaya çalışan bir yapı olduğu göze çarpmaktadır.[67]

T.C. Astana Büyükelçisi Mustafa Kapucu, Türk dış politikasının Kazakistan'a yönelik uyguladığı yumuşak güç politikalarını şu şekilde değerlendirmiştir:

> "İlk öncelikle, Kazakistan ve Türkiye arasındaki siyasi ilişkilerin örnek niteliğinde olduğunu ve daha da güçlendirilmesi gerektiğini ifade edebilirim. Şu anda, ikili iş birliklerin ve geleceğe yönelik perspektiflerin yanı sıra uluslararası ve bölgesel gündemdeki konularla ilgili devamlı görüş alışverişinde bulunuyoruz. Bu düzlemde, özellikle bizim bu coğrafyada var olabilmemizin tek seçeneği Ankara ve Astana'nın arasındaki stratejik ilişkilerin güçlendirilmesi ile mümkün olabilecektir. Böylelikle bölgedeki konsolosluklarımızla, müşavirliklerimizle ve diğer Türk kurumlarımızın vasıtasıyla politikalarımızı rahatça icra edebileceğimiz bir zemin oluşacaktır. Nitekim olumlu gelişmelerin dinamiğini sürekli muhafaza etmekteyiz. Ayrıca şu bir gerçek ki; biz etnik, dini ve kültürel olarak aynı kökenden geliyoruz. Diğer ülkeler ise bu konularda söz konusu ülkede nüfuz kazanmak için çok çaba sarf ediyorlar. Yeri gelmişken şu hususu özellikle belirtmem gerekir ki, icra ettiğimiz politikaları belli bir şeyi empoze etmek için yapmıyoruz. Bu kesinlikle mevzu bahis olamaz. Kazak meslektaşlarımızla bir araya geldiğimiz her vakitte dile getirdiğimiz bir sözde bu siyasetin çift yönlü ilerlemesinin daha makbul olacağı yönündedir. Şüphesiz her iki milletin birbirinden öğreneceği pek çok şey vardır […]" [68]

[65] Bkz. "TRT Kazakistan Temsilciği" bölümü.
[66] Bkz. "Yunus Emre Enstitüsü" bölümü.
[67] Bkz. "Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi" bölümü.
[68] T.C. Astana Büyükelçisi Mustafa Kapucu ile 6 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

3. Türkiye'nin Kazakistan Politikasında Kültür ve Dil

Bu bölümde, çalışmanın sorularına cevap aramak ve hipotezlerini sınayabilmek için elde edilen verilerin sunumu, analizi ve çözümlenmesi yapılmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye'nin yumuşak güç uygulamalarının mevcut durumunu tespit etmek amacıyla, Ankara'nın Kazakistan'daki yumuşak güç aktörleri ve bu aktörlerin gerçekleştirdikleri faaliyetler üzerine odaklanılmıştır. Öncelikle araştırmanın konusu bağlamında Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik diplomatik temasları irdelenerek, iki ülke arasında yapılmış anlaşmalara ve imzalanan protokollere kısa bir giriş yapılmış, ardından bölgeye yönelik kültürel ve dilsel alanlarda uygulanan politikalar ayrı başlıklar altında büyük bir titizlikle ele alınmıştır. Bu kapsamda sırayla T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TİKA, YTB, TRT ve YEE gibi kurumların Kazakistan özelindeki faaliyetleri masaya yatırılmıştır. Ayrıca ilgili bölümlerde Türkiye ve Kazakistan arasındaki turizm hareketliliğinin hangi seviyede olduğu, söz konusu ülkedeki Türk medyasının varlığı, Türkçe öğretimi ve Türkolojinin mevcut durumuna yer verilmiştir. Bunların haricinde, ana bulguları desteklemek adına gerçekleştirilen mülakatlardan ve saha araştırmasından edinilen veriler devreye sokulmuştur.

3.1. Hukuki ve Yasal Zemin

Bir devletin dış politikada hedeflediği noktaya ulaşabilmesi, hukuki ve yasal bir zemin üzerinde mümkündür. Nitekim Nye, ikili ve çok taraflı anlaşmaların bir devletin yumuşak gücüne doğrudan etki ettiğini ifade etmektedir.[69] Dolayısıyla bugüne kadar Ankara ve Astana arasında kültür, turizm ve eğitim alanlarında çeşitli anlaşmalar[70] yapılmamış olsaydı, çalışmada ele alınan Türkiye'nin söz konusu yumuşak güç aktörleri Kazakistan'daki faaliyetlerini sürdüremezlerdi. Çünkü devletler bu anlaşmalar temelinde yumuşak güç unsurlarını harekete geçirebilmektedirler.[71] Bu minvalde, 1991-2023 döneminde iki ülke arasında muhtelif alanlarda toplamda 95 anlaşmaya ve protokole imza atılmıştır.[72]

[69] Nye, a.g.e., 2020, s.35.
[70] Bkz. Tablo 1. Türkiye'nin Kazakistan ile İmzaladığı Anlaşmalar ve Protokoller.
[71] Hasan Acar (ed.), Türkiye-Kazakistan İlişkileri, Nobel Yayınevi, Ankara, 2021, s.251.
[72] T.C. Resmî Gazete Web Sitesi, https://www.resmigazete.gov.tr, [10.11.2023].

Ankara ve Astana arasında hayatiyet kazandırılan kültür, turizm ve eğitim alanlarındaki anlaşmalar ve protokoller Tablo 1 marifetiyle ortaya koyulmuştur.

Tablo 1. Türkiye'nin Kazakistan ile İmzaladığı Anlaşmalar ve Protokoller

Anlaşma / Protokol Başlığı	**İmzalanan Tarih ve Yer**	**Resmî Gazete Tarihi ve Sayısı**
Vize Muafiyeti Anlaşması	2 Mart 1992 Almatı	02.06.1992 / 21246
Eğitim, Bilim, Kültür ve Spor Alanlarında İş Birliği Anlaşması	1 Mayıs 1992 Almatı	26.12.1994 / 22153
Turizm Alanında İş Birliği Anlaşması	8 Ekim 1992 Almatı	15.04.1993 / 21553
Türk-Kazak Üniversitesi Kurulmasına Dair Anlaşma	31 Ekim 1992 Ankara	14.09.1993 / 21698
Dostluk ve İş Birliği Anlaşması	17 Ekim 1994 Ankara	22.05.1997 / 22996
Eğitim ve Bilim Alanlarında İş Birliği Protokolü	4 Mart 1997 Ankara	16.06.1997 / 23021
Turizm Alanında İş Birliği Anlaşması	15 Haziran 1998 Ankara	20.12.1998 / 23559
Stratejik Ortaklık Anlaşması	22 Ekim 2009 Ankara	05.10.2010 / 27720
Turizm Alanında İş Birliği Anlaşması	22 Ekim 2009 Ankara	25.07.2013 / 28718
Kazakistan Vatandaşlarının Vizesiz Kalış Sürelerinin Uzatılması Kararı	10 Kasım 2018 Ankara	11.11.2018 / 30592

Kaynak: *Resmî Gazete verilerine istinaden, eser müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 1 incelendiğinde, Türkiye ve Kazakistan arasındaki turizm ilişkilerinin temeli 1 Mayıs 1992 tarihinde Almatı'da atıldığı dikkat çekmektedir. Akabinde muhtevası üç kez güncellenen bu anlaşma, son hâlini 22 Ekim 2009 tarihinde Ankara'da yapılan anlaşmayla almıştır. İki ülkenin turizm alanında karşılıklı olarak tesis ettiği bu iş birliği neticesinde, ilkin her iki tarafın karşılıklı çıkarlarının gözetilmesi, uzun vadeli ve yakın ilişkiler kurulması hususunda iyi niyetlerle hareket

edileceği, halkların tanışıklığını daha da güçlendirmeleri noktasında çaba sarf edileceği, turistlerin hakları yasal düzenlemelerle koruma altına alınacağı ve turizmin öneminin bilincinde olunması gerektiği gibi genel kaidelerde mutabık kalınmıştır.[73] Yinelenen bu anlaşmalar bakıldığında turizmciler, gazeteciler ve basın mensubu çalışanlarının karşılıklı ziyaretlerinin teşvik edileceği ve bu sektörlerde çalışanlara yönelik mesleki eğitimler düzenleneceğine yer verildiği görülmektedir.[74] Ayrıca uluslararası konferanslar ve fuarlar gibi ortaklaşa turizm etkinliklerinin başlatılması kararlaştırılmıştır.[75] Tarihi İpek Yolu'nun bir turizm bölgesi olarak pazarlanması konusunda iş birliği yapılması ise çarpıcı maddelerden bir diğeridir.[76]

Eğitim alanında yapılan akitlere bakıldığında, taraflar müşterek olarak bilimsel projeler ve konferanslar düzenleyeceklerini ve her yıl ihtiyaç görülen alanlarda kullanılmak üzere karşılıklı yüksek öğrenim bursu ayıracakları taahhüt altına almışlardır.[77] Ayrıca Türk-Kazak Üniversitesinin gelişimine gereken desteğin sağlanacağı ve mesleki eğitim merkezleri ile Türkçe öğretim merkezlerinin yaygınlaştırılması çalışmalarına gereken önemin verileceğinin altı çizilmiştir.[78] Bunların haricinde her iki ülke kendi tarih, kültür ve edebiyatlarının genç nesillere öğretilmesi adına, lise düzeyinde ortaklaşa ders kitapları hazırlayacaklarını ve eğitim müfredatında bu materyallere yer verecekleri konusunda anlaşmaya varmıştır.[79]

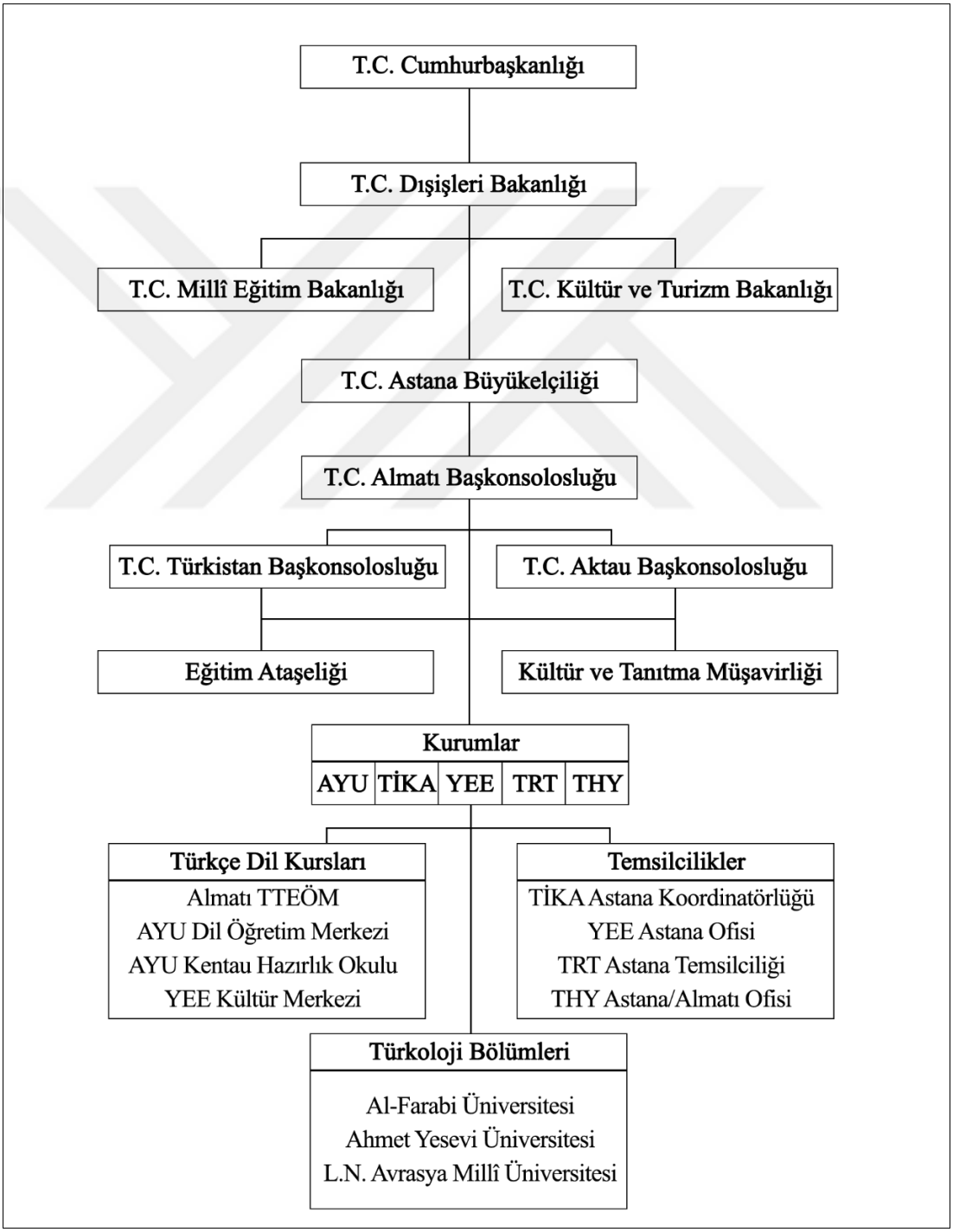
Bir dönem Kazakistan'ın Ankara Büyükelçiliği görevini ifa eden Abzal Saparbekuly, iki ülkenin münasebetine yönelik şu değerlendirmede bulunmuştur:

> "Türkiye ve Kazakistan ilişkileri sağlam bir temel üzerine atıldı. Gelinen noktada görüyoruz ki, 32 yılda gerçekten kayda değer bir mesafe katedilmiş. Örneğin ticaret hacmi, 90 milyon dolardan 5 milyar dolar seviyesine çıkmış. Nitekim belirlenen stratejik hedef, 2030'a kadar bu rakamı 10 milyar dolar seviyesine çıkarmak. Geleceğe yönelik birçok konuda zaten şu anda mevcut olan inisiyatifler güçlendirilmektedir. Bu noktada siyasi olarak, iki ülkenin liderleri arasındaki diyaloğun devam etmesi büyük bir öneme haizdir." [80]

[73] T.C. Resmî Gazete, 26 Aralık 1994, Sayı: 22153, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].
[74] T.C. Resmî Gazete, 15 Nisan 1993, Sayı: 21553, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].
[75] T.C. Resmî Gazete, 20 Aralık 1998, Sayı: 23559, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].
[76] T.C. Resmî Gazete, 25 Temmuz 2013, Sayı: 28718, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].
[77] T.C. Resmî Gazete, 26 Aralık 1994, Sayı: 22153, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].
[78] T.C. Resmî Gazete, 14 Eylül 1993, Sayı: 21698, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].
[79] T.C. Resmî Gazete, 16 Haziran 1997, Sayı: 23021, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].
[80] Otandastar Qory yetklisi Abzal Saparbekuly ile 6 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Zikredilen iki ülke arasında bugüne kadar yapılan müşterek anlaşmalar ve protokoller sonucunda, Türkiye'nin Kazakistan'daki söz konusu yumuşak güç aktörlerinin teşkilatlanması Şekil 6'da anlaşılır bir şekilde gözler önüne serilmiştir.

Şekil 6. Türkiye'nin Kazakistan'daki Teşkilatlanması

Kaynak: *Çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

3.2. Kültürel Alan

3.2.1. Giriş

Kültür, yumuşak gücün önemli bir unsurudur. Çünkü bir ülkenin kültürel zenginliği, sanatı, edebiyatı ve popüler kültürü söz konusu ülkenin diğer toplumlar üzerinde etkileyici olmasını desteklemektedir.[81] Ankara'nın Kazakistan'a yönelik kültürel alandaki politikalarında öne çıkan başlıca aktörler T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, TİKA, YTB ve TRT Astana Temsilciliği'dir. Bu kurumlardan T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kazakistan'da daha çok kültür ve tanıtım müşavirlikleri aracılığıyla faaliyet göstermektedir. Bu kapsamda kültürel etkileşimin pekiştirilmesi adına sanatsal etkinliklerin düzenlenmesi, turist çekmek amacıyla turistik bölgelerin tanıtımı ve pazarlanması, Türk dizileri ve filmlerinin ihracatına destek verilmesi ile Türkiye'nin ve Türk medyasının görünürlüğünü arttırma çalışmaları söz konusu kurumun etkinlikleri arasındadır. Türkiye'nin dış ilişkilerinde kalkınma, iş birliği ve yardım faaliyetlerini koordine eden TİKA ise Kazakistan'da sosyal ve kültürel manada bir dizi farklı etkinlikler yürütmekte, sosyal yardım projeleri aracılığıyla dezavantajlı gruplara yardımcı olmakta ve haberleşme, eğitim, sağlık gibi alanlarda altyapı projeleri geliştirerek Kazak halkının gelişimini desteklemektedir.

Türk kültürünün tanıtımına önemli katkılarda bulunan YTB ise Türkiye Bursları programı aracılığıyla Kazakistan uyruklu öğrencilere Türkiye'de eğitim alma fırsatı sunmaktadır. Ayrıca Türkiye'de eğitim alan bu öğrencilere yönelik çeşitli programlar ve etkinlikler aracılığıyla Türk kültürünü daha yakından tanıma ve anlama fırsatı sunmaktadır. Türkiye'nin uluslararası düzeyde daha görünür olmasına katkıda bulunan TRT ise Astana Temsilciliği aracılığıyla, Türk dış politikasıyla örtüşecek yayınlar yapmaktadır. Ayrıca, medya alanında uluslararası iş birliklerine imza atmakta ve bölgedeki yerel gazetecilerin mesleki tecrübelerini artırmalarına katkı sağlamaktadır. Çalışmanın bu kısmında, yukarıda vurgulandığı üzere Kazakistan'da Türkiye'nin kültürel politikalarını yürüten söz konusu kurumların faaliyetleri irdelenmektedir. Bu doğrultuda mezkûr bölümlerle alakalı birçok mülakat gerçekleştirmiştir. Bu görüşmeler, konun muhatabı olan kişilerden elde edinilen bilgiler ışığında çalışmanın ilgili noktalarında yer verilerek zerk edilmiştir.

[81] Nye, a.g.e., 2020, s.73-80.

3.2.2. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Türkiye'nin kültürel ve turizm varlıklarının korunması, geliştirilmesi ve tanıtımıyla ilgili olarak bir dizi görev ve yetkiye sahiptir.[82] Kültürel çerçevede sanat, edebiyat, müzik gibi projelerin desteklenmesi ve teşvik edilmesi bakanlık tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca Türkiye'nin turizm potansiyelini ortaya çıkarmak amacıyla, kültürel zenginliklerin yurtdışında tanıtımı ve kültürel etkileşimin artırılması gibi konularda faaliyetler gösterilmektedir.[83] Bu bilgiler ışığında, bakanlığın "yurtdışında tanıtıcı faaliyetlerde bulunması ve kültürel etkileşimi arttırması" yumuşak güce atıfta bulunmaktadır. Dolayısıyla, bu kurumun Türkiye'nin bir yumuşak güç aktörü olduğunu ifade etmek mümkündür. Çünkü bu Bakanlık görev tanımları gereğince yurtdışında belirtilen icraatlar yapmakta, dolayısıyla Türkiye'nin yumuşak güç politikalarına katkıda bulunmaktadır.

Nitekim Nye, ülkelerin yumuşak güç araçları olarak kültür ve turizmi öne çıkarmıştır. Bu unsurlar, bir ülkenin etki alanını ve kapasitesini uluslararası alanda genişleterek, diğer ülkelerle ilişkilerde yumuşak gücün kullanımını önemli ölçüde etkilemektedir.[84] Yine Nye'ya göre bir ülkenin kültürel değerleri, sanatı, edebiyatı, müziği ve diğer kültürel unsurları, söz konusu ülkenin cazibesini ve değerlerini yansıtarak diğer ülkelerin ilgisine mazhar olmaktadır. Bu durum, mevzu bahis ülkenin uluslararası ilişkilerde etkin bir rol oynamasını mümkün kılmaktadır.[85] Dolayısıyla, bir kültürün yumuşak güce dönüşebilmesi için o kültürün etkileyici olması, diğer toplumlar tarafından ilgi görmesi ve değerli bulunması önemli bir koşuldur.[86] Bu bağlamda, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın varlık gösterdiği ülkelerden biri de Kazakistan'dır. Çalışmanın bu kısmında, ilgili kurumun her yıl yayımladığı raporlar incelenerek, Bakanlığın Kazakistan özelinde gerçekleştirdiği kültürel faaliyetler çözümlenmiştir. Bilahare, iki ülke arasındaki turizm hareketleri masaya yatırılmış ve Kazakistan'da Türk dizilerinin mevcut durumu tartışılmıştır.

---

[82] KTB Sitesi, https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-ve-gorevler.html, [18.07.2023].
[83] KTB Sitesi, https://www.ktb.gov.tr/TR133260/misyonumuz-vizyonumuz.html, [18.07.2023].
[84] Nye, a.g.e., 2004, s.5-13.
[85] Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu, Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler, Nobel Yayınevi, Ankara, 2018, s.11-39.
[86] Gaye Aslı Sancar, Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler, Beta Basım Yayınevi, İstanbul, 2012, s.170-176.

3.2.2.1. Kültürel Faaliyetler

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kazakistan'da Türkiye'nin kültürel değerlerini tanıtmak gayesiyle, ağırlıklı olarak müzik ve dans gösterileri olmak üzere çeşitli sanatsal projeler icra etmektedir. Türkiye'nin kültürel zenginliğini bu tür etkinliklerle Kazakistan halkına aktararak tanıtmaya çalışan bakanlık, yumuşak güç politikaları kapsamında önemli bir vazife ifa etmektedir. Bu çerçevede, bakanlığa bağlı topluluklar yıllardır söz konusu kurumun eşgüdümünde çeşitli faaliyetler gerçekleştirmişlerdir. Söz gelimi, 2006 yılında Ankara Kültür Araştırma Gençlik Kulübü Derneği tarafından, Kazakistan'ın Kökçetav şehrinde bir konser verilmiştir.[87] 2008 yılında ise Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu tarafından üç farklı etkinlik tertiplenmiştir. Bunlardan ilki ses sanatçısı Feryal Başel Tüzün'ün Karağandı şehrinde gerçekleştirdiği konserdir. Müzisyen İrfan Gürdal ise Türkistan şehrinde yer alan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde bir dinleti sunmuştur. Anılan senede son olarak düzenlenen, Kaşgarlı Mahmud'un bininci doğum yıldönümü anısına Almatı'da etkinlikler yapılmıştır.[88]

2009 yılında yapılan bir turnede ise İzmir Devlet Klasik Türk Müziği Korosu ve İstanbul Devlet Türk Müziği Topluluğu çeşitli konserler yapmıştır.[89] Öte yandan bakanlık, nezdindeki topluklarla birlikte Kazakistan'da beş gün süren "Ulu Bozkır Uluslararası Türk Dünyası Müzik Festivali" gerçekleştirmiştir. Benzer şekilde İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu, 2010 yılında Türkiye'nin Astana Büyükelçiliğinde kültürel etkinlikler yapmıştır.[90] 2011 yılında ise Almatı'da Türk dünyasından birçok önemli sanatçının ve üst düzey devlet yetkilisinin katıldığı "Türkiye Film Programı" düzenlenmiştir.[91] Nevruz Bayramı etkinlikleri kapsamında ise 2014 yılında Devlet Halk Dansları Topluluğu sanatçıları tarafından bölgede

---

[87] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2006, s.30, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-15160/2006-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [07.08.2023].

[88] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2008, s.29-31, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-15151/2008-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [08.08.2023].

[89] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2009, s.35, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-15221/2009-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [08.08.2023].

[90] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2010, s.67-70, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-15223/2010-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [09.08.2023].

[91] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2011, s.260, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-45541/2011-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [12.08.2023].

muhtelif konserler verilmiştir.[92] Aynı topluluk, takip eden yılda Kazak Hanlığının kuruluşunun 550'nci yıldönümü çerçevesinde etkinlikler icra etmiştir.[93]

Bakanlık bünyesindeki kuruluşlar ile söz konusu bölgede Türkiye'nin kültürel zenginliklerini tanıtmak gayesiyle aşağıdaki sanatsal faaliyetlerle bulunmuştur.

Tablo 2. T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın Kültür/Sanat Faaliyetleri (2006-2018)

Kurum/Etkinlik Adı	**Tarih**	**Tür**	**Yer**
Ankara Kültür Araştırma Gençlik Kulübü Derneği	10-15 Eylül 2006	Konser	Kökçetav
Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu	1-6 Temmuz 2008	Konser	Astana
Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu	23-27 Temmuz 2008	Konser	Karağandı
Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu	27-31 Ekim 2008	Konser	Türkistan
Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu	18-22 Kasım 2008	Konser	Almatı
İzmir DKTMK, Edirne DTMT ve İstanbul DTMT	3-7 Temmuz 2009	Konser	Bölgesel Turne
Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu	31 Temmuz-3 Ağustos 2009	Konser	Bölgesel Turne
İstanbul Devlet Klasik Türk Müziği Korosu	9 Nisan 2010	Konser	Astana

[92] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2014, s.260, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-134570/2014-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [15.08.2023].

[93] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2015, s.279, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-158779/2015-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [16.08.2023].

Ulu Bozkır Türk Dünyası Müzik Festivali	1-5 Temmuz 2010	Festival	Bölgesel Turne
Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu	3 Temmuz 2010	Konser	Bölgesel Turne
Ankara TDMT (Geleneksel Türk Müziği Festivali)	17 Temmuz 2010	Festival	Astana
Uluslararası Film Festivali: Türkiye Film Programı	11-15 Mayıs 2011	Festival	Almatı
Kazak Halk Çalgıları Orkestrası	18 Ekim 2011	Konser	Bölgesel Turne
Kazakistan'ın Bağımsızlığının 20'nci Yıl Kutlamaları	28 Kasım 2011	Gösteri	Ankara
Ankara TDMT (Geleneksel Türk Müziği Festivali)	1-6 Temmuz 2013	Festival	Astana
Bursa DKTK, İstanbul DTMT ve Konya TTMT	29 Ekim 2013	Konser	Almatı
Devlet Halk Dansları Topluluğu (Nevruz Bayramı)	10-15 Mart 2014	Gösteri	Astana
Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu	28 Nisan- 2 Mayıs 2014	Konser	Astana
Ankara TDMT (Geleneksel Türk Müziği Festivali)	2-8 Temmuz 2014	Festival	Astana
Ankara Devlet Çoksesli Korosu (Nehir Sesi Festivali)	3-7 Temmuz 2015	Festival	Bölgesel Turne
Devlet HD Topluluğu (Kazak Hanlığının 550'nci Yıldönümü)	9-12 Eylül 2015	Gösteri	Bölgesel Turne

Ankara Türk Dünyası Müzik Topluluğu	24-29 Ekim 2016	Konser	Astana
Nevruz Uluslararası Âşıklar Atışması	24-29 Mart 2017	Gösteri	Türkistan
Ankara TDMT (Türkiye-Kazakistan Dostluk Ezgileri)	17-21 Temmuz 2017	Konser	Astana
Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları	28 Ekim- 1 Kasım 2017	Gösteri	Bölgesel Turne
Ankara TD Müzik Topluluğu ve Devlet HD Topluluğu	3-7 Aralık 2017	Konser	Türkistan
İstanbul Devlet TM Topluluğu (Bin Yıllık Mirasımız)	5-12 Temmuz 2018	Konser	Bölgesel Turne

Kaynak: *T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2006-2018 arası idari faaliyet raporlarındaki bilgilere istinaden, çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Bakanlığın Tablo 2'deki faaliyetlerinin haricinde, T.C. Astana Kültür ve Tanıtma Müşavirliği 2013 yılında Türkiye'nin tanıtımına yönelik iki ayrı fuara katılmıştır. İlki Almatı'da gerçekleştirilen, "Kazakhstan International Tourism Fair" adlı etkinliktir. Başkentte ise "Astana Leisure Expo" fuarına iştirak edilmiştir.[94] Öte yandan, 2016 yılında Kazakistan'ın şehir kütüphanelerine çok sayıda kitap bağışı yapılmıştır.[95] Benzer şekilde, 2019 yılında Kazakistan Milli Kütüphanesinde yer alan Türkiye köşesine binlerce kitap gönderilmiştir.[96] Bunlarla birlikte, Kazakistan'ın hizmet sektöründe yer alan kişilere yönelik çeşitli programlar düzenlemiştir. Söz gelimi, 2009 yılında Kazakistan'daki turizm sektörünün ileri gelen yetkilileri için eğitim ve seminerler düzenlenmiştir. Bu etkinliklere 61 kişi iştirak etmiştir.[97] Bu

[94] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2013, s.203-208, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-93625/2013-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [22.08.2023].
[95] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2016, s.105, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-175293/2016-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [18.08.2023].
[96] T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2019, s.110, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-259674/2019-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [27.08.2023].
[97] KTB, a.g.r., 2009, s.153.

yönde hayata geçirilen bir diğer proje ise Kazakistan Turizm ve Spor Bakanlığı iş birliğinde 2011 yılında başlatılan işbaşı eğitim kurslarıdır. Bu doğrultuda, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü'ne bağlı eğitmenler tarafından, Almatı'da faaliyet gösteren yeme-içme ve konaklama tesislerindeki 43 personele kurslar verilmiştir.[98] 2014 yılında ise Antalya'nın Belek ilçesinde, Kazakistan turizm sektöründeki 30 yöneticinin katıldığı eğitim programları düzenlenmiştir. Aynı yıl içerisinde, Astana'daki işkollarında hizmet veren görevlilere yönelik mesleki dersler tertiplenerek 93 kişinin tecrübesine katkı sağlanmıştır.[99] Takip eden 2015 ve 2016 yıllarında ise toplamda 134 kişiye eğitimler verilmiştir.[100] Söz konusu işbaşı eğitim kurslarının yanı sıra, bakanlık Kazakistan'da Türkiye'nin bilinirliğini artırmak amacıyla çeşitli platformlarda reklam kampanyaları yürütmektedir. Bu çerçevede, 2008'den 2011 yılına kadar ülkenin büyük şehirlerinde (Astana, Almatı, Çimkent ve Aktav) yer alan 87 ilan panosunda ve beş ayrı ulusal televizyon kanalında (Kaz, Alma, Ren, Rtr ve Ktk TV) toplam iki binden fazla reklam yayımlanmıştır.[101]

3.2.2.2. Türkiye'nin Turizm İmajı

Turizmin, dış politika bağlamında muhim bir yumuşak güç unsuru olarak kabul edildiğini söylemek mümkündür. Bu çerçevede, Kazakistan'ın müstakil bir devlet olmasıyla birlikte, Türkiye ile kurulan ilişkilerin turizm alanında da hızlı bir gelişim gösterdiği aşikardır. Bu itibarla, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı T.C. Astana Kültür ve Tanıtma Müşavirliği'nin yayımladığı pazar araştırması raporuna göre, Kazakistan vatandaşlarının en çok ziyaret ettiği ülkelerin başında Türkiye gelmektedir. Sıralamada yer alan Tayland, Dubai, Mısır ve Birleşik Arap Emirlikleri ise Türkiye'den sonra tercih edilen ülkelerdir. Söz konusu turistlerin Türkiye özelinde seyahat amaçları incelediğinde tatil, ticaret, eğitim ve sağlık gibi sebepler öne çıkmaktadır. Bu minvalde, ziyaretçilerin hedefledikleri güzergahlar arasında Antalya, Muğla, Bodrum, İstanbul ve İzmir gibi şehirler yer almaktadır.[102]

---

[98] KTB, a.g.r., 2011, s.220.
[99] KTB, a.g.r., 2014, s.251-252.
[100] KTB, a.g.r., 2015, s.265; 2016, s.169-170.
[101] KTB, a.g.r., 2008, s.189; 2009, s.179; 2010, s.183; 2011, s.185.
[102] T.C. Astana Kültür ve Tanıtma Müşavirliği, Kazakistan Pazar Araştırması Raporu, 2018, s.1-3, https://tanitma.ktb.gov.tr/TR-209741/kazakistan-pazar-raporu.html, [17.09.2023].

Bu noktada turizm trafiğini incelemek, dönemlere göre söz konusu ülkelere uygulanan vize rejimlerine bakmak ve Türkiye'ye yapılan tarifeli seferleri çözümlemek yerinde olacaktır. Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye giriş yapan turist sayısı (2019-2022 yılları arasında) Tablo 3'te gözler önüne serilmiştir.

Tablo 3. Türk Cumhuriyetlerinden Türkiye'ye Giriş Yapan Turist Sayısı

Ülkeler	**Yıllar**				**Toplam**
	2019	**2020**	**2021**	**2022**	
Azerbaycan	901.723	236.797	470.618	683.834	2.292.972
Kazakistan	455.724	137.213	366.076	712.136	1.671.149
Kırgızistan	121.364	52.142	102.840	147.487	423.833
Özbekistan	252.138	102.598	272.604	419.673	1.047.013
Türkmenistan	297.706	43.236	18.979	45.249	405.170
Toplam	2.028.655	571.986	1.231.117	2.008.379	5.840.137

Kaynak: *TÜİK İstatistik Veri Portalı, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Eğitim,Kültür,-Spor-ve-Turizm-105, [28.10.2023].*

Tablo 3'e göre, 2019-2022 yılları arasında Türkiye'ye giriş yapan Kazakistan vatandaşlarının sayısı 1.671.149 olarak kaydedilmiştir. Öte yandan, diğer Türk Cumhuriyetlerinden (Azerbaycan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan) Türkiye'ye giriş yapan turist sayısı ise toplamda 4.168.988'dir. Bu itibarla, Kazakistan'dan Türkiye'ye giriş yapanların sayısı, diğer dört Türk ülkesinden gelen turistlerin yüzde 28,61'ine tekabül etmektedir. Yanı sıra Türkiye'ye giriş yapan Kazakistanlıların sayısı, nüfuslarına oranlandığında %8,51'ine denk gelmektedir. Türkiye tarafından uygulanan vize rejimine bakıldığında katedilen iki aşama tespit edilmiştir. Bunlardan ilki, 2 Mart 1992'de Türkiye Dışişleri Bakanlığı ve Türk Cumhuriyetleri arasında imzalanan "Vize Muafiyeti" anlaşmasıdır. Bu anlaşmaya göre, söz konusu ülkelerin vatandaşları Türkiye'ye yapacakları seyahatlerde 30 günü

aşmamak kaydıyla vizeden muaf tutulmuştur.[103] İkinci aşama ise 2018 yılında Türkiye tarafından tek taraflı olarak yapılan bir düzenlemedir. Mezkûr konu ile alakalı Cumhurbaşkanlığı'nın 326'ncı Kararnamesine göre Türk Cumhuriyetlerinde yaşayan umuma mahsus pasaport hamillerinin her 180 gün içinde azami 90 gün turistik amaçlı seyahatlerinde vizeden muafiyet sağlanmıştır.[104] Belirtmek gerekir ki, bu kapsama Türkmenistan dahil değildir. Bunun sebebi, Türkmenistan hükümetinin vize politikasıdır. 2022 yılında Türkmenistan Dışişleri Bakanlığı, resmen Türk makamlarına kendi vatandaşlarına vize getirilmesini talep etmiştir.[105]

T.C. Astana Büyükelçilik Birinci Müsteşarı Turhan Dilmaç, Türkiye'yi ziyaret eden Kazaklar hakkında yapılan incelemeleri şu şekilde özetlemiştir:

> "Tetkiklerimize göre, Kazakların tatil amacıyla Türkiye'de en çok ziyaret ettiği yer Akdeniz bölgesidir. Sebeplerinden birisi ise uygun fiyatlı her şey dahil olan paketlerde kaliteli bir tatil yapabiliyorlar. Bunun yanı sıra yakınlık, üç aylık vize muafiyeti, personellerin Kazakça bilmese de birçoğunun Rusça bilmesi, Türk mutfağı, kültürel ve tarihi değerler yer alıyor. Ayrıca sağlık turizminde Türkiye'ye tedavi amacıyla gelen kişilerin sayısında son yıllarda ciddi bir yükselme olduğunu söyleyebilirim […]" [106]

Eğitimini Türkiye'de tamamlayan Makpal Anlamassova, söz konusu bölgenin nasıl bir cazibe merkezi olduğuna dair izlenimlerini şu şekilde açıklamıştır:

> "Ben, 2012 yılında doktora tahsilim için İstanbul Üniversitesinden kabul aldım. Eğitim hayatım süresince, yaklaşık beş yıl Türkiye'de bulundum. Bu süre zarfında, Türk kültürünü yakından tanıma imkânım oldu. Birçok kenti gezip gördüm. Türkiye köklü bir mirası olan ve tarihi dokusu çok zengin bir coğrafya diyebilirim. Gözlemlerime göre, özellikle turizm alanında devlet politikaları büyük bir hassasiyetle yürütülmekte ve gereken önem fazlasıyla verilmektedir. Nitekim bu çabaların bir sonucu olarak, Türkiye şu anda her konu ve yönden arzu edilen bir ülke konumunda diye düşünüyorum […]" [107]

---

[103] T.C. Resmî Gazete, 2 Haziran 1992, Sayı: 21246, https://www.resmigazete.gov.tr, [26.02.2024].
[104] T.C. Resmî Gazete, 11 Kasım 2018, Sayı: 30592, https://www.resmigazete.gov.tr, [27.02.2024].
[105] Euronews Resmî Web Sitesi, https://tr.euronews.com/2022/09/05/turkmenistandan-turkiyeye-vatandaslarimiza-vize-uygulayin#:~:text=T%C3%BCrkmen%20D%C4%B1%C5%920anl%C4%B1%C4%9F%C4%B1%27na%20g%C3%B6re,ve%20sistematik%20h, [28.02.2024].
[106] T.C. Astana Büyükelçilik Birinci Müsteşarı Turhan Dilmaç ile 5 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.
[107] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Makpal Anlamassova ile 28 Ekim 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

İki ülkenin önde gelen hava yolu firmalarının, Kazakistan'dan Türkiye'ye olan uçak sefer sayıları Tablo 4'te ayrıntılı bir şekilde ayrıştırılarak verilmiştir.

Tablo 4. Kazakistan'dan Türkiye'ye Haftalık Uçak Seferleri

Uçuş Güzergahı	**Hava Yolu Firmaları**				**Toplam**
	Türkiye Merkezli		**Kazakistan Merkezli**		
	THY	**Pegasus**	**Air Astana**	**FlyArystan**	
Aktav İstanbul	-	-	2	-	2
Almatı Ankara	2	2	-	-	4
Almatı Antalya	-	1	3	-	4
Almatı İstanbul	20	5	20	4	49
Astana Ankara	2	-	-	-	2
Astana Antalya	-	2	2	-	4
Astana İstanbul	16	3	15	3	37
Çimkent Antalya	-	1	-	-	1
Çimkent İstanbul	-	2	-	1	3
Türkistan İstanbul	1	-	1	-	2
Toplam	41	16	43	8	108

Kaynak: *Hava yollarının verilerine istinaden, yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 4 masaya yatıralarak incelendiğinde, Kazakistan'dan Türkiye'ye olan doğrudan uçuşların sıklığı, zikredilen ülkenin beş ayrı şehrinden (Aktav, Almatı, Astana, Çimkent ve Türkistan) haftada toplam 108 tarifeli seferle gerçekleştirildiği tespit edilmiştir.[108] Türkiye'de en çok uçuşun yapıldığı il İstanbul'dur. Mezkûr şehri Antalya takip etmektedir. Akabinde Ankara gelmektedir. Söz konusu yapılan seferlerin yarısına yakınını ise Türk Hava Yolları gerçekleştirmektedir.

3.2.3. Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Türkiye Cumhuriyeti'nin uluslararası alanda yardım ve iş birliği faaliyetlerini yürütmek amacıyla Bakanlar Kurulu'nun 24 Ocak 1992 tarihli kararı ve 27 Ocak 1992'de Resmî Gazete'de yayımlanan 480 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Dışişleri Başkanlığı'na bağlı bir teşkilat olarak kurulmuştur.[109] Kurum, geçmişte farklı çatılar altında faaliyetlerini sürdürse de teşkilatla ilgili son karar 15 Temmuz 2018 tarihinde alınmıştır. 30479 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin "Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı" başlıklı 37'nci bölümünde bulunan 521'nci maddesince, başkanlığın, Türkiye Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'na bağlanmasına karar verilmiştir.[110] Yasal düzenlemelere göre kuruluş yapısı ve görevleri belirlenirken, öncelikle Türk dilinin konuşulduğu cumhuriyetler ve akraba topluluklar, daha sonra ise kalkınma sürecinde olan devletlerin gelişimine destek olmayı amaçlamaktadır. Bu hususlar çerçevesinde, kurumun hayatiyet kazandırıldığı günden bu yana. Türkiye'nin uluslararası alanda tanınırlığı artmış, söz konusu ülkelerle olan ilişkileri ise giderek güçlenmiştir.[111]

Günümüzde TİKA, dünya genelinde 61 ülkede faaliyet göstermekte olup, söz konusu ülkelerde 63 program koordinasyon ofisine sahiptir.[112] Bu birimlerden biri, Kazakistan'ın başkenti Astana'da yer almaktadır. Etkin olarak faaliyetler yürüten bu koordinatörlük, Kazakistan'ın kurum ve kuruluşları ile Kazakistan vatandaşlarının talepleri doğrultusunda projeler geliştirmektedir. Çalışmanın bu aşamasında,

[108] Bkz. Tablo 4. Kazakistan'dan Türkiye'ye Haftalık Uçak Seferleri.
[109] TİKA Resmî Web Sitesi, https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222, [18.06.2023].
[110] TİKA Resmî Web Sitesi, https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/teskilat_kanunu-238, [18.06.2023].
[111] TİKA Resmî Web Sitesi, https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649, [18.06.2023].
[112] TİKA Resmî Web Sitesi, https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222, [18.06.2023].

TİKA'nın 2004-2023 yılları arasında yayımladığı faaliyet raporları incelenerek, bu doğrultuda söz konusu kurumun Kazakistan'da gerçekleştirdiği kültürel faaliyetler mercek altına alınmıştır. Belirtilmelidir ki, TİKA'nın kuruluş yılı olan 1992'den 2003'e kadar olan dönemde muhtelif alanlarda toplam 2.506 projeye imza atılmıştır. Nihayetine erdirilen bu çalışmaların, ülke ve sektörel çözümlemesi yapıldığında Kazakistan'a ayrılan bütçe miktarının %31,3 ile diğer tüm ülkelerden (altı bölgeden toplam 28 devlet mevzu bahistir) daha fazla olduğu dikkat çekmektedir.[113]

3.2.3.1. Kültürel Faaliyetler

Kültür, yumuşak gücün önemli bir bileşenidir. Çünkü bir ülkenin kültürel değerleri, dış politika yaklaşımıyla sıkı bir ilişki içindedir. Bu açıdan, söz konusu ülkenin kültürel zenginliği, diğer toplumları etkileme potansiyeline sahiptir. Bu anlamda TİKA, Türkiye'nin dört başı mamur bir yumuşak güç aktörüdür. Nitekim Ankara'nın bölgeye yönelik yumuşak güç politikaları çerçevesinde, TİKA'nın Kazakistan'da yürütmüş olduğu faaliyetlerle önemli bir role sahiptir.

Bu kapsamda, Kazakistan'ın Türkistan şehrinde bulunan 600 yıllık Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin 1996'da TİKA tarafından onarımı yapılmıştır. 17 milyon dolara mal olan bu proje, sekiz yıllık bir çalışmanın ardından tamamlanmıştır.[114] 2004 yılında kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve yoksul öğrencilere yardım amacıyla, TİKA ve Kazakistan'ın Ankara Büyükelçiliğinin iş birliğinde "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı'na" ithafen, Kazakistan'da öğrenim gören 100 öğrenciye kırtasiye malzemesi ve okul çantası dağıtılmıştır. Bir diğer projede, Ahıska Türklerinin yoğun olarak yaşadıkları bölgelerden olan Esik şehrinde, 250 öğrencinin eğitim gördüğü Esik Sağlık Koleji ve diğer birçok orta okulda eğitim kalitesinin artırılması amacıyla projektör ve bilgisayar desteği sağlanmıştır.[115] Öte yandan Kazakistan Korkut Ata Devlet Üniversitesinde, Geleneksel Halk Takıları Ana Sanat Bölümü'nün geliştirilmesi ve günümüzle uyumlu hâle getirilmesi amacıyla ihtiyaç yardımı yapılmıştır.[116] "Türkiye ve Bağımsızlık Sonrası Kazakistan'da Türk İmajının

[113] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2004, s.24-26, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2004.pdf, [19.06.2023].
[114] TİKA, a.g.r., 2004, s.25.
[115] TİKA, a.g.r., 2004, s.38.
[116] TİKA, a.g.r., 2004, s.42.

Değişimi" başlıklı proje kapsamında ise söz konusu ülkeye bir uzman gönderilmiştir. Ayrıca, TİKA'nın öncülüğünde L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesinde açılan Türkçe dersliğinde eğitim vermek üzere bir öğretmen görevlendirilmiştir. Aynı üniversite için Mart 2004'te Türkçe Dil Dairesi'ne bilgisayar ve yazıcı ekipmanları temin edilmiştir.[117] Aynı dönemde Mehmet Saray tarafından yazılan "Kazak Türkleri Tarihi: Kazakların Uyanışı" adlı kitabın basımı yapılarak Kazakistan'daki okullara, üniversitelere, kütüphanelere ve ilgili kurumlara dağıtılmıştır.[118] Başkanlığın eğitim alanına sunduğu diğer bir katkı ise Çimkent'te bulunan Kargalı Yabancı Diller Merkezi ve Çimkent Otrar Üniversitesine ekipman desteği sağlamış olmasıdır. TİKA ayrıca Abılay Han Dünya Dilleri ve Uluslararası İlişkiler Üniversitesinin Doğu Dilleri Fakültesindeki Türkçe dersliği ve kütüphanesinin tefrişatını sağlamıştır. Bunların yanı sıra Korkut Ata Üniversitesi, Korkut Ata Kazak-Türk Lisesi ve Kentav Atatürk Lisesine bilgisayar ve ekipman desteği verilmiştir.[119] "Medya Destek Projesi" kapsamında da Türk Alemi Gazetesi ve Kazakistan Dostluk Radyo Programı'na mali destekte bulunulmuştur. Mezkûr proje çerçevesinde, Almatı'da faaliyet gösteren Ahıska gazetesine ise 2010 yılında ekipman yardımı yapılmıştır. Aynı zamanda TİKA Türkçe, Kazakça ve Rusça dillerinde yayımlanan bu gazeteyi desteklemek amacıyla bir dönem personellerin masraflarını üstlenmiştir.[120]

Hoca Ahmet Yesevi'nin manevi rehberi ve onun yetişmesinde büyük etkisi olan Arslan Baba'nın Türbesi, Kazakistan'ın Türkistan yakınlarında bulunan Otrar kentinde yer almaktadır. 14'üncü yüzyılda Emir Timur tarafından inşa edilen bu türbe, Orta Asya'nın kültürel ve dini mirasını simgeleyen önemli bir yapıttır.[121] TİKA 2011 yılında, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ve Kazakistan Millî Eğitim Bakanlığının iş birliğinde bu türbenin bakım ve onarım çalışmasını yapmıştır.[122] Öte yandan yapımına 2009 yılında başlanılan Hoca Ahmet Yesevi Camisi, Türk devlet

[117] TİKA, a.g.r., 2004, s.71.
[118] TİKA, a.g.r., 2004, s.75.
[119] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2008, s.25-26, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2008.pdf, [20.06.2023].
[120] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2010, s.89-92, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2010.pdf, [20.06.2023].
[121] Yeni Akit Gazetesi Web Sitesi, *"Arslan Baba"*, https://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/huseyin-ozturk/arslan-baba-3608.html, [08.09.2023].
[122] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2011, s.115, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2011.pdf, [20.06.2023].

adamları ve dönemin Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev tarafından 17 Nisan 2015 tarihinde ibadete açılmıştır. Büyük Türk mutasavvıfı Hoca Ahmet Yesevi'nin anısına yaptırılan bu ibadethane, Türkiye Diyanet Vakfı (TDV) tarafından inşa edilmiş, TİKA tarafından ise gerekli tefrişatı sağlanmıştır. Sekiz yıldır halka hizmet veren bu cami, ibadethane olmasının yanı sıra külliye olma özelliği de taşımaktadır.[123]

Diğer taraftan TİKA, 2013 yılında Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesine bağlı Çimkent Yüksekokulu'nun tadilatını gerçekleştirmiştir. Bu kapsamda, okul yemekhanesinin tavanı değiştirilmiş, havalandırma sistemi yenilenmiş ve otomatik yangın söndürme sistemi kurulmuştur.[124] Almatı'da bulunan Kazak-Türk Gençleri Vakfına ait Şamalgan Meslek Yüksekokulu bünyesine de bir halı saha inşa edilmiştir. Bunların yanı sıra eğitim, kültür ve sosyal yardım alanında gönüllü olarak faaliyet gösteren Fazıl Gazi Toplu Derneği'ne TİKA tarafından 50 adet ranza, 100 adet yatak, 60 adet gardırop, 16 adet kitaplık, 4 adet öğretmen masası ve sandalyesi, 36 adet sıra, 72 adet sandalye ve 5 adet çamaşır makinesi temin edilmiştir. Zikredilen yıl içerisinde de yabancı dildeki yazının Kazakçaya çevrilmesi için Kazakistan Kamu Yönetimi Akademisine bir çeviri merkezi kurulmuştur. Ayrıca TİKA, 1991 yılında Almatı'da kurulan Ahıska Türkleri Derneği'nin de tefrişatını yapmıştır.[125]

Kazak dil bilimci Seydin Bizakov'un Türk kökenli insanlar arasındaki bağı güçlendirmek amacıyla yazdığı "Kök Bir Türkler" adlı kitapta, Türk kökenli farklı topluluklar hakkında bilgiler ve Türk dünyasına ilişkin tarihi ayrıntılar yer almaktadır. Söz konusu bu kitabın 1.000 adedi TİKA tarafından satın alınarak, Kazakistan'daki çeşitli okul ve kütüphanelere hibe edilmiştir.[126] Başkanlığın bir diğer faaliyeti ise 2014 yılında Türk dünyasıyla ilgili bilimsel araştırmalar yapan Uluslararası Türk Akademisi (UTA) bünyesinde ihtiyaç duyulan matbaanın kurulmasıdır.[127] Aynı yıl içerisinde, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Rektörlüğünün talebi üzerine, Hoca Ahmet Yesevi Türbesi'nin tanıtım

[123] TDV Resmî Sitesi, https://tdv.org/tr-TR/proje/kazakistan-hoca-ahmet-yesevi-camii/, [08.09.2023].
[124] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2013, s.98, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2013.pdf, [24.06.2023].
[125] TİKA, a.g.r., 2013, s.99-101.
[126] TİKA, a.g.r., 2013, s.102.
[127] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2014, s.40, https://tika.gov.tr/wp-content/uploads/2023/01/Faaliyet-Raporu-2014.pdf, [29.03.2023].

çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda Kazakça, Türkçe, Rusça ve İngilizce olmak üzere toplam 100.000 adet broşür basılmış[128] ve türbeye özel 4 farklı dilde web sitesinin oluşturulmasının sorumluluğunu yine TİKA üstlenmiştir.[129] Türbenin iç ve dış aydınlatması için teçhizat da TİKA tarafından sağlanmıştır.[130] Ayrıca TİKA, Kazakistan'ın altyapısı zayıf kırsal kesimlerinde yaşayan ailelerin çocukları için 20.000 ders kitabının basımını gerçekleştirip dağıtımını sağlamıştır.[131]

TİKA'nın Orta Asya'da faaliyetlerine başladığı 1992 yılından 2023 yılına kadar ki olan süre zarfında, Kazakistan'da gerçekleştirdiği faaliyetlere dair resmi kalkınma yardımları Tablo 5 marifetiyle gözler önüne serilmektedir.

Tablo 5. TİKA'nın Kazakistan'daki Resmi Kalkınma Yardımları (1992-2023)

Dönemler	Miktar ($)	Bütçeden Ayrılan Pay (%)
1992-1996	17.395.161	19.66
1997-2001	9.138.520	11.91
2002-2006	1.907.386	2.19
2007-2011	20.401.531	15.28
2012-2016	17.582.339	11.24
2017-2023	5.390.628	8.80
Toplam	**71.815.565**	**2,15 (yıllık ortalama)**

Kaynak: *TİKA Kazakistan Koordinatörlüğü'nün arşiv bilgileri ile söz konusu kurumun 2004-2023 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarına istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 5 mercek altına alındığında, 1992-2023 yılları arasında TİKA'nın Kazakistan'daki toplam resmi kalkınma yardımları 71.815.565 milyon dolar olarak

[128] Anadolu Haber Ajansı, "TİKA'dan Kazakistan'a Destek", https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/tikadan-kazakistana-destek/572299, [09.09.2023].
[129] TİKA, a.g.r., 2014, s.42.
[130] TİKA, a.g.r., 2014, s.43.
[131] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2007, s.30, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2007.pdf, [20.04.2023].

kayda geçmiştir. Söz konusu harcamaların en yüksek olduğu dönem, 2007-2011 yılları arasında olmuştur. Mezkûr dönemde Kazakistan'a ilgili kurumun bütçesinden 20.401.531 milyon dolarla ayrılmıştır. En düşük olduğu zaman ise 2002'den 2006'ya kadar olan süre zarfında gerçekleşmiş olup, yetkililerin mali planlamasında bu ülkeye sadece 1.907.386 milyon dolar resmi kalkınma yardımında bulunulmuştur. 32 yılın ortalamasına bakıldığında da bu rakamın 2.244.236 milyon dolar olduğu ve kurumun günümüze kadar aldığı yıllık toplam bütçesinden Kazakistan'a ayrılan payın, diğer tüm ülkeler içerisinde oranı %2,15 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir.

TİKA'nın Kazakistan'da 1992'den 2023 yılına kadar olan söz konusu kalkınma yardımlarının senelere ve sektörlere göre dağılımı şu şekildedir:

Tablo 6. TİKA'nın Resmi Kalkınma Yardımlarının Sektörel Dağılımı (1992-2023)

Dönemler	**Sektörler (%)**			
	Eğitim	**Sağlık**	**Altyapı**	**Diğer**
1992-1996	14,546	0,180	77,440	7,834
1997-2001	22,122	1,038	69,678	7,162
2002-2006	28,884	0,222	64,668	6,226
2007-2011	65,168	0,910	26,922	7,000
2012-2016	70,830	2,890	21,116	5,164
2017-2023	77,127	1,218	20,729	0,926

Kaynak: *TİKA Kazakistan Koordinatörlüğü'nün arşiv bilgileri ile söz konusu kurumun 2004-2023 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarına istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 6 incelendiğinde, harcamaların sektörel dağılımına bakılarak söylenebilir ki, 2007'e kadar altyapı alanına önem verilirken, 2008 ve sonrasında eğitim alanı öne çıkmıştır. Bu durum yürütülen politikalar ile bağdaşmaktadır.

TİKA Kazakistan Koordinatörü Hüseyin Özdenoğlu, söz konusu kurumun Kazakistan halkı nezdinde yarattığı intibayı ve faaliyetlerini şu şekilde özetlemiştir:

> "TİKA olarak projelerimizi, Kazak devlet kurumlarının ve yerel STK'larla yaptığımız protokollerde mutabakata vardığımız ihtiyaçlar doğrultusunda belirliyoruz. Birçok kurum bizimle iş birliği yapmak istiyor. Kazak halkı varlığımızın bilincinde ve her defasında Türkiye'ye minnettarlıklarını belirtiyorlar. Şu anda daha çok Türk dilinin öğretilmesine zemin hazırlıyoruz. Üniversitelerde Türkçe sınıflar açıyor ve mesleki eğitim sınıflarına destek veriyoruz. Ayrıca gereksinim duyulan tarım ürünlerinin yetiştirilmesi konusunda altyapılar oluşturuyoruz. Bunlar haricinde küçük ve orta ölçekli işletmelerin gelişimlerine yardımlar sağlamaktayız. Gözlemlerimize göre, Kazakistan'da Türkiye'nin hatırı sayılır bir imajı var. Siyasi ilişkilerin liderler düzeyinde üst seviyede olduğunu görmekteyiz. İki ülkenin halkları arasında geçmişten gelen bir sıcaklık var. Olumsuz bir intiba yok. Türk dizleri bu imajın oluşmasına çok büyük bir katkı sağlamaktadır. Kazaklar arasında Türkiye hem eğitim ve tatil hem de ticaret ve sağlık turizmi açısından arzu edilen bir ülkedir […]" [132]

3.2.3.2. Türkoloji Projesi

Türkoloji Projesi, 1999 yılında TİKA tarafından temelleri atılan ve 2000'li yılların başından itibaren uygulanmaya başlanan bölgesel bir projedir.[133] Evvela şu ayrıma dikkat çekmek gerekir ki, Türkoloji; Türk dili, edebiyatı, tarihi, kültürü ve diğer ilgili alanları inceleyen bir disiplindir. Türkoloji Projesi ise Türk dili ve kültürünün yaygınlaştırılmasının amaç edindiği bir girişimdir. Nitekim bu proje, Türkiye'nin dünyada var olan kültürel etkisinin güçlenmesine ve Türk dilinin uluslararası alanda daha yaygın bir şekilde kullanılmasına katkıda bulunmuştur. Söz konusu proje TİKA'nın eş güdümünde akademik kurumlar, araştırma enstitüleri, sivil toplum kuruluşları ve bağımsız araştırmacılar tarafından devlet desteğiyle yürütülmüştür. Türkoloji Projesi'nin başlangıç yıllarından bu yana Türkçe öğretimi, Türk kültürünün ve tarihinin tanıtılmasına ilişkin birçok faaliyete imza atılmıştır. Bu kapsamda, Türk ve akraba topluluklarını kapsayan geniş bir coğrafyada, seçkin

---

[132] TİKA Kazakistan Koordinatörü Hüseyin Hikmet Özdenoğlu ile 8 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

[133] Söz konusu projenin devrinden dolayı bu bölüm ikiye ayrılmış olup, TİKA başlığı altında 1999-2011 yılları arasında kalan dönem incelenmiştir. Diğer kısım ise YEE başlığı altında ele alınmıştır.

üniversitelerle mutabakata varılarak, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümleri ile Türkçe Eğitim Merkezleri açılmıştır. Ayrıca iş birliği içerisinde bulunulan üniversitelere, Türkiye'den öğretim üyeleri gönderilmekte ve yerel akademisyenlere destek verilmiştir. Öte yandan, bölümlerin tefrişatları yapılmakta ve altyapı desteği sağlanmıştır.[134] Türkoloji Projesi'nin etki alanı, 1999 yılından çalışmanın Yunus Emre Vakfına devredildiği 2011 yılına kadar 22 ülke ve 2 özerk cumhuriyeti kapsamıştır. TİKA'nın bu çerçevede protokol imzaladığı üniversiteler arasında Almatı'da yer alan Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türkistan'da bulunan Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ve başkent Astana'da yer alan L.N. Gumilyov Avrasya Millî Üniversitesi yer almaktadır.[135]

Gerçekleştirilen faaliyetlere bakıldığında Türkiye 1997 yılında Türk dili ve kültürünün öğretilmesi, ülkeler arasındaki milli, dini ve tarihi bağları teşvik etme amacıyla Almatı'da Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezini kurmuştur. Türkçe öğrenmek isteyen tüm Kazakistan vatandaşlarına hizmet veren bu kurum, kurulduğu tarihten 2014 yılına kadar birçok insana ulaşmayı başarmıştır.[136] Söz gelimi, 2004-2005 yılları arasında 317 öğrenci bu kurumda Türkçe öğrenerek kendi seviyelerinde sertifika almaya hak kazanmıştır. TİKA bu kuruma daha fazla öğrenci çekmek ve Türk dilinin Kazakistan'da öğrenilmesine yönelik hizmetler sunmak amacıyla TTEÖM'e bilgisayar ve diğer demirbaşlardan oluşan ekipman yardımı sağlamıştır.[137] Kazakistan'ın başkenti Astana'da yer alan "Uluslararası Okul" bünyesinde de iki bilgisayar laboratuvarı kurmuştur. Benzer şekilde bir orta okulun onarılması, ülke çapındaki Türkçe kurslarına gerekli malzemelerin sağlanması ve ihtiyaç sahiplerine kırtasiye bağışı yapılması da kurumun yaptığı diğer destekler arasında yer almıştır.[138]

Öte yandan TİKA, 2005 yılında Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesinde Türkçenin öğretimi için iki öğretim üyesi görevlendirmiştir.[139] Benzer şekilde, L.N.

---

[134] TİKA, a.g.r., 2005, s.176.
[135] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2009, s.173, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2013.pdf, [20.06.2023].
[136] 2014 yılında söz konusu kurumun faaliyetleri bilinmeyen bir nedenden dolayı durdurulmak zorunda kalınmış, bu tarihten sonra ise bölgedeki Türkçe öğretimi Astana YETKM ile üniversitelerde verilmeye başlanmıştır. Yetkililer bu merkezi tekrardan etkin hale getirmek için çalışmalarını sürdürmektedir. [Bkz. T.C. Almatı Konsolosluğu Eğitim Ataşesi Ayhan Korkmaz ile yapılan görüşme].
[137] Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2005, s.81, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2005.pdf, [15.07.2023].
[138] TİKA, a.g.r., 2007, s.30.
[139] TİKA, a.g.r., 2005, s.178.

Gumilyov Avrasya Millî Üniversitesine 2006 yılında bir Türk dili okutmanı tayin edilmiştir.[140] Takip eden senede, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde yer alan Türk Dili ve Edebiyatı bölüm dersliklerinin tadilatı ve teknolojik ekipman yardımı yapılmıştır.[141] Söz konusu üniversitelerdeki öğrenci sayıları ve akademisyenlerin bu bölümler hakkında değerlendirmeleri "Türkoloji ve Türk Dili Bölümleri" kısmında detaylı bir şekilde ele alınmıştır.

TİKA, Orta Asya'daki Ahıska Türklerinin ekonomik ve sosyal sorunlarıyla yakından ilgilenmekte ve bu konuları öncelikli olarak ele alarak çözüm odaklı çalışmalar yürütmektedir. Kazakistan'daki Ahıska Türklerinin en büyük sorunlarından biri uzun bir dönem eğitim konusu olmuştur. 2005 yılında dönemin Türkiye Cumhuriyeti Başbakanı olan Recep Tayyip Erdoğan'ın Almatı'ya gerçekleştirdiği resmi ziyaret sırasında, eğitimde yaşanan sorunlarla ilgili görüş alış verişinde bulunulmuştur. Akabinde Erdoğan'ın verdiği talimatla, Ahıska Türklerinin eğitim sorununa çözüm bulmak amacıyla TİKA tarafından geliştirilen "Ahıska Türkleri Projesi" hayata geçirilmiştir. Bu kapsamda, Almatı şehrine 35 kilometre mesafede bulunan Talgar bölgesinde, 500 öğrenci kapasiteli yatılı bir lise ve 300 kişilik bir yurt inşa edilmiştir. Ayrıca kurulan bu okula ve yurt binasına ilişkin diğer masraflar TİKA tarafından karşılanmıştır.[142] Okulun açılışı 2011 yılında dönemin Başbakan Yardımcısı Bekir Bozdağ'ın katılımıyla gerçekleştirilmiştir.[143]

Türkoloji Projesi ile ilintili olarak hayata geçirilen mühim çalışmalardan bir diğeri de Türkoloji Yaz Stajı Programıdır. Bu programın gayesi, iş birliği içerisinde bulunulan yüksek öğretim kurumlarındaki başarılı talebeleri Türkiye'ye davet ederek bir ila üç ay boyunca Türk dilini ve kültürünü yerinde öğretmek ve tanıtmaktadır. Etkinlik süresince öğrenciler Türk dilini, kültürünü ve tarihini kuramsal ve uygulamalı olarak derinlemesine öğrenmektedirler. Söz konusu staj programına 2005-2009 yılları arasında toplam 45 öğrencinin katılmasına destek verilmiştir.[144]

Her ne kadar Türkoloji Projesi 2011 yılında Yunus Emre Vakfına devredilse de TİKA, Türk dilinin öğretilmesine ekipman desteği ve onarımlar yapmak suretiyle

---

[140] TİKA, a.g.r., 2006, s.260.
[141] TİKA, a.g.r., 2007, s.122.
[142] TİKA, a.g.r., 2010, s.22.
[143] Haber 7 Web Sitesi, "Bozdağ, Kazak Türk Lisesi'nin Açılışını Yaptı", https://m.haber7.com/dis-politika/haber/797288-bozdag-kazak-turk-lisesinin-acilisini-yapti, [08.09.2023].
[144] TİKA, a.g.r., 2005, s.181; 2006, s.260; 2007, s.122; 2008, s.116; 2009, s.173.

katkı sunmaya devam etmektedir. Bu kapsamda, Haziran 2023'te Kazakistan'ın Karağandı şehrinde yer alan E. Buketov Karağandı Üniversitesinde Türkçe dersliği açılmıştır. Söz konusu üniversitenin Rektörü Nurlan Dulatbekov açılış töreninde aşağıdaki cümleleri dile getirmiştir: *"Üniversitemiz öğrencileri arasında Türkçeye karşı yoğun ilgi bulunmaktadır. Bu durumdan dolayı müteşekkiriz. Bu modern ve harika sınıfımızın, öğrencilerimizin Türkçe öğrenme konusundaki motivasyonunu artıracağına inanıyorum."*[145] Bir diğer Türkçe sınıfı ise, Eylül 2023'te Astana'da yer alan L.N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi bünyesinde kurulmuştur.[146] Türkiye'nin Astana Büyükelçisi Mustafa Kapucu ise burada yaptığı konuşmada, Türkiye ve Kazakistan arasındaki ilişkilerin her alanda geliştiğini belirterek, ikili ilişkilerin daha da geliştirilmesi için mevcut potansiyelin kullanılması gerektiğini söylemiştir.[147] Aynı ay içerisinde, Çimkent şehrinde bulunan Kazakistan Devlet Pedagoji Üniversitesi bünyesine de modern bir Türkçe sınıfı kurulmuştur.[148]

3.2.4. Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı'na bağlı olarak 5978 sayılı kararnameyle, 6 Nisan 2010 tarihinde kurulmuştur. Bu kurum, Türkiye Cumhuriyeti'nin yurtdışında yaşayan vatandaşları ve Türk kökenli soydaş akraba topluluklar ile ilişkilerini yönetmek ve eşgüdümünü sağlamakla görevlidir. Günümüzde yurtdışında yaşayan Türkiye uyruklu 7.000.000 insan vardır.[149] Bu diasporayla birlikte, Türk kökenli soydaş akraba toplulukların sosyal, kültürel, eğitimsel ve ekonomik alanlardaki ilişkilerini

[145] Anadolu Haber Ajansı, "TİKA Türkçe Sınıfları Açıyor", https://www.aa.com.tr/tr/egitim/tika-nin-destekleriyle-kazakistan-daki-universitelerde-turkce-siniflari-aciliyor/3075223, [25.09.2023].

[146] TİKA Kazakistan Koordinatörü Hüseyin Hikmet Özdenoğlu Türkçe'nin yaygınlaştırılmasını önemsediğini belirterek, yaptığı açılış konuşmasında şu sözleri ifade etmiştir: *"Bu üniversitede yaklaşık 25 bin öğrenci bulunmakta ve Türkçeye olan ilgi oldukça yüksek. Kazakistan'ın en büyük gücü genç nüfusudur. Üniversite öğrencilerinin, Türkiye'ye olan yakınlıklarını artırmak için dil birliğinin önemli olduğunu düşünüyorum. Bu nedenle, Türkçe sınıflarına verdiğimiz önceliği koruyarak dil birliğini sağlamaya çalışıyoruz. Bu sınıflarda Türkiye'den gelen öğretmenler, öğrencilere Türkçeyi en iyi şekilde öğretmek için dersler verecekler."*

[147] Haberler Web Sitesi, "KZ Türkçe Dersi Sınıfı Açıldı", https://www.haberler.com/egitim/kazakistan-da-turkce-dersi-sinifi-acildi-16354216-haberi/, [25.09.2023].

[148] TuraNews Web Sitesi, "TİKA'dan Türkçe Eğitimine Destek", https://turanews.kz/tr/news/tikadan-kazakistanda-turkce-egitimine-destek/, [25.09.2023].

[149] BBC Resmî Web Sitesi, https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-47134873, [22.10.2023].

güçlendirmeyi amaçlayan YTB'nin temel görevleri arasında; yurtdışında yaşayan vatandaşların Türkiye ile olan bağlarını güçlendirmek ve korumak, Türk kültürünü, dilini ve tarihini tanıtıcı etkinliklerde bulunmak, ayrıca Türk topluluklarının sosyal, kültürel ve ekonomik gelişimlerine katkı sağlamak yer almaktadır.[150] YTB'nin faaliyetleri arasında eğitim, kültür, sosyal yardım projeleri, dil kursları, akademik iş birlikleri, gençlik ve spor etkinlikleri gibi alanlarda destek programları yer almaktadır.[151] Ayrıca YTB, söz konusu topluklara yönelik muhtelif burslar ve staj imkanları da sağlamaktadır.[152] YTB, Türkiye'nin farklı ülkelerdeki diplomatik misyonlarıyla iş birliği yaparak, Türk topluluklarına yönelik projeler hazırlamaktadır.[153] Türkiye'nin yurtdışındaki temsilcilikleriyle eşgüdüm içerisinde çalışan YTB, söz konusu topluluklara yönelik çeşitli etkinliklerde tertiplemektedir.[154]

Çalışmanın bu kısmı iki alt başlık altında vücuda getirilmiştir. Birinci kısımda YTB'nin Kazakistan özelindeki kültürel faaliyetleri, ikinci kısmında ise Türkiye'de eğitim alan Kazakistan uyruklu uluslararası öğrenciler ele alınmıştır. Mezkûr başlıklar daha detaylı bir şekilde incelenirse; "Kültürel Faaliyetler" alt başlığı altında, YTB'nin Kazakistan'daki soydaş akraba topluluklara yönelik etkinlikleri mercek altına alındığı dikkat çekmektedir. "Türkiye Bursları Programı ve Kazakistan Uyruklu Öğrenciler" alt başlığı altında ise Yükseköğretim Kurulu'ndan edinilen istatistiki veriler çerçevesinde, Türkiye'de eğitim alan Kazakistanlı öğrenciler çözümlenmiştir. Ayrıca "Türkiye Bursları" kapsamında Türkiye'de eğitimlerine devam eden ve/veya tamamlamış olan kişilerle mülakatlar yapılmıştır.

3.2.4.1. Kültürel Faaliyetler

YTB, Türk topluluklarında konuşulan diller ve var olan kültürlerle alâkalı olarak yapılan bilimsel araştırmaların teşvik edilmesi amacıyla gerçekleştirilen projelere destek sunmaktadır. Bu destekle, söz konusu dillerin ve kültürlerin yaşatılması ve geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Örnek olarak, Kazak Türklerine yönelik icra edilen "Anayurttan Atayurda" adlı proje yer almaktadır. Desteklenen

[150] YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/kurumsal/baskanlik, [24.10.2023].
[151] YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/kurumsal/kulturel-hareketlilik, [24.10.2023].
[152] YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/kurumsal/destek-burs-programları, [24.10.2023].
[153] YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/kurumsal/hakkımzda, [24.10.2023].
[154] YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/daireler/yurtdisi-vatandaslar, [24.10.2023].

diğer bir proje ise Türkiye'de meskûn Kazak Türklerinin kültürel değerleri üzerine yapılmış olan bir araştırmadır.[155] Destek projelerin yanı sıra, 2012 yılında Ankara'da bulunan YTB Başkanlığı'nda, Kazakistan'ın bağımsızlığının 20'nci yıl dönümü vesilesiyle "Kazakistan Kareleri" adlı bir sergi düzenlenmiştir.[156]

YTB, bulundukları ülkelerde azınlık durumunda olan soydaş ve akraba topluluklara yönelik onların kültürel kimliklerini koruma ve sosyal haklarını güçlendirme amacıyla yapılan çalışmalara da destek vermektedir. Bu kapsamda, aralarında Kazakistan'ın da olduğu beş ülkeden 185 öğrenciye bir yıl süreyle Türkiye'de dil ve kültür eğitimi verilmiştir.[157] Aynı yıl içerisinde, bu kurum tarafından Almatı'da "Kazakistan-Türkiye İlişkilerinin Geleceği Uluslararası Sempozyumu" başlıklı etkinlik tertiplenmiştir.[158] 2015 yılında ise Hacettepe Üniversitesi ile iş birliğine gitmek suretiyle "I. Uluslararası Öğrenciler Sosyal Bilimler Kongresi" düzenlenmiştir. Toplam 100 bildiri sunulan kongreye, Kazakistan'da öğrenim gören 34 öğrencinin katılması desteklenmiştir.[159] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi ile yapılan iş birliği çerçevesinde ise "Ahmet Yesevi'den Günümüze Türkiye-Kazakistan Medeniyet Köprüleri Projesi" hayata geçirilmiştir. Sempozyum ve eğitim programlarının içerdiği proje kapsamında, 20 öğrenci yaz tatilinde Türkiye'den Kazakistan'ın Türkistan şehrine dil kursuna katılmaları amacıyla gönderilmiştir. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinde eğitim gören dokuz öğrencinin de Türkiye'de dil eğitimi alması sağlanmıştır. Ayrıca söz konusu üniversitede çeşitli sempozyumlar yapılmıştır. Gerçekleştirilen bu sempozyumlara, 16 kişilik akademisyen grubunun katılımı teşvik edilmiştir.[160] 2017 yılında "Gelecek Gençlerin Projesi" çerçevesinde, Kazakistan dahil olmak üzere üç ülkeden 40 öğrenci Türkiye'ye getirilerek Kur'an-ı Kerim

[155] Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2011, s.30, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2011%20Faaliyet%20Raporu.pdf, [20.05.2023].
[156] Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2012, s.43, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2012 %20Faaliyet%20Raporu.pdf, [25.05.2023].
[157] Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2013, s.36, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2013%20Faaliyet%20Raporu.pdf, [01.06.2023].
[158] YTB, a.g.r., 2013, s.53.
[159] Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2015, s.49, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2015 %20Faaliyet%20Raporu.pdf, [14.05.2023].
[160] Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2017, s.75, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2017 %20Faaliyet%20Raporu.pdf, [24.05.2023].

öğrenmeleri sağlanmıştır. Aynı yıl içerisinde YTB ve Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinin iş birliğinde "Türk Dünyası Üniversiteli Gençler Yaz Okulu" projesinin üçüncüsü düzenlemiştir.[161] Ortak tarih ve kültür bilincinin aşılanmasının amaç edinildiği proje kapsamında, 600 öğrenciye yönelik Kazakistan'ın Türkistan şehrinde kültürel geziler gerçekleştirilmiş ve bu öğrencilere yönelik özel konferanslar yapılmıştır.[162] Projenin dördüncüsü ise 2018 yılının yaz ayında gerçekleştirilmiştir. Bu etkinlikte önceki seneden ayrı olarak, Türk dünyasının farklı ülkelerinden katılan öğrencilere dil dersleri (Türkçe, Rusça ve Kazakça) verilmiştir.[163] Ayrıca gezi programlarına, Kırgızistan ve Özbekistan'da yer alan turistik alanlar dahil edilmiştir. Tertiplenen konferansların yanı sıra, müzik gösterileri ve sportif müsabakalar düzenlenmiştir.[164] Desteklenen diğer bir proje ise "Somut Olmayan Kültürel Miras" başlığıyla, Kazakistan'da yaşayan Uygurların tarihi ve kültürel değerlerinin incelenmesi olarak kayıtlara geçmiştir.[165] Öte yandan YTB, 2022 yılında "Türkiye Bursları" kapsamında Türkiye'de eğitim gören Kazakistanlı öğrencileri bir araya getirerek moral ve dayanışma etkinliği düzenlemiştir.[166] Programın açılışında konuşan eski Kazakistan Ankara Büyükelçisi Abzal Saparbekuly, Türkiye'de eğitim gören bu öğrencilerin iki ülke arasındaki dostluğa hizmet edeceğinin altını çizmiştir.[167] Aynı yıl içerisinde Türkiye'de mezun olan öğrencileri bir araya getirmek amacıyla Kazakistan'da "Türkiye Mezunları Derneği" açılmıştır.[168] Kazakistan'ın İstanbul Başkonsolosluğunda düzenlenen etkinlikte ise Kazakların Anadolu'ya göçlerinin 70'inci yıldönümü idrak edilmiştir. Göç konulu konferansın düzenlendiği programa, Türkiye'de yaşayan Kazakistan uyruklu kişiler iştirak etmişlerdir. Ayrıca iki ülkeden birçok bilim adamı bu konferansta muhtelif bildiriler sunmuşlardır.[169]

---

[161] YTB, a.g.r., 2017, s.75-76.
[162] YTB, a.g.r., 2017, s.77.
[163] Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2018, s.74, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2018%20Faaliyet%20Raporu.pdf, [22.05.2023].
[164] YTB, a.g.r., 2018, s.75.
[165] YTB, a.g.r., 2018, s.48.
[166] Anadolu Ajansı Resmî Web Sitesi, "YTB'den Kazak Öğrencilere Moral Programı", https://www.aa.com.tr/tr/egitim/ytb-turkiyede-okuyan-kazak-ogrencilere-moral-kahvaltisi-duzenledi/, [24.10.2023].
[167] Akşam Gazetesi Web Sitesi, "YTB'den Moral Programı", https://www.aksam.com.tr/guncel/ytbden-kazak-ogrencilere-moral-ve-dayanisma-programi/haber, [24.10.2023].
[168] YTB Resmî Sitesi, "Türkiye Mezunları Derneği Açıldı", https://ytb.gov.tr/haberler/kazakistanda-turkiye-mezunlari-dernegi-acildi, [24.10.2023].
[169] Kazakistan İstanbul Başkonsolosluğu Resmî Web Sitesi, https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa-istanbul/press/news/details/468221?lang=tr, [24.10.2023].

3.2.4.2. Türkiye Bursları Programı ve Kazakistan Uyruklu Öğrenciler

Türkiye'nin uluslararası öğrencilere yönelik resmi burs faaliyetleri, 2010'dan önce T.C. Başbakanlığı ve MEB bünyesinde yürütülmüştür. 2010 yılından sonra ise YTB'nin kurulmasıyla birlikte bu faaliyetlerin eşgüdümü "Türkiye Bursları" adı altında bir araya getirilerek söz konusu kuruma devredilmiştir.[170] Yılda ortalama 5.000 öğrenciye burs olanağı sağlayan bu kurumun, hâlihazırda 15.000 bursiyeri bulunmaktadır.[171] Bu çerçevede Ankara'nın izlediği yumuşak güç politikalarına önemli derecede etki eden bu proje, birçok ülkeden Türkiye'ye gelen uluslararası öğrencilerin eğitimlerini bu ülkede tamamlamalarına imkân tanımaktadır. Nye'nın da dediği gibi eğitimde sağlanan burslar, bir devletin dış dünyada olumlu bir izlenim bırakmasında ve istenilen sonuçları elde etmesinde önemli bir rol oynamaktadır.[172]

Türkiye Burslarına 2019-2022 yılları arasında Orta Asya ve Kafkasya bölgesi ile tüm ülkelerden başvuran kişilerin sayısal verileri Tablo 7'de yer almaktadır.

Tablo 7. Türkiye Bursları Başvuru Sayısı (2019-2022)

Eğitim Dönemi	Orta Asya ve Kafkasya	Genel Başvuru Sayısı
2019-2020	7.755	146.600
2020-2021	10.365	158.168
2021-2022	13.658	165.582
2022-2023	15.647	165.918
Toplam	47.425	636.268

Kaynak: *Türkiye Burslarının 2019-2022 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarına istinaden, çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 7 incelendiğinde, 2022-2023 eğitim-öğretim yılında Orta Asya ve Kafkasya alınan kayıtların en yüksek seviyeye çıktığı görülmektedir. Tabloda yer alan verilerin ülkeler özelinde olmaması, ilgili kurumun bu tip bilgileri gizlilik

[170] YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler, [25.10.2023].
[171] Türkiye Bursları Resmî Web Sitesi, https://www.turkiyeburslari.gov.tr/hakkimizda, [25.10.2023].
[172] Nye, a.g.e., 2004, s.109.

içerisinde tutmasından dolayı kaynaklanmaktadır. Lakin, konu hakkında T.C. Astana Büyükelçilik Eğitim Müşaviri Ömer İnan ile yapılan mülakatta, Kazakistan'a mahsus malumatlara vakıf olunmuştur. Şöyle ki, YTB'ye 2023 yılında 2.825 Kazak genci başvuru yapmıştır.[173] Bu rakamı son yılda Orta Asya ve Kafkasya'dan yapılan başvuru sayısına oranlandığında, %18,05'ine denk gelmektedir. Genel başvuru sayısı içerisinde Kazakistan'dan alınan başvurunun oranı ise %1,70'lik yer kaplamaktadır.

Söz konusu programa ilişkin bursiyer sayıları, Orta Asya ve Kafkasya bölgesi ile tüm ülkelerden olan öğrenci sayıları ayrıştırılarak Tablo 8'de yer verilmiştir.

Tablo 8. Türkiye Bursları Bursiyer Sayıları (2019-2022)

Eğitim Dönemi	Orta Asya ve Kafkasya	Tüm Bölgeler
2019-2020	624	4.731
2020-2021	793	3.680
2021-2022	744	4.108
2022-2023	820	4.316
Toplam	2.981	16.835

Kaynak: *Türkiye Burslarının 2019-2022 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarına istinaden, çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 8 ele alındığında, YTB'nin Orta Asya ve Kafkasya bölgesinden son dört yılda 2.981 bursiyer kabul ettiği anlaşılmaktadır. Kazakistan özelinde ise 2023 yılında burslandırılan talebe sayısı 262'dir. Bu durum, söz konusu bölgelere ayrılan kontenjanın %31,95'ini oluşturmaktadır. Günümüzde 682 Kazakistan vatandaşının Türkiye Bursları programından faydalandığı bilinmektedir. Başlangıcından günümüze kadar ise 6.101 Kazakistanlı eğitimlerini bu burstan yararlanarak bitirmiştir.[174] 2023 yılı itibariyle YTB'nin vermiş olduğu burslar lisans düzeyinde eğitim gören öğrencilere ayda 1.700 Türk lirası, yüksek lisans tahsiline devam

[173] T.C. Astana Büyükelçilik Eğitim Müşaviri Ömer İnan ile 4 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.
[174] 4 Mart 2024 tarihinde Ömer İnan ile yapılan görüşme.

edenlere ayda 2.400 Türk lirası, doktora seviyesinde çalışmalarını sürdürenlere ayda 3.000 Türk lirası ve araştırmacılara ise ayda 8.000 Türk lirası şeklindedir. Ayrıca talebelerin öğrenim harçları, barınma ihtiyaçları, gidiş-dönüş uçak biletleri, sağlık sigortası ve bunlarla birlikte TÖMER'de Türkçe eğitimi almaları sağlanmaktadır.[175]

Program bursiyerlerinden olan Kazakistan uyruklu Naz Ramazan, Türkiye Burslarının öğrencilik hayatına olan etkilerini şu şekilde dile getirmiştir:

> "Ben Türkiye Burslarını 2018 yılında kazanarak, Bursa Uludağ Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümüne yerleştim. Akabinde TÖMER'e başlayarak bir sene boyunca Türkçe öğrendim. YTB'nin bize sunduğu imkân ve olanaklardan ötürü her zaman minnettar kalacağım. Çünkü, Türkiye Burslarını kazanamasaydım maddi imkanlarımızdan dolayı Türkiye'de okumak benim için mümkün olmayacaktı. Türk kültürünü kendi kültürümden daha samimi ve yakın görüyorum. Mezun olduğumda, edindiğim bilgi ve tecrübelerle ülkeme hizmet etmek istiyorum […]" [176]

Benzer şekilde eğitimini Türkiye'de tamamlayan Amir Kanatbek, Türkiye Burslarının kariyerine olan etkilerini aşağıdaki şu dizelerle ifade etmiştir:

> "Türkiye Bursları kapsamında 2016 yılında burs kazanarak, İstanbul Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği bölümüne kaydoldum. İlk yılım, Türkçe eğitimi alarak geçti. Çünkü derslerin büyük bir kısmı Türkçe olarak verilmekteydi. Keza YTB bize bu bursu sağlarken, Türkçeyi öğrenmeyi zorunlu kılmıştı. Lisans eğitimini tamamladıktan sonra, aynı üniversitede yüksek lisansa başladım. Geçtiğimiz sene mezun oldum. Şu an bir Türk firmasında mesleğimi icra etmekteyim. Aldığım kaliteli eğitim yanı sıra, Türkçeyi öğrenmem istihdam edilmemde büyük bir etken olmuştur […]" [177]

Lisans eğitimine mülkiye sıralarında devam eden Alua Kharatkhan, neden Türkiye'yi tercih ettiğine dair altta yer alan değerlendirmede bulunmuştur:

> "Ben, Türkiye Bursları bursiyeriyim. Ankara Üniversitesi Uluslararası İlişkiler bölümünde öğrenim görmekteyim. Önümüzdeki sene mezun olacağım. Türkiye'de eğitim almak, lise yıllarımdan itibaren hep

[175] Türkiye Bursları Resmî Web Sitesi, https://www.turkiyeburslari.com/turkiyeburslari, [25.10.2023].
[176] Türkiye Bursları öğrencisi Naz Ramazan ile 17 Ekim 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.
[177] Türkiye Bursları öğrencisi Amir Kanatbek ile 11 Ekim 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

> arzuladığım bir durum olmuştur. Babam Gazi Üniversitesi çıkışlı, emekli bir diplomattır. Beni Türkiye'deki eğitim sistemi hakkında bilgilendiren ve etkileyen kişi babam olmuştur. Benim hayalimde Dışişleri Bakanlığında meslek memuru olmak. Bu konuda mülkiyenin değerli bir kurum olduğunu biliyorum ve bu sayede kariyerimde emin adımlarla ilerliyorum […]" [178]

Bu kısımdan itibaren, burslu ve burssuz olarak eğitim alan tüm Kazakistanlı öğrenciler incelenecektir. Bu itibarla, 2015-2023 yılları arasında Türkiye'de eğitim alan söz konusu kişilerin sayısal verileri Tablo 9 marifetiyle gözler önüne serilmiştir.

Tablo 9. Türkiye'de Eğitim Alan Kazakistanlı Öğrencilerin Sayısal Verileri

Eğitim Dönemi	**Kazakistan Uyruklu**		**Diğer Ülkeler**	**Toplam**
	Erkek	**Kadın**		
2015-2016	1.092	894	87.903	89.889
2016-2017	1.048	967	108.076	110.091
2017-2018	1.051	1.014	125.138	127.203
2018-2019	1.073	1.118	154.505	156.696
2019-2020	1.181	1.168	185.047	187.396
2020-2021	1.441	1.468	224.048	226.957
2021-2022	2.271	2.586	260.289	265.146
2022-2023	4.116	4.748	301.694	310.558
Toplam	13.273	13.963	1.446.700	1.473.936

Kaynak: *YÖK Bilgi Yönetim Sistemi, https://istatistik.yok.gov.tr/, [15.09.2023].*

Tablo 9 tahlil edildiğinde, 2015-2023 yılları arasında toplam 1.473.936 yabancı uyruklu öğrencinin Türkiye'de eğitim aldığı dikkat çekmektedir. Bu rakamın

[178] Türkiye Bursları öğrencisi Alua Kharatkhan ile 28 Ekim 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

27.236'sını Kazakistanlı talebeler oluşturmaktadır. Diğer taraftan, Türkiye'de 2015-2023 yılları arasında eğitim alan Kazak gençlerin sayısı, toplam uluslararası öğrencilerin %1,88'ine tekabül etmektedir. Bununla birlikte, 2022-2023 eğitim-öğretim döneminde, Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarına yerleşen 8.864 Kazakistan uyruklu öğrencinin, yalnızca %2,95'i (262) YTB tarafından burs almaya hak kazandığı tespit edilmiştir.[179] Aynı şekilde Tablo 9'a göre, Kazakistanlı talebeler içerisinde erkek ve kadın sayıları her dönem dengeli seyretmiştir. Ayrıca, 2021 yılından itibaren kayda değer bir artış meydana gelmiştir. Bunun temel sebeplerinden birisi, Türk makamlarının mezkûr ülkeye yönelik izlediği başarılı yumuşak güç politikaların meyvelerini vermesidir. Öte yandan, Ankara ve Astana arasındaki siyasi ilişkilerde nokta atışı adımların yansımaları eğitim alanında vuku bulmasıdır.

Marmara Üniversitesinde biyokimya üzerine doktora yapan Kazak asıllı Aset Kelesbayev, Türkiye'de öğrenci olmanın ayrıcalıklarını, Türkçeyi öğrenme sebeplerini ve Türkiye'ye karşı olan intibasını şu sözlerle dile getirmiştir:

> "Lisans ve yüksek lisans eğitimimi Kazakistan'da tamamladım. Şu anda Marmara Üniversitesinde Biyokimya üzerine doktora yapmaktayım. Okul ve kişisel masraflarımı ailem finanse ediyor. Türkiye'de bir öğrencinin alanında kendisini yetiştirebilmesi açısından gerekli tüm imkanlara sahip olduğunu rahatlıkla söyleyebilirim. Bunun bizatihi örneği şahsımdır. Ülkemdeki özel şirketlerden sık sık iş teklifleri alıyorum. Öyle düşünüyorum ki, burada öğrenim görmemin bu duruma hatırı sayılır etkisi olmaktadır. Çevremde de birçok Kazak arkadaşım, eğitimini Türkiye'de tamamladıktan sonra çok iyi mertebelere geldiler. Üç yıldır İstanbul'da yaşıyorum. Doktora eğitimime devam ederken, bu süre zarfında Türkçeyi de özel dersler alarak iyi bir düzeyde öğrendim. Esasen tezimi İngilizce olarak yazıyorum. Türkçe öğrenmemin ana sebeplerinden birisi, burada akademisyen olarak kalmak istememden ileri gelmektedir. Türkiye'ye karşı olan intibamdan bahsedecek olursam; Orta Asya'dan geliyor olmam beni her ortamda ayrıcalıklı kılıyor. İnsanlar çok misafirperverdir. Bunların yanı sıra, İstanbul'un tarihi dokusu beni etkileyen en önemli husustur […]" [180]

[179] Yukarıda bahsedildiği üzere, 2023 yılında Kazakistan özelinde YTB tarafından burslandırılan talebe sayısı 262'dir. Bu durum, söz konusu bölgelere ayrılan kontenjanın %31,95'ini oluşturmaktadır. Hâlihazırda ise 682 Kazakistan uyruklu öğrencinin Türkiye Bursları programından faydalandığı bilinmektedir. Büyük Öğrenci Projesi (BÖP) dahil, başlangıcından günümüze kadar da 6.101 Kazakistanlı tahsillerini bu burstan yararlanarak Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında bitirmiştir.

[180] Türkiye Bursları öğrencisi Aset Kelesbayev ile 25 Kasım 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

3.2.5. Kazakistan'da Türk Medyası ve Diziler

Yumuşak güç unsurlarından biri de kitle iletişim araçlardır. Nitekim devletler yayın organları vasıtasıyla kamuoyu oluşturarak, geniş bir etki alanına sahip olmaktadır. Bu ise dış politikada güdülen siyaseti söz konusu topluluklar üzerinde şekillendirme ve kültürel değerleri yayma gibi birçok işlevi yerine getirmektedir.[181] Keza medya, bir ülkenin kültürel ürünlerini dünya geneline yayarak söz konusu ülkenin yumuşak gücünü artırmaktadır.[182] Bununla birlikte ülkeler, ulusal yayın organları veya uluslararası yayın yapan medya kuruluşları aracılığıyla dünya kamuoyuna hitap ederek, politikalarını ve değerlerini tanıtmaktadır. Dolayısıyla kitle iletişim araçları, devletlerin yumuşak güç stratejilerinin bir parçası itibariyle bilgi ve propaganda yayma aracı olarak kullanılmaktadırlar.[183] Bu bağlamda, TRT Kazakistan Temsilciliği incelenmesi gereken önemli bir kurum olarak öne çıkmaktadır.

Türk dizileri, Kazak halkı arasında oldukça popülerdir.[184] Özellikle uluslararası izleyiciye hitap eden televizyon ve dijital platform dizileri, ülkelerin yumuşak gücüne önemli ölçüde katkıda bulunmaktadır.[185] Nitekim diziler, bir ülkenin kültürel değerlerini, yaşam tarzını, geleneklerini ve tarihini geniş bir izleyici kitlesine tanıtarak kültürel diplomasiye hizmet etmektedir.[186] Örneğin, Türk dizileri son yıllarda Orta Asta, Orta Doğu ve Latin Amerika'da büyük ilgi görmektedir. Bu diziler aracılığıyla Türk kültürü, mutfağı, müziği ve gelenekleri geniş bir coğrafyaya yayılmış ve Türkiye'ye olan ilgiyi arttırmıştır.[187] Bu minvalde popüler diziler, çekildikleri yerleri turistik cazibe merkezlerine dönüştürme gücüne sahiptir. Birçok izleyici, dizide gördükleri yerleri görmek ve deneyimlemek için seyahat etmeyi

[181] Emrah Aydemir, Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2016, s.65.
[182] Oğuzhan Bilgin, Türk Dizileri: Türkiye'nin Yumuşak Gücü, Diplomasi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2023, s.134-138.
[183] Shehu Enoch Amila, International Journal of Research and Innovation in Social Science, 2020, Cilt: 4, Sayı: 2, s.178-179, https://www.rsisinternational.org/journals/ijriss/Digital-Library/volume-4-issue-2/176-180.pdf, [14.02.2024].
[184] YEE Resmî Web Sitesi, "Kazakistan'da Türk Dizileri ve Türkçe Kurslarına Rekor Talep" https://www.yee.org.tr/tr/haber/kazakistanda-turk-dizileri-ve-turkce-kurslarina-rekor-talep, [15.02.2024].
[185] Bir Gün Gazetesi Resmî Web Sitesi, "Siyasal İktidarın Rıza Aracı Diziler", https://www.birgun.net/haber/siyasal-iktidarin-riza-araci-diziler-428512#google_vignette, [27.03.2024].
[186] Erhan Hancığa, Yurt Dışında Türk Dizileri ve Kültürel Diplomasi, Nobel Yayınları, Ankara, 2022, s.179-182.
[187] Eser Çapıka ve Murat Ali Dulupçu, Türkiye'nin Tanıtımında Türk Dizilerinin Bölgesel Başarısı, 2023, Cilt: 3, Sayı: 2, s.163-170, https://jag.journalagent.com/gpt-studios/pdfs/GPT.pdf, [18.02.2024].

tercih etmektedir.[188] Bunların yanı sıra bu tür programlar, yabancı dillerin öğrenilmesine ve yayılmasına katkıda bulunmaktadır. Keza izleyiciler, söz konusu dizide konuşulan dili öğrenmeye veya bu dile olan ilgilerini artırmaya meyillidirler. Bu durum, dil okullarına olan talebi arttırmaktadır.[189] Aynı zamanda, bir ülkenin imajını ve uluslararası algısını şekillendirmektedir. Olumlu ve etkileyici hikayeler, güçlü ve pozitif karakterler, bir ülkenin dünya sahnesinde daha çekici ve saygın bir imaja sahip olmasına yardımcı olmaktadır.[190] Sonuç olarak diziler, yumuşak güç stratejilerinde önemli bir rol oynar ve ülkeler arası kültürel, ekonomik ve diplomatik ilişkilerin geliştirilmesine katkı sağlamaktadır. Bu nedenle, ülkeler dizilerini sadece eğlence aracı olarak değil, stratejik araç olarak da görmektedirler.[191] Çalışmanın bu faslında ilkin, TRT Kazakistan Temsilciliğinin faaliyetleri ele alınmıştır. İkinci alt başlıkta ise Kazakistan'da yayımlanan Türk dizileri masaya yatırılmıştır.

3.2.5.1. TRT Kazakistan Temsilciği

Türkiye Radyo ve Televizyon Kurumu (TRT), 2000'li yılların başlarından itibaren Ankara'nın en önemli yumuşak güç unsurlarından biri haline gelmiştir.[192] Türk hükümetleri, bu televizyon kanalının Orta Asya bölgesindeki yayın ağını genişletmek için büyük yatırımlar yapmıştır.[193] Yayın hayatına 6 Temmuz 2015 yılında başlayan TRT Kazakistan Temsilciği, 6 Temmuz 2015 yılında bölgedeki

[188] Dünya Gazetesi Resmî Web Sitesi, "Dizi Sektörü Türk Turizmini de Canlandırdı", https://www.dunya.com/sektorler/turizm/dizi-sektoru-turk-turizmini-de-canlandirdi-haberi-243693, [06.03.2024].
[189] NTV Haber Resmî Web Sitesi, "Diziler Sayesinde Dünyaya Türkçeyi Öğretiyoruz", https://www.ntv.com.tr/galeri/yasam/diziler-sayesinde-dunyaya-turkceyi-ogretiyoruz,x4QfWeuASkKa, [12.03.2024].
[190] E-International Relations, "The Impact of Media on Foreign Policy", https://www.e-ir.info/2013/05/10/the-impact-of-media-on-foreign-policy/, [25.03.2024].
[191] Türk, Karakuzu, Özdemir ve Limon, a.g.m., 2023, s.7.
[192] Türkiye'nin resmi radyo ve televizyon kuruluşu olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), 1 Mayıs 1964 tarihinde kurulmuştur. Türkiye'de ve uluslararası alanda çeşitli iletişim kanalları aracılığıyla haber, eğlence, kültür, sanat, spor ve eğitim programları sunan bu kurum, devletin kontrolünde ve sorumluluğunda olan bir yapıdır. Bu minvalde 21.yüzyıla ayak basarken, TRT Ankara'nın en önemli yumuşak güç aktörlerinden biri haline gelmiştir. Nitekim iktidara gelen Türk hükûmetleri, söz konusu TV ağını Orta Asya'da yaygınlaştırmak ve etkin kılmak adına çok ciddi miktarlarda maddi kaynak ayırmışlardır. Kaynak: TRT Resmî Web Sitesi, https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce, [14.12.2023]; Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2015, s.207, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2015.pdf, [25.03.2024].
[193] Türk, Karakuzu, Özdemir ve Limon, a.g.m., 2023, s.19.

faaliyetlerine başlamıştır.[194] Anılan temsilciliğin, 2015-2023 yılları arasında 3.000'e yakın yapıma imza atmıştır. Sekiz yıldır faaliyetlerini sürdüren bu kurum, TRT Kazakistan Masası, TRT haber kanalları, TRT Avaz ve Türkiye'nin Sesi Radyosu ile iş birliği içinde; muhtevası siyaset, ekonomi, günlük hayat ve tarih gibi konularda içerikler üretmektedir. Ekseriyette Ankara ve Astana arasındaki ilişkileri ele alan bu yayımlar, Türkçe ve Kazakça olarak söz konusu kanallarda ve temsilciliğin Youtube, Instagram ve Facebook gibi sosyal medya platformları üzerinden sunulmaktadır.[195] TRT Kazakistan Temsilciliğinin faaliyetleri yalnızca medya alanıyla sınırlı kalmamaktadır. Bilhassa eğitim alanında muhtelif bazı projeler hayata geçirilmiştir. Bu bağlamda, Kazak devlet kurumlarındaki basın mensuplarına ve medya kuruluşlarında çalışan personellere yayın alanında bir dizi eğitimler verilmiştir.

TRT'nin Kazakistan Temsilcisi Mehmet Zahit Çalışkan, mezkûr kurumun faaliyetleri ve bölgedeki imajı hakkında şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

> "Şu anda Kazakistan'da tek yabancı televizyon kanalının temsilcisi olarak bizler varız. Personellerimizin tümü Kazaktır. Bu bizim inisiyatifimizle alınan kurumumuzun bir politikasıdır. Hafta içi her gün canlı bağlantılar yapıyoruz. TRT Avaz başta olmak üzere TRT radyolarına ve TRT web sitelerine Kazakistan'da olan önemli olaylarla ve güncel gelişmelerle ilgili haberler gönderiyoruz. Bugüne kadar 2.900'e yakın yayın ürettik. Bunların dışında, Kazakistan'daki medya kuruluşlarıyla güçlü ikili iş birliklerimiz var. Bu çerçevede dizi, film ve belgesel alışverişi yapıyoruz. Ayrıca bu kurumlarda çalışan basın mensuplarını Türkiye'ye eğitime gönderiyoruz. Bu arkadaşlarımız Ankara'da yer alan genel müdürlüğümüzde muhabirlik, yönetmenlik, kameramanlık, spikerlik ve prodüktörlük gibi eğitimler alıyorlar. Ayrıca mesleki Türkçe dersleri veriliyor. Bugüne kadar tüm devlet televizyonlarında ve Kazakistan'ın resmî kurumlarının basın birimlerinde çalışanlara eğitimler verdik. Bu eğitimlerin tamamı karşılıksız bir şekilde yapılıyor. Bizim için mühim olan bu insanların mesleki tecrübelerine katkıda bulunmak, kurumumuzu ve ülkemizi yakından tanımalarına olanak sağlamak ve onların nazarında iyi bir intiba bırakmamız. Ayrıca belirtmem gerekir ki, kurumumuz nezdinde eğitim almak Kazak basın mensupları arasında bir prestij meselesidir. Asıl önemli olanda budur. Gayemiz Türk imajını her zaman yüksekte tutmaktır. Gözlemlerimize göre söz konusu arkadaşlarımız, Türkiye'den döndükten sonra Türk kültürüne daha çok

[194] TRT, a.g.r., 2015, s.205.
[195] Türk, Karakuzu, Özdemir ve Limon, a.g.m., 2023, s.19-21.

> hayranlık duyuyor. Türk dizilerini ve filmlerini takip etmeye başlıyorlar. Keza Kazak televizyonlarının hemen hemen hepsinde Türk dizileri yayımlanmaktadır. Ayrıca Türkçe öğrenmek için kapımızı çalanlar meslektaşlarımız var. Onları buradaki YETKM'ye yönlendiriyoruz […]" [196]

TRT Kazakistan Temsilciliğinin faaliyetlerine başladığı 2015 yılından günümüze kadar ki olan yapımları Tablo 10 marifetiyle gözler önüne serilmiştir.

Tablo 10. TRT Kazakistan Temsilciliğinin Yapımları (2015-2023)

Yıl	Yayın Türü				Toplam
	Görüntülü Haber	Canlı Bağlantı	TSR Yayını	Diğer Dış Yayım	
2015	60	8	45	8	121
2016	107	20	102	22	251
2017	109	19	93	16	237
2018	115	22	98	18	253
2019	118	21	100	20	259
2020	84	18	56	9	167
2021	150	40	125	39	354
2022	232	62	170	68	532
2023	250	94	223	95	662
Toplam	1.225	304	1.012	295	2.836

Kaynak: *TRT Kazakistan Temsilciliğinin arşiv bilgileri ile söz konusu kurumun 2015-2023 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarına istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

[196] TRT Kazakistan Temsilcisi Mehmet Zahit Çalışkan ile 6 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Tablo 10 incelendiğinde, Kazakistan'a yönelik yapım sayısının toplam 2.836 olduğu belirlenmiştir. Temsilciğin daha çok görüntülü haber ve Türkiye'nin Sesi Radyosuna (TSR) içerikler ürettiği dikkat çekmektedir. Bunun yanı sıra önemli günlerde ve etkinliklerde özel yayımlar yapılmaktadır. Böylece Türkiye'de ikamet eden insanların, Kazakistan'da yaşanan gelişmeler hakkında kesintisiz malumat edinmektedir. Bu durumun iki ülke arasındaki sosyal ve kültürel ilişkilerin gelişimine önemli derecede katkı sunmaktadır. Ayrıca canlı bağlantıların ve diğer dış yayımların mecmuuna bakıldığında ise diğer türlere göre zayıf kaldığı görülmektedir.

TRT Kazakistan Temsilciğinde muhabir olarak görevini ifa eden Janar Salıbay, Türk diline yönelik ve söz konusu kurum ile ilgili şu sözleri ifade etmiştir:

> "Ben, 2020 yılında TRT Kazakistan Temsilciliğinden iş teklifi aldım. O günden bu yana mezkûr kurumda muhabir olarak görev yapıyorum. Başkent Astana'da yer alan Avrasya Milli Üniversitesinin Gazetecilik bölümünden mezunum. Türkçeye ilgim hep vardı. Öğrenciyken, Astana Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezine kursa gitmeye başladım. C1 seviyesine kadar söz konusu yerde eğitim gördüm. TRT'nin Kazakistan'da yaptığı faaliyetler çerçevesinde ise şu sözleri zikredebilirim; temsilciliğimiz ülkenin farklı televizyon kanalları ile her zaman iş birliği içerisindedir. Nitekim, iki kardeş ülke arasındaki ilişkiler medya alanında da sürekli gelişmektedir. Ayrıca söz konusu iş birlikleri çerçevesinde, Kazak basın mensuplarına devamlı Türkiye'de eğitim alma ve staj yapma fırsatları sunulmaktadır. Bunun bir örneği şahsımdır. Ben TRT'de kariyer hayatıma başladığımda, üç ay boyunca Ankara'da eğitim almıştım. Açıkçası beş senelik üniversite hayatımda edindiğim bilgilerden çok daha fazlasını, Türkiye'de almış olduğum bu eğitimlerde öğrenmiştim. Bu durumun mesleki tecrübelerime olan katkısı göz ardı edilemeyecek kadar yüksektir […]" [197]

3.2.5.2. Türk Dizileri

Diziler, bir ülkenin kendi kültürünü başka ülkelere aktarabilmesinin en önemli araçlarından biridir. Yumuşak güç faaliyetlerinin önemli bir parçası olan bu yapımlar, söz konusu ülkenin kültürel değerlerini, yaşam tarzını ve insani ilişkilerini güçlendirerek başka toplumlara tanıtma ve anlama fırsatı sunmaktadır. Bu noktada

[197] TRT Kazakistan Temsilciği muhabiri Janar Salıbay ile 6 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Türk dizileri, adeta kültür elçisi işlevi gören Türkiye'nin dış dünyaya açılan bir penceresidir. Türk dilinin ve kültürünün tanıtılması safhasında önemli katkılarda bulunabilecek potansiyele sahiptir. Bu itibarla, Kazakistan'a kültürel ürünleri ihraç etme çabaları ilk olarak 2001 yılında "Deli Yürek" dizisiyle olmuştur. Aynı zamanda bu dizi Türkiye'nin yurtdışına lisansladığı ilk Türk dizisi olmasının yanı sıra, Kazakistan'da üst üste on kez yayımlanarak dünyada eşi nadir görülen bir başarı elde etmiştir.[198] Akabinde, bir Anadolu köyünün günlük yaşamını konu alan "Kınalı Kar" adlı dizi izleyiciyle buluşturulmuş ve bölgede büyük beğeni toplamıştır.[199]

2011 yılına ait verilere göre Kazakistan, kırk iki adet yapımla Türk dizilerinin en çok yayımlandığı ülke konumundadır. Bu sayı 2014 yılında 63'e, 2018 yılında ise 69'a çıkmıştır.[200] 2012 yılında gerçekleştirilen bir çalışmaya göre ise, Kazakistan'da yayın yapan TV kanallarının ortalama her gün on saat Türk dizilerini gösterdiği saptanmıştır.[201] Günümüzde ise Kazakistan'da en çok izlenen Türk dizisi "Diriliş Ertuğrul" isimli yapımdır. Ayrıca Kazakistan'daki bazı turizm firmaları, mezkûr dizilere oluşan rağbet dolayısıyla, söz konusu bu yapımların çekildiği şehirlerden ve mekanlardan oluşan muhtelif gezi rotaları düzenlemektedir. Nitekim 2017 yılında yapılan bazı istatistiksel araştırmalara göre, Kazakistan'dan Türkiye'ye gelen 50.000'in üzerinde turistin bahsi geçen konumlara seyahat ettiği tespit edilmiştir.[202]

2023 yılında yapılan bir çalışmaya göre, Kazakistan'ın yerel TV kanallarında en çok izlenen on Türk dizisi Tablo 11'de türleri ve yapım yıllarına göre verilmiştir.

Tablo 11. Kazakistan'da Türk Dizilerinin İzlenme Sıralaması

Adı	Türü	İzlenme Sırası	Yapım Yılı
Diriliş Ertuğrul	Tarihî	Birinci	2014-2019

[198] T.C. İletişim Başkanlığı, https://madeinturkiye.gov.tr/blog/turk-dizileri, [02.07.2023].
[199] Türk, Karakuzu, Özdemir ve Limon, a.g.m., 2023, s.9.
[200] Mehmet Said Arbatlı ve İhsan Kurar, Türk Dizilerinin Kazak-Türk Kültürel Etkileşimine ve Türkçenin Yaygınlaşmasına Etkisi, Turkish Studies Dergisi, 2015, Cilt: 10, Sayı: 2, s.40.
[201] Cumhuriyet Gazetesi Resmî Web Sitesi, "Kazaklar Her Gün 10 Saat Türk Dizisi İzliyor", https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kazaklar-her-gun-10-saat-turk-dizisi-izliyor-347978, [05.06.2023].
[202] Türk, Karakuzu, Özdemir ve Limon, a.g.m., 2023, s.15.

Masumlar Apartmanı	Dram	İkinci	2020-2022
Gönül Dağı	Komedi	Üçüncü	2020-Devam Ediyor
Mehmetçik Kûtulamâre	Tarihî	Dördüncü	2018-2019
Teşkilat	Aksiyon	Beşinci	2021-Devam Ediyor
Uyanış: Büyük Selçuklu	Tarihî	Altıncı	2020-2021
Seksenler	Komedi	Yedinci	2012-2022
Vuslat	Dram	Sekizinci	2019-2020
Kuruluş Osman	Tarihî	Dokuzuncu	2019-Devam Ediyor
Barbaroslar: Akdeniz'in Kılıcı	Tarihî	Onuncu	2021-2022

Kaynak: *TRT'nin 2019-2023 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarına ve Türk, Karakuzu, Özdemir ve Limon, a.g.m., 2023, s.15. kaynağındaki bilgilere istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 11 tahlil edildiğinde, yukarıda yer alan paragrafta da zikredildiği üzere günümüzde Kazakistan'da en çok izlenen Türk dizisi yönetmenliğini Metin Günday'ın üstlendiği, başrolünü ise Engin Altan Düzyatan'ın oynadığı "Diriliş Ertuğrul" isimli yapımdır. Bu diziyi sırasıyla, "Masumlar Apartmanı", "Gönül Dağı", "Mehmetçik Kûtulamâre", "Teşkilat", "Uyanış: Büyük Selçuklu", "Seksenler", "Vuslat", "Kuruluş Osman" ve "Barbaroslar: Akdeniz'in Kılıcı" adlı yapımlar takip etmektedir. Mezkûr dizileri içerik analizi yöntemine tabi tutarak derinlemesine inceleyen Türk, Karakuzu, Özdemir ve Limon; Türk dizisi kavramının 1.385, Kazak kelimesinin 1.289, İstanbul'un 1.284, Türkiye'nin 1.152 ve tarih sözcüğünün 1.125 kez sık tekrarlananlar kategorisinde yer aldıklarını tespit etmişlerdir. Tablo 11'e göre,

Kazakların en fazla takip ettiği dizi türünün tarih konulu olduğu anlaşılmaktadır. Ardından dram, komedi ve aksiyon türünde olan yapımlar olduğu görülmektedir.

Orta Asya Barometresi (CAB), kamu yararına olan konularda uygulamalı sosyal araştırmalar yapan bölgesel, bağımsız ve kâr amacı gütmeyen bir kurum olarak faaliyetlerini sürdürmektedir.[203] Bu itibarla, mezkûr kurumun 2022 yılında yaptığı alan tetkiklerinde, Orta Asya'da yayımlanan Türk dizilerinin izlenme oranlarına da değinilmiştir.[204] İlgili veriler Kazakistan başta olmak üzere Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan özelinde Şekil 7'de okuyucuya sunulmuştur.

Şekil 7. Türk Dizilerinin Orta Asya'da İzlenme Oranı

Ülke	Evet	Hayır	Erkek	Kadın
Kazakistan	%64	%36	%39	%61
Kırgızistan	%56	%45	%40	%60
Özbekistan	%60	%40	%37	%63
Tacikistan	%56	%44	%38	%62
Türkmenistan	%62	%38	%43	%57

Kaynak: *CAB Resmî Web Sitesi, "Survey Wave 12" https://ca-barometer.org/en/projects/central-asia-barometer-survey-wave-12, [14.12.2023].*

[203] CAB Resmî Web Sitesi, https://ca-barometer.org/en/about, [14.12.2023].

[204] Bahsi geçen saha araştırması Kazakistan'da 01.11.2022 ila 10.12.2022 tarihlerinde yapılmıştır.

3.2.6. Sonuç

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın faaliyet raporları incelendiğinde, söz konusu bölgeye yönelik bir dizi sanatsal faaliyetlerin düzenlenmesi, Türkiye'nin turistik bölgelerinin tanıtımı ve pazarlanmasının yapılması, Türk dizileri ve filmlerinin ihracatına destek vermesi ile bu yapımların görünürlüklerinin arttırılması hiç şüphesiz ki Kazakistan halkı üzerinde etkili olmuştur. Nicel verilerden de anlaşılacağı üzere, özellikle Türkiye'yi ziyaret eden turist sayısının yıldan yıla büyük oranda arttığı göze çarpmaktadır. Ayrıca Kazakistan'da, Türk dizilerine büyük bir ilgi gösterilmektedir. Bu durum, Türkiye'ye yönelik turist trafiğini etkilemektedir. TİKA'nın etkinliğine bakıldığına, gerçekleştirilen projelerin önemli bir bölümünün altyapı çalışmalarına (kültürel yapıtların onarımları, mercek altına alınan kurumların tefrişatları, haberleşme alanında gerekli donanımların sağlanması vs.) odaklandığı görülmektedir. Yanı sıra sosyal alanda da geçmişten günümüze hatırı sayılır projelere imza atılmış ve hâlen atılmaya devam edilmektedir. Bu bilgiler ışığında TİKA'nın, Kazakistan halkının ve siyasilerinin Türkiye'ye karşı olan izlenimine ve saygınlığına önemli derecede katkı sunarak, yumuşak gücünü arttırdığı aşikardır.

YTB analiz edildiğinde, Türkiye Bursları programı aracılığıyla günümüze kadar binlerce Kazakistan uyruklu öğrenciye Türkiye'de eğitim alma olanağı sağladığı dikkat çekmektedir. Öte yandan söz konusu bu öğrencilere yönelik yapılan çeşitli projeler, programlar ve etkinlikler de Türk kültürünü ve dilini daha yakından tanıma ve anlama fırsatı sunmuştur. Keza kurum çerçevesinde yürütülen bu başarılı politikalar, üniversite tercihi yapma sırasında olan Kazak gençlerin Türkiye'de eğitim almanın cazip olduğu ve kariyerlerinde bir sıçrama noktası olacağı düşüncesi yer etmiştir. Nitekim yeni nesile bu denli dokunulabilmesi, Türkiye'nin bölgedeki müspet intibasını arttırmasında başat bir rol oynamaktadır. TRT Kazakistan Temsilciği değerlendirildiğinde, söz konusu kurumun Türk dış politikasını merkeze oturtan tutumu ve Türkiye'nin kültürel zenginliklerini çarpıcı bir şekilde gösterebildiği yayınlar yapması, ayrıca yetkililerin sahip olduğu tecrübeleri Kazak meslektaşlarına aktarması TRT'yi Kazakistan'da mühim bir yumuşak güç aracına dönüştürmüştür. Netice itibariyle bu kurum, iki ülke arasında daha güçlü bağlar kurulmasına ve var olan olumlu imajın sürdürülmesinde etkili bir unsur olmuştur.

3.3. Dilsel Alan

3.3.1. Giriş

Çalışmanın bu bölümünde, Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarının uygulanma sahalarından biri olan dilsel alanda gerçekleştirilen faaliyetler masaya yatırılmıştır. Bu itibarla ilkin, Yunus Emre Enstitüsü ele alınmıştır. Söz konusu kurumun Türkçe öğretim faaliyetlerinden, Türkçe Yaz Okulu Projesine, Türkçe Yeterlik Sınavı uygulamalarına, Türkoloji Projesine ve kültürel etkinliklere kadar icra edilen tüm çalışmalar ayrıntılı bir şekilde çözümlenmiştir. Akabinde, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi mercek altına alınmıştır. Bu kapsamda, söz konusu yükseköğretim kurumunda talebelere verilen burslar ile eğitimine devam eden ve mezun olmuş öğrenci sayıları incelenmiştir. Ayrıca üniversiteye bağlı Kentav Hazırlık Okulu ve Dil Öğretim Merkezi'nde verilen Türkçe öğretiminin geçmiş ve mevcut durumu karşılaştırmalı bir zaviyeden mukayese edilmiştir. Öte yandan akademik hareketlilik kapsamında hem AYÜ'dan Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarına giden hem de Türkiye'den AYÜ'dan değişim programlarıyla gelen öğretim üyeleri ve öğrencilerin sayısal verilerine odaklanılmıştır. Bunların haricinde üniversite bünyesinde gerçekleştirilen bilimsel faaliyetlere dikkat çekilmiştir.

İlerleyen bölümde Kazakistan'daki Türkoloji ve Türk Dili bölümlerine yer verilmiştir. Bu minvalde, Almatı'da bulunan Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türkistan'da bulunan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi ve başkent Astana'daki L.N. Gumilyov Avrasya Millî Üniversitesi kaleme alınmıştır. Son kertede, ülke genelindeki üniversitelerde seçmeli Türkçe dersleri verilen eğitim kurumlarından söz edilmiştir. Dokuz üniversitenin bahsinin geçtiği bölümde, okuyuculara genel bir çerçeveden Kazakistan'da Türk makamlarının izlediği başarılı politikaların meyveleri gözler önüne serilmiştir. Yazar kartopu örnekleminden yararlanarak Türkiye'nin yumuşak güç politikalarının uygulayıcıları olan yöneticilerle, T.C. Millî Eğitim Bakanlığının görevlendirdiği okutmanlarıyla, Türkçe öğrenen öğrencilerle, Türkoloji bölüm başkanlarıyla, Türkiye'de eğitim alan talebelerle, kurum ve kuruluşların yetkilileriyle birçok mülakat gerçekleştirmiştir. İlgili bölümlerde bu görüşmeler metinlere zerk edilerek, çalışma edebi yönden zenginleştirilmiştir.

3.3.2. Yunus Emre Enstitüsü

Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Türkiye'nin dil, tarih, sanat ve kültürünü dünyaya tanıtmak, Türkçe öğretimi ve Türk kültürüne olan ilgiyi artırmak amacıyla temelleri 2007 yılında atılmıştır.[205] Bu minvalde Türk kültür merkezleri Türkçe kursları, sanatsal etkinlikler, sergiler, konferanslar ve kültürel etkinlikler düzenleyerek Türkiye'nin kültürel mirasını ve zenginliklerini yaygınlaştırmaktadır. Yunus Emre Enstitüsünün hâlihazırda birçok farklı ülkede 80'den fazla temsilciliği bulunmaktadır. Bu merkezlerden biri de Kazakistan'ın başkenti Astana'dadır. 1 Mart 2010 tarihinde faaliyetlerine başlayan Astana YEE, Orta Asya ülkelerinde açılan ilk ve tek enstitüdür.[206] Söz konusu temsilcilikte 2015 yılından bu yana müdür vekilliği görevini ifa eden Almagül İsina ile 1 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan mülakatta kurumun faaliyetleri hakkında aşağıdaki değerlendirmede bulunmuştur:

> "Astana Yunus Emre Enstitüsü olarak, bizler burada iki ana istikamette ilerliyoruz. Kültür merkezimizde Türkçe öğretimi ile Kazakistan genelinde kültür ve sanat faaliyetlerinde bulunuyoruz. İlk olarak Türkçenin bu topraklardaki varlığı ve kurumumuzda Türkçenin öğretimi hakkında bir değerlendirme de bulunacak olursam şu sözleri ifade edebilirim. Şu anda Kazakistan'da Türkçeye çok büyük bir ilgi var. İstatiksellere baktığımızda yabancı dil olarak İngilizceden sonra an en fazla öğrenilen dil Türkçedir. Öğrencilerimizin arasında yediden yetmişe birçok insan var. Örneğin kurumlarla yaptığımız iş birlikleri neticesinde, Milli Kazak Ulusal Muhafızlar Birliğinden birçok subay kurumumuzda Türkçe eğitimi alıyor. Bunun haricinde, Dışişleri Bakanlığında görevli 66 diplomat kursiyerimiz vardır. Kazak basın mensuplarına yönelik özel kurslarımızda mevcuttur. Yanı sıra daha önce İsveç'in Astana Büyükelçisi ve Pakistan'ın Duşanbe Büyükelçisi kurumumuzda bir dönem Türkçe eğitimi almışlardı. Ayrıca Türkoloji bölümü öğrencilerine büyük ihtimam gösteriyoruz. Bu bölümde okuyan talebelerden kurs ücretlerin sadece %50'si alınmaktadır. Protokol imzaladığımız diğer kurumlardaki çalışanlara da indirim yapıyoruz. Enstitümüzün açıldığı 2010-2023 yılları arasında 6.000'den fazla kişiye Türkçeyi öğrettik. Kursiyerlerimiz arasında ilk sırada Türkiye'de okumak isteyen öğrenciler başı çekiyor. Türkiye Bursları bu noktada başat etkendir. Bunun bir yansıması olarak, lise öğrencilerimiz kurumumuza büyük ilgi gösteriyorlar. Devlet kurumlarında verilen dil tazminat oranları ise çalışan

[205] YEE Resmî Web Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/yunus-emre-enstitusu, [18.01.2024].
[206] YEE Resmî Web Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon, [18.01.2024].

> insanlar arasında bir motivasyon kaynağı olmaktadır. Bunların haricinde, Türkçeyi öğretmek ve daha da yaygınlaştırmak için birçok teşviklerimiz bulunmaktadır. Örneğin, tüm masraflar kurumumuza ait olmak üzere, her yıl kursiyerlerimizin arasından seçtiğimiz onlarca kişiyi Türkiye'ye gönderiyoruz. Burada hem pratik yapma fırsatı buluyorlar hem de Türkiye'yi yakından tanıma şansı elde ediyorlar. Kültürel alanda gerçekleştirdiğimiz faaliyetlere baktığımızda, her yıl milli günlerde özel etkinlikler düzenliyoruz. Korona-19 salgını döneminde dahi faaliyetlerimizi durdurmadık. Çevrim içi olarak devam ettik. Bu durum bize daha çok insana ulaşma noktasında imkânlar tanıdı. Her ay en iyi Türk dizi ve filmleri gösterime alıyoruz. Ayrıca Türk kültürünü, tarihini ve maneviyatını yansıtan sergiler açıyoruz. Zaman zaman önemli Türk şahsiyetlerini Kazakistan'a davet ederek, kültür merkezimizde ve üniversitelerde konferanslar düzenliyoruz. 2024 yılı stratejik planlarımız arasında, geçen yıllara oranla önemli ölçüde faaliyet sayımızı artırmayı arzuluyoruz. Nisan 2024'te ise ücretsiz çevrim içi Türkçe kursları açacağız. Tanıtım ve reklam çalışmalarına başladık. Hedefimiz ülke genelinde 10.000 Kazakistanlıya ulaşmaktır. Bu projede 140 okutman görev alacak ve hocalarımız kursiyerlerimize Ankara'dan hizmet verecekler […]" [207]

3.3.2.1. Türkçe Öğretimi

Astana YEE Kültür Merkezi'nin 2010-2023 yılları arasında düzenlemiş olduğu Türkçe kurslarında, 6.040 kişi eğitim alarak Türkçeyi farklı düzeylerde öğrenmiştir.[208] Beş kişilik kadrosu bulunan söz konusu kültür merkezinde, A1'den C2'ye kadar Türkçe öğretimi yapılan kurslarda, her bir düzey 144 saatlik ders programından oluşmaktadır.[209] Genel Türkçe kurslarının yanı sıra, gelen talepler doğrultusunda temel düzeyde hızlandırılmış Türkçe eğitimi (72 saat), mesleki iş Türkçesi (kültür merkezinin protokol imzaladığı kurumlarda çalışan diplomatlara, askerlere, akademisyenlere, tercümanlara ve basın-medya mensuplarına yöneliktir) ve 7-15 yaş aralığındaki çocuklara yönelik özel amaçlı kurslar düzenlenmektedir.[210] Söz konusu kurumun 2010'dan 2023 yılına kadar olan dönemdeki kursiyer sayıları, yıllara ve dil düzeylerine göre ayrıştırılarak Tablo 12'te gözler önüne serilmiştir.[211]

---

[207] Astana YETKM Müdür Vekili Almagül İsina ile 1 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.
[208] Astana YEE Kültür Merkezi'nin arşiv bilgileri.
[209] Genel Türkçe kurslarında her bir kurun ücreti 100 dolar karşılığı tengedir.
[210] Almagül İsina ile yapılan görüşme.
[211] Bkz. Tablo 13. Astana YETKM'de Türkçe Eğitimi Alan Kursiyer Sayıları (2010-2023).

Tablo 12. Astana YETKM'de Türkçe Eğitimi Alan Kursiyer Sayıları (2010-2023)

Dönem	Düzey						Toplam
	A1	A2	B1	B2	C1	C2	
2010	80	21	-	-	-	-	101
2011	97	43	15	3	-	-	158
2012	122	36	20	2	-	-	180
2013	158	49	11	6	2	-	226
2014	145	68	20	13	-	1	247
2015	134	95	18	-	5	3	255
2016	160	111	24	16	9	-	320
2017	224	130	32	12	-	-	398
2018	250	173	55	23	19	7	527
2019	223	159	46	28	22	2	480
2020	360	151	91	57	46	15	720
2021	358	235	88	63	55	24	823
2022	316	220	97	59	42	16	750
2023	367	255	90	72	46	25	855
Toplam	2.994	1.746	607	354	246	93	6.040

Kaynak: *Astana YEE Kültür Merkezi'nin arşiv bilgileri ile söz konusu kurumun 2014-2023 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarından elde edinilen istatistiki veriler doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 12 incelendiğinde, 2010 yılından 2023 yılına kadar geçen süre zarfında farklı dil seviyelerinde birçok Türkçe kursu düzenlenmiştir. Kurslara rağbet eden öğrenci sayısı 2023 yılında en yüksek seviyeye çıkmıştır. Ancak belirtilmelidir ki,

2020 yılından önce sadece yüz yüze eğitim yapılıyorken, salgın dönemi ve sonrasında çevrim içi kurslarda açılmaya başlanmıştır. Bu sebepten dolayı, 2019'dan sonra kursiyer sayısında ciddi anlamda artışlar yaşanmıştır. Kursların büyük bir çoğunluğu ise A1 ve A2 seviyesinden oluşmaktadır. Söz konusu kurumda Türkçe okutmanı olarak bir yıldır görev yapan Kerim Celep, kültür merkezinin mevcut durumu ve Türkçe öğretimiyle alâkalı aşağıdaki görüşlerini ifade etmiştir:

> "2024 yılı itibarıyla ilk dönemde kaydı alınan öğrenci sayımız 87'dir. Şu anda genel Türkçe kurslarımızda altı farklı sınıf bulunmaktadır. Her bir grubumuz, 12 ila 15 arasında öğrenciden oluşmaktadır. Gözlemlerime göre, katılımcılarımızın Türkçeye olan ilgisi her geçen gün artmaktadır ve birçok öğrencimiz eğitimlerine Türkiye'de devam etmeyi arzulamaktadır. Bu sebeple Türkçe öğrenmeyi tercih eden öğrenciler çoğunluktadır […]" [212]

Öte yandan, A2 seviyesinde Türkçe eğitimi alan Nurdaulet Beibitov ise Türk kültürüne ve Türkçeye olan ilgisini aşağıdaki şu sözlerle dile getirmiştir:

> "Ben Nazarbayev Üniversitesinde lisans eğitimi alıyorum. Astana Yunus Emre Enstitüsüne geçen yıl Türkçe öğrenmek için kaydoldum. Hedefim Türkiye Burslarını kazanarak, Türkiye'de yüksek lisans eğitimi almaktır. Çünkü burada eğitimin kaliteli olduğunu biliyorum. Daha önce de Türkiye'de bulundum. Türk kültürünü çok seviyorum. Çocukluğumdan beri sık sık Türk dizilerini izliyorum ve Türkçe şarkılar dinliyorum […]" [213]

3.3.2.2. Türkçe Yaz Okulu Projesi

Türkçe Yaz Okulu Projesi, YEE'de Türkçe eğitimi alan kursiyerler ve Türkoloji bölümlerinde okuyan öğrencilerin katılımıyla gerçekleşmektedir. İletişim dilinin sadece Türkçe olduğu bu programın amacı, söz konusu dili yerinde öğretmek ve katılımcılara Türkiye'yi ve Türk kültürünü yakından tanıma fırsatı sunmaktır. Türkiye'nin çeşitli üniversitelerinde misafir olarak ağırlanan öğrenciler, etkinlik süresince hafta içleri yoğun bir Türkçe eğitimi almaktadırlar. Hafta sonları ise kültürel geziler düzenlenmektedir. 30 ila 45 gün süren bu programın sonunda,

[212] Astana YETKM Türkçe okutmanı Kerim Celep ile 5 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.
[213] Astana YETKM kursiyeri Nurdaulet Beibitov ile 5 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

misafirler İstanbul'da bir araya getirilerek, deneyimlerini paylaşmalarına ve dostluklarını pekiştirmelerine ortam yaratılmaktadır.[214] Korona-19 sebebiyle ara verilen projenin, tekrar hayata geçirilmesi için çalışmalar devam etmektedir.[215]

Türkçe Yaz Okulu Projesine, 2011-2019 yılları arasında Kazakistan'dan ve dünyadan iştirak eden katılımcıların sayısal verileri Tablo 13'te verilmiştir.

Tablo 13. Türkçe Yaz Okulu Projesi Öğrenci Sayıları (2011-2019)

Yıl	Kazakistan	Asya Geneli	Tüm Ülkeler
2011	7	32	123
2012	11	54	244
2013	12	56	268
2014	18	88	350
2015	20	100	500
2016	24	119	540
2017	34	168	700
2018	30	150	1.000
2019	4	22	92
Toplam	160	789	3.817

Kaynak: *Astana YEE Kültür Merkezi'nin arşiv bilgileri ile söz konusu kurumun 2014-2023 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarından elde edinilen istatistiki veriler doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 13'teki istatistiki verilere göre, Türkçe Yaz Okullarına Kazakistan'dan her yıl ortalama 17,77 kişi katılmıştır. Belirtilmelidir ki, kontenjan sayıları YEE'nin faaliyette bulunduğu ülkelerde yer alan kültür merkezlerindeki öğrenci sayılarına göre belirlenmektedir. Projeye 2011-2019 yılları arasında tüm kültür merkezlerinden

[214] YEE Resmî Web Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/turkce/turkce-yaz-okulu, [18.01.2024].
[215] Türkçe Yaz Okulu Web Sitesi, https://yazokullari.yee.org.tr/tr/turkce-yaz-okulu.html, [19.01.2024].

gelen katılımcı sayısı 3.817'dir. Kazakistan'dan da toplam 160 öğrenci katılmıştır.[216] Bu sayı genel katılımcı sayısının %4,19'una tekabül etmektedir. İştirakin en yüksek olduğu yıl ise 2017 iken, gözle görülür bir düşüşün yaşandığı yılda 2019 olmuştur.

3.3.2.3. Türkçe Yeterlik Sınavları

Türkçe Yeterlik Sınavı (TYS) ilk kez, 19 Ekim 2012 tarihinde Tahran YETKM bünyesinde yapılmıştır.[217] Söz konusu bu sınava, 2013-2022 yılları arasında katılan gençlerin sayıları Tablo 14'te derli toplu bir şekilde gösterilmiştir.

Tablo 14. Türkçe Yeterlik Sınavlarına Katılan Öğrenci Sayıları (2013-2022)

Yıl	Kazakistan	Asya Geneli	Tüm Ülkeler
2013	15	142	258
2014	40	378	652
2015	77	734	1.147
2016	96	916	1.432
2017	132	1.257	2.131
2018	163	1.548	2.579
2019	161	1.532	2.188
2020	144	1.368	1.982
2021	114	1.082	1.639
2022	179	1.917	2.819
Toplam	1.121	10.874	16.827

Kaynak: *Astana YEE Kültür Merkezi'nin arşiv bilgileri ile söz konusu kurumun 2014-2023 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarından elde edinilen istatistiki veriler doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.*

[216] Bu sayı faaliyet raporlarında daha düşüktür. İlgililerden alınan bilgiye göre net rakam bu şekildedir.
[217] TYS Resmî Web Sitesi, https://tys.yee.org.tr/index.php, [19.01.2024].

Tablo 14'te yer alan sayısal verilere göre, Türkçe Yeterlik Sınavlarına 2013-2022 döneminde tüm ülkelerden 16.827 başvuru alınmıştır. YEE'nin temsilciliği olduğu her ülkede yılda üç kez yapılan bu sınavlara Asya'dan ise (Afganistan, Azerbaycan, İran, Gürcistan, Pakistan ve Rusya) 10.874 kişi katılmıştır. Astana YETKM'nin düzenlediği imtihanlarda (Astana ve Türkistan'da olmak üzere iki ayrı sınav merkezi bulunmaktadır) ise Kazakistan'dan on yılda toplam 1.121 kişi ter dökmüştür. Asya'daki katılımın tüm ülkelerdeki katılım oranının %64,62'sine denk gelmesinin nedeni, bu sınavlara Azerbaycan'dan her yıl başvuran insan sayısının ciddi anlamda yüksek olmasından kaynaklanmaktadır. Kazakistan'a ait sayısal veriler esas alınarak karşılaştırma yapıldığında, söz konusu ülkede sınava giren öğrencilerin diğer tüm ülkelerden katılan kişilere oranı %6,66'dır. Asya genelinden bakıldığında bu oran %10,30'dur. Astana YETKM'nin düzenlendiği Türkçe kurslarında bugüne kadar eğitim alan toplam 6.040 öğrencinin TYS sınavlarına giren öğrenci sayısıyla karşılaştırıldığında ise %18,55'ini oluşturduğu tespit edilmiştir. TYS'ye Kazakistan dahil tüm ülkelerden katılımın en yüksek olduğu yıl 2022 yılıdır.

Genel olarak Türkiye'de eğitim almak isteyen yabancı uyruklu öğrencilerin ve çalıştığı kurumda dil tazminatından faydalanmak isteyen çalışılanların rağbet ettiği bu sınavlara hazırlanan Astana YETKM kursiyeri Fatima Rustamova, söz konusu bu sınava katılma nedenini aşağıdaki dizelerle ifade etmiştir:

> "Daha önce TYS sınavına katılmıştım. Lakin istediğim puanı alamadım. Bu sınava hazırlanmamdaki amaç, arkadaşım Nurdaulet gibi Türkiye'de üniversite eğitimi almak. Bu sınavdan B2 seviyesinde sertifika alabilirsem, hazırlık okumadan direkt birinci sınıfa başlayabileceğim. Benim ablam şu anda İstanbul Üniversitesinde doktora yapıyor. Ben de gazetecilik bölümü okumak istiyorum. Türkiye'de kendimi geliştirebileceğime inanıyorum." [218]

3.3.2.4. Türkoloji Projesi

YEE'nin bir diğer faaliyeti Türkoloji Projesi'dir. Bu projeyi ilk kez TİKA kurgulamış ve 1999-2011 yılları arasındaki faaliyetler söz konusu kurumun çatısı altında sürdürülmüştür.[219] Tarihler 20 Eylül 2011'i gösterdiğinde ise imzalanan bir

[218] Astana YETKM kursiyeri Fatima Rustamova ile 5 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.
[219] Türkoloji Projesi'nin 1999-2011 yılları arasındaki faaliyetleri TİKA bölümü başlığı altındadır.

mukaveleyle, projenin sorumluluğu Yunus Emre Vakfına geçmiştir.[220] Bu devirle birlikte Türkoloji Projesi, YEE bünyesinde Türk dilinin ve kültürünün yurtdışında tanıtılması ve öğretilmesi zaviyesinden daha etkili bir gelmiştir. Proje kapsamında Türkçe öğretimi, kültürel etkinlikler ve eğitim programları gibi faaliyetler yürütülmektedir. Bu şekilde Türk kültürünün ve Türk dilinin uluslararası alanda daha geniş bir kitleye ulaşması hedeflenmektedir. Söz konusu tasarı kapsamında, Kazakistan'daki üç üniversite ile Türkoloji iş birliği yapılmıştır. Bu yükseköğretim kurumları Al-Farabi Kazak Milli Üniversitesi, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi ve L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesidir. Ayrıca Kazakistan Akademik Milli Kütüphanesi ve Uluslararası Türk Akademisi ile de muhtelif konularda imzalanan protokoller mevcuttur.[221]

Astana YETKM'nin kurulduğu günden bu yana, 2012 yılında sadece bir kez olmak üzere Türkoloji sempozyumu düzenlenmiştir.[222] "Türkçenin Öğretimi Çalıştayının" ilki ise 27 Ocak 2012'de Astana'da yapılmıştır. T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği ile eş güdüm hâlinde yürütülen bu çalıştay, Rixos President Astana'da gerçekleşmiştir.[223] Bahsi geçen çalıştayın ikincisi ise 28-29 Nisan 2014 tarihlerinde Almatı'da olmuştur.[224] Eski Türk inanışlarının konu edildiği seminere de 21-23 Kasım 2011 tarihlerinde imza atılmıştır.[225] Türk kültürünü ve edebiyatını Kazakistan'da daha iyi tanıtmayı amaçlayan diğer önemli bir proje ise T.C. Ziraat Bankası iş birliğiyle gerçekleştirilen "100 Kütüphane Projesi" kapsamında Astana YETKM'de kurulmuş olan kütüphanedir.[226] Diğer yandan, 22 Temmuz 2014 tarihinde başkentte "Ömer Seyfettin'in Hikayelerinde Milli Duygu" başlıklı bir konferans düzenlenmiştir.[227] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi ile iş birliğine gitmek suretiyle de 20 Ekim 2014 tarihinde "İsmail

[220] Hüseyin Hikmet Özdenoğlu ile yapılan görüşme.
[221] Almagül İsina ile yapılan görüşme.
[222] Kerim Celep ile yapılan görüşme.
[223] Haber 7 Resmî Web Sitesi, https://www.haber7.com/turki-cumhuriyetler/haber/836212-kazakistanda-turkce-ogretim-calistayi, [19.01.2024].
[224] KTMÜ Resmî Web Sitesi, https://www.manas.edu.kg/tr/about_manas/aff, [20.01.2024].
[225] Türk ve Karakuzu, a.g.e., 2021, s.259.
[226] Yeni Şafak Gazetesi Resmî Web Sitesi, https://www.yenisafak.com/kultur-sanat/her-yerinde-100-turkiye-kutuphanesi-443508, [20.01.2024].
[227] Türk Dünyası Parlamenterler Vakfı Resmî Web Sitesi, https://www.tdpv.org/uploads/files/621f67817d331.pdf, [21.01.2024].

Gaspıralı: Dilde, Fikirde, İşte Birlik" başlıklı bir konferans gerçekleştirilmiş ve söz konusu etkinlik kapsamında 300 kişinin katılımına vesile olumuştur.[228] Takip eden yılda, "Uluslararası Türk Maneviyatında Fuzuli Mirası" konulu sempozyum yapılmıştır.[229] Öte yandan, 18 Mart 2017'de Çanakkale Deniz Zaferi'nin 102'nci yıl dönümü vesilesiyle "Çanakkale Zaferi" konulu bir fotoğraf sergisi açılmıştır. T.C. Genelkurmay Başkanlığı'nın özel arşivinden derlenen fotoğrafların sunulduğu sergiye devlet erkanı ve çok sayıda Kazakistan vatandaşı teşrif etmiştir.[230] Aynı yıl, Avrasya Araştırma Enstitüsü (ERI) ile birlikte icra edilen "Türkoloji Çalışmalarının Güncel Meseleleri" başlıklı bir konferans tertiplenmiş ve ünlü tarihçi Prof. Dr. İlber Ortaylı bu etkinliğe konuşmacı olarak katılmıştır.[231] Yanı sıra, 10-14 Kasım 2017 tarihlerinde Mustafa Kemal'in vefatının sene-i devriyesi münasebetiyle Astana YETKM'nin ev sahipliğinde, L.N. Gumilyov Avrasya Milli Üniversitesi'nde Türk ve Kazak devlet adamlarının da iştirak ettiği bir resim sergisi açılmıştır. Türk Tarih Kurumunun arşivlerinden oluşan 40 fotoğraflık söz konusu sergi, dört gün süreyle Kazak halkının dikkatine sunulmuştur.[232] Benzer şekilde, 19 Kasım 2018 tarihinde Almatı'da "Osmanlı Devleti ve Türkistan Hanlıkları Münasebetleri" başlıklı bir sergi açılmıştır.[233] 11 Mart 2022 tarihinde ise "Yunus Emre ve Türkçe Yılı" başlıklı panel gerçekleştirilmiştir.[234] Bunlara ilaveten, 14 Mart 2024'te "Çanakkale Zaferi" konulu bir fotoğraf sergisi düzenlenmiştir.[235]

3.3.2.5. Kültürel Faaliyetler

YEE, yurtdışında Türk kültürünün tanıtımı ve yayılmasında önemli bir misyon üstlenmektedir. Nitekim Astana YETKM bu çerçevede Kazakistan'da Türk filmleri haftası, geleneksel Türk el sanatlarının öğretilmesi, Türk mutfağının tanıtımı,

[228] Türk ve Karakuzu, a.g.e., 2021, s.259.
[229] YEE Resmî Sitesi, https://azez.yee.org.tr/sites/default/files/yayin/bulten_28_tr.pdf, [25.01.2024].
[230] YEE Resmî Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/haber/canakkale-zaferi-sergisi-acildi, [25.01.2024].
[231] AYÜ Resmî Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/yayinlar/yayin-detay/238a4a9316c49070, [25.01.2024].
[232] YEE Resmî Sitesi, https://nur-sultan.yee.org.tr/tr/haber/ataturk-astanada-anildi, [26.01.2024].
[233] ERI Resmî Sitesi, https://www.eurasian-research.org/19-kasim-2018-tarihinde-belgelerle-osmanli-devleti-ve-orta-asya-hanliklari-munasebetleri-sergisinin-acilis-toreni-yapilmistir/langtr, [26.01.2024].
[234] YEE Resmî Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/haber/kazakistanda-yunus-emre-seckisi-kitabinin-kazakca-cevirisi-torenle-tanitildi, [26.01.2024].
[235] TRT Avaz Resmî Sitesi, https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/kazakistanda-canakkale-zaferi-konulu-fotograf-sergisi-acildi/65f32fd78407d499ad44ec90, [26.01.2024].

Türk oyunlarının gösterimi, konserler, söyleşiler, çalıştaylar, bilimsel sempozyumlar, festivaller ve konferanslar gibi muhtelif etkinlikler gerçekleştirilmektedir.[236]

Bu kapsamda, 2011-2024 yılları arasında Astana YETKM'nin düzenlediği kültürel ve sanatsal faaliyetler Tablo 15 marifetiyle gözler önüne serilmiştir.

Tablo 15. Astana YETKM'nin Kültürel ve Sanatsal Faaliyetleri (2011-2024)

Etkinlik Adı	**Tarih**	**Tür**	**Yer**
I. Türk Dünyası Çocuk Şöleni	28-31 Mayıs 2011	Gösteri	Almatı
Eski Türk İnanışları Semineri	21-23 Kasım 2011	Seminer	Astana
I. Türkiye Türkçesi Öğretimi Çalıştayı	27 Ocak 2012	Çalıştay	Astana
II. Türk Dünyası Çocuk Şöleni	15-18 Haziran 2012	Gösteri	Astana
Dede Korkut Müzik Festivali	19-21 Haziran 2012	Festival	Astana
Yunus Emre Oratoryosu	25 Ekim 2013	Konser	Astana
İki El İki Tulga	12 Kasım 2013	Sergi	Almatı
Nevruz Bayramı Gösterisi	12 Mart 2014	Gösteri	Astana
"Türkiye'nin Somut Olmayan Kültürel Mirası" Sergisi	2 Nisan 2014	Sergi	Astana

[236] Bkz. Almagül İsina yapılan görüşme.

II. Türkiye Türkçesi Öğretimi Çalıştayı	28-29 Nisan 2014	Çalıştay	Almatı
"Ömer Seyfettin'in Hikayelerinde Milli Duygu" Konferansı	22 Temmuz 2014	Konferans	Astana
"İsmail Gaspıralı: Dilde, Fikirde, İşte Birlik" Konferansı	20 Ekim 2014	Konferans	Türkistan
Horasan Erenleri Tanıtımı	2 Aralık 2014	Konferans	Astana
"Çanakkale Savaşı'nın 100.Yılı" Sergisi	23-27 Nisan 2015	Panel-Sergi	Astana
"Türk Maneviyatında Fuzuli Mirası" Konferansı	6 Kasım 2015	Konferans	Astana
I. Geleneksel Hacivat ve Karagöz Gölge Oyunu	1-30 Nisan 2016	Gösteri	Astana
I. Türk Filmleri Haftası	27 Mayıs-1 Haziran 2016	Film Gösterimi	Astana
Tuluyhan Uğurlu Konseri	20 Eylül 2016	Konser	Astana
Tuluyhan Uğurlu Konseri	22 Eylül 2016	Konser	Türkistan
I. Türk-Kazak Kardeşlik Ezgileri Konseri	27 Ekim 2016	Konser	Astana
Osmanlı Saray Giysileri Defilesi	27 Ekim 2016	Sergi	Astana
"15 Temmuz: Milli İradenin Yükselişi" Sergisi	3-20 Aralık 2016	Sergi	Astana

II. Türk Filmleri Haftası	18-22 Aralık 2016	Film Gösterimi	Astana
Geleneksel Türk Kıyafetleri Defilesi	12 Ocak 2017	Sergi	Astana
Ali Şir Nevai Edebiyat Akşamı	15 Mart 2017	Gösteri	Astana
Çanakkale Zaferi Fotoğrafları Sergisi	17-18 Mart 2017	Sergi	Astana
II. Geleneksel Hacivat ve Karagöz Gölge Oyunu	1-30 Nisan 2017	Gösteri	Astana
"Türkoloji" Konulu Prof. Dr. İlber Ortaylı Söyleşisi	11 Nisan 2017	Söyleşi	Türkistan
II. Türk-Kazak Kardeşlik Ezgileri Konseri	20 Temmuz 2017	Konser	Astana
Atatürk Fotoğrafları Sergisi	10-14 Kasım 2017	Sergi	Astana
Yapraktan Bardağa Türk Çayı Festivali	5 Aralık 2017	Festival	Astana
III. Türk Filmleri Haftası	24-27 Aralık 2017	Film Gösterimi	Astana
III. Geleneksel Hacivat ve Karagöz Gölge Oyunu	1-30 Nisan 2018	Gösteri	Astana
"Uzay" Konulu Prof. Dr. Bilge Demirköz Söyleşisi	18 Eylül 2018	Söyleşi	Astana
IV. Türk Filmleri Haftası	29 Ekim-2 Kasım 2018	Film Gösterimi	Almatı

Osmanlı Devleti ve Türkistan Hanlıkları Münasebetleri Sergisi	19 Kasım 2018	Sergi	Almatı
IV. Geleneksel Hacivat ve Karagöz Gölge Oyunu	1-30 Nisan 2019	Gösteri	Astana
"Kazakistanlıların Gözünde Türkiye" Resim Sergisi	14-25 Mart 2019	Sergi	Astana
V. Türk Filmleri Haftası	28-31 Ekim 2019	Film Gösterimi	Astana
I. "Tarihin Başlangıç Noktası Göbeklitepe" Sergisi	29 Ekim 2019	Sergi	Astana
"Yunus Emre ve Türkçe Yılı" Programı	11 Mart 2022	Panel	Astana
Türk Çayı Festivali	29 Mart 2022	Festival	Astana
II. "Tarihin Başlangıç Noktası Göbeklitepe" Sergisi	29 Eylül 2022	Sergi	Astana
Alem Saz II. Uluslararası Müzik Festivali	29 Eylül 2023	Festival	Astana
VI. Türk Filmleri Haftası	13-17 Kasım 2023	Film Gösterimi	Astana
"Notaların Rotası: Arslanbek Sultanbekov"	25 Şubat 2024	Konser	Almatı
Çanakkale Zaferi Konulu Fotoğraf Sergisi	14 Mart 2024	Sergi	Astana

Kaynak: *Astana YEE Kültür Merkezi'nin arşiv bilgilerinden elde edinilen veriler ile Türk ve Karakuzu, a.g.e., 2021, s.259-261 kaynağındaki bilgilere istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

YEE'nin 2010 yılından 2023 yılına kadar gerçekleştirdiği tüm etkinliklerin sayısı ve bu söz konusu etkinliklere Kazakistan ile dünyadan katılan kişilerin sayısal verileri Tablo 16'de yıllara göre detaylı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 16. YEE'nin Etkinlikleri ve Katılımcıların Sayısal Verileri (2010-2023)

Yıl	YEE'nin Dünyadaki Tüm Etkinlik Sayısı	Kazakistan'daki Etkinliklere Katılan Sayısı	Dünyadaki Tüm Etkinliklere Katılan Sayısı
2010	40	270	2.000
2011	124	840	6.200
2012	388	2.600	19.400
2013	400	2.700	20.000
2014	465	3.100	23.000
2015	713	5.400	40.000
2016	796	6.000	44.700
2017	887	6.750	50.000
2018	908	6.900	51.000
2019	942	7.150	53.000
2020	350	2.600	19.500
2021	480	3.650	27.000
2022	790	5.950	44.250
2023	1.150	8.700	64.500
Toplam	8.433	62.610	464.550

Kaynak: *Astana YEE Kültür Merkezi'nin arşiv bilgileri ile söz konusu kurumun 2014-2023 yılları arasında yayımlanan idari faaliyet raporlarından elde edinilen istatistiki veriler doğrultusunda yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 15 ve Tablo 16 incelendiğinde, enstitünün kültür merkezleri aracılığıyla dünyada toplam 8.433 etkinliğe imza attığı tespit edilmiştir. Öte yandan söz konusu etkinliklere dünyadan 464.500 kişi katılırken, Kazakistan'dan 62.610 katılımcı iştirak etmiştir. Ayrıca Astana YETKM'nin diğer kentlere nazaran başkentte düzenlediği etkinlikler daha çok iken, ağırlıkla sergiler ve film gösterimleri gerçekleştirmektedir.

3.3.3. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Türkiye ve Kazakistan'ın uluslararası, ortak ve özerk bir üniversitesidir. Temelleri, dönemin Kazakistan Cumhurbaşkanı Nursultan Nazarbayev'in 6 Haziran 1991 tarihli kararıyla atılmıştır. Bu karar, Sovyetler Birliği'nin dağılmasından kısa bir süre önce alınmış, akabinde 31 Ekim 1992'de gerçekleştirilen "Türk Dili Konuşan Ülkeler Devlet Başkanları Zirvesinde" iki ülkenin hükûmetleri arasında anlaşma imzalanarak Türk-Kazak Üniversitesi statüsünü almıştır.[237] Söz konusu bu üniversitenin kuruluş amacı Türk kültürü ve eğitimine katkı sağlamak, Türk halklarının bir araya gelmesini ve birlikte çalışmasını teşvik etmek, ayrıca Türk dünyasının genel kalkınmasına destek olmaktır. Bu doğrultuda, Türk dünyasının uluslararası düzeyde eğitim ve araştırma faaliyetlerine önemli bir katkı sağlanması hedeflemektedir.[238] Üniversitenin bünyesinde on bir fakülte, yedi araştırma enstitüsü ve bir yüksekokul bulunmaktadır.[239] Hâlihazırda ise bu eğitim kurumunda 856'sı Kazak, 58'i Türk, 1'i Özbek ve 1'i Amerikalı toplam 916 akademisyen görev yapmaktadır.[240]

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Rektörü Dr. Janar Temirbekova, üniversitenin mevcut durumunu şu şekilde özetlemiştir:

> "İlk öncelikle şunu belirtmeliyim ki, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi son derece köklü bir akademik geçmişe sahiptir. Türkiye ve Kazakistan'ın bir araya gelerek meydana getirdiği, Orta Asya'nın en saygın üniversiteleri arasındayız. Nitekim üniversitemiz, 2023 yılında QS dünya üniversiteleri arasında 787'nci sırada yerini almıştır. Bununla birlikte, kurumumuzun

[237] AYÜ Resmî Web Sitesi, https://ayu.edu.tr/hakkimizda/hakkimizda, [29.01.2024].
[238] AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/hakkimizda/misyonumuz, [29.01.2024].
[239] AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr./, [29.01.2024].
[240] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, İnsan Kaynakları Birimi Müdürü Janar Sızdıkova ile 10 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

> sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşma konusunda uluslararası alanda en iyi üniversitelerden biri konuma gelmiştir. Şöyle ki, 1403 yükseköğretim kurumunun değerlendirmeye alındığı analizde, üniversitemiz Asya'da 362'nci, Kazakistan özelinde ise 8'inci olmuştur. Bu tesadüfi kazanılmış bir başarı değildir. Yeni açtığımız akademik programlarla kariyer basamaklarını çeşitlendiriyor ve her geçen gün kurumumuzun tüm alanlardaki büyüme grafiklerini yükselmeye gayret ediyoruz. Programlarımıza her yıl ciddi bir başvuru almaktayız. Kontenjanlarımız oransal olarak sürekli artmaktadır. Bu talebi eğitim ve öğretim kalitemizden ödün vermeden karşılamaya çalışıyoruz. Zikrettiğimiz verilere bakıldığında, kendini sürekli geliştiren üniversitemiz varlığını ispatlamış gelecek vaat eden bir kurumdur […]" [241]

2023-2024 eğitim döneminde, söz konusu üniversitenin Türk Cumhuriyetleri özelindeki talebe sayıları eğitim düzeylerine göre Tablo 17'de verilmiştir.

Tablo 17. AYÜ'da Eğitim Gören Türk Dünyası Öğrenci Sayıları (2023-2024)

Ülkeler	**Tahsil Düzeyleri**				**Toplam**
	Hazırlık	**Lisans**	**Lisansüstü**	**Staj**	
Azerbaycan	7	18	-	3	28
Kazakistan	291	7.317	373	773	8.754
Kırgızistan	70	149	-	14	233
Özbekistan	32	189	1	25	247
Türkiye	54	97	5	1	157
Türkmenistan	5	45	3	23	76
Toplam	459	7.815	382	839	9.495

Kaynak: *AYÜ Kayıt Birimi Müdürü Nurjamal Baltabayeva ve AYÜ Kariyer Merkezi yetkilisi Baknur Zhaksylykova ile 16 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan mülakata istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.*

[241] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Rektörü, Dr. Janar Temirbekova ile 10 Kasım 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Tablo 17 mercek altına alındığında, çeşitli tahsil düzeylerinde 28'i Azerbaycanlı, 8.754'ü Kazakistanlı, 233'ü Kırgızistanlı, 247'si Özbekistanlı, 157'si Türkiye uyruklu ve 76'sı Türkmenistanlı toplam 9.495 öğrenci öğrenim görmektedir. Tablo 18'de AYÜ'da tahsis edilen iki farklı burs türüne yer verilmiştir.[242] Tablo daha yakından incelendiğinde, Kazak bursu akademik düzeylere göre değişkenlik gösterirken Türk bursunun sabit olduğu anlaşılmaktadır. Belirtilmelidir ki, Kazak bursu alan bir öğrenci bölüm derslerinden herhangi birinden 70 puanın altında bir notla geçmesi durumunda tamamen kesilmektedir. Buna karşın Türk bursunun devamı noktasında koşul veya şart aranmamaktadır. Öte yandan, Kazak bursundan faydalanan öğrenci sayısı 4.957 kişiyken, Türk bursu almaya hak kazanmış talebe sayısı 900'dür. Her iki burstan da istifade eden ise 480 öğrenci bulunmaktadır.[243]

Tablo 18. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi 2024 Yılı Burs Miktarları

Burs Türü	**Burs Miktarları (Tenge)**					
	Lisans	**Yüksek Lisans**	**Doktora**	**Tıp 1-5.Sınıf**	**Tıp 6-7.Sınıf**	**Tıp 8-9.Sınıf**
Kazak	50.277	111.579	261.000	80.640	75.890	111.579
Türk	22.000					

Kaynak: *AYÜ Burslar Birimi yetkilisi Dinara Abdurahmanova ile 15 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan mülakata istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinin tahsis ettiği bu iki burstan da yararlanan Diş Hekimliği Fakültesi beşinci sınıf öğrencisi Dariya Kanatbek, söz konusu üniversitenin imkanlarının öğrencilik hayatına olan etkilerini şu şekilde aktarmıştır:

> "Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesini seçmemde üniversitenin köklü tarihi, eğitimin kaliteli olması, kampüs yaşantısı ve olanakları gibi birçok sebep sayabilirim. Şu anda hem Türk hem de Kazak

[242] Ocak 2024'teki döviz kurları itibariyle, 10.000 Tenge 21,50 Amerikan dolarına denk gelmektedir.
[243] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Mali İşler Birimi Başkan Yardımcısı Hüseyin Ala ile 19 Aralık 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

bursu alıyorum. Grant statüsünde öğrenci olduğum için üniversiteye herhangi bir harç vermiyorum. Dil Öğretim Merkezinde de bedelsiz olarak Türkçe kursuna gidiyorum. Birer dönem Mevlâna Değişim Programı ve Orhun Değişim Programı ile Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında eğitim gördüm. Dönem sonunda zorunlu stajımı da Bursa Uludağ Üniversitesinde yapacağım. Bu üniversitemizin bize sunduğu imkânlar sayesinde gerçekleşmektedir. Başarılı olduğumuz sürece, hocalarımız gelişimimize destek olmak için ellerinden geleni yapmaktadır […]" [244]

Üniversitenin kuruluşunu müteakip, 1994 yılından 2023 yılına kadar olan mezun sayıları sınıflandırılarak ayrıntılı bir şekilde Tablo 19'de verilmiştir.

Tablo 19. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Mezun Sayıları (1994-2023)

Eğitim Dönemi	Türkiye Uyruklu	Kazakistan Uyruklu	Diğer Milliyetler	Toplam
1994-1995	-	1.581	-	1.581
1995-1996	-	1.258	-	1.258
1996-1997	6	932	10	948
1997-1998	37	1.124	40	1.201
1998-1999	30	1.521	35	1.586
1999-2000	62	2.042	65	2.169
2000-2001	65	2.529	66	2.660
2001-2002	69	2.522	75	2.666
2002-2003	45	2.675	51	2.771
2003-2004	121	3.980	127	4.228
2004-2005	88	4.331	101	4.520
2005-2006	86	4.936	168	5.190

[244] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi öğrencisi Dariya Kanatbek ile 14 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

2006-2007	62	4.967	139	5.168
2007-2008	44	7.115	101	7.260
2008-2009	55	6.684	107	6.846
2009-2010	55	6.797	154	7.006
2010-2011	25	5.622	128	5.775
2011-2012	103	4.118	189	4.410
2012-2013	86	2.907	176	3.169
2013-2014	58	2.732	140	2.930
2014-2015	46	1.798	135	1.979
2015-2016	24	1.484	170	1.678
2016-2017	16	1.211	148	1.375
2017-2018	11	1.259	158	1.428
2018-2019	17	1.460	156	1.633
2019-2020	37	1.743	224	2.004
2020-2021	35	1.841	229	2.105
2021-2022	24	2.152	195	2.371
2022-2023	36	2.566	187	2.789
Toplam	1.343	85.887	3.474	90.704

Kaynak: *AYÜ Kariyer Merkezi Müdürü Salima Muhiddinova ile 18 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan mülakata istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 19'a bakıldığında, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinden mezun olan Türkiye uyruklu öğrenci sayısının toplam 1.343 olduğu görülmektedir. Diğer yandan

Kazakistan vatandaşı olan öğrencilerin, Türkiye ve diğer ülkelerden gelen yabancı uyruklu talebelerden daha fazla olması dikkat çekmektedir. Günümüze kadar söz konusu üniversitede eğitim hayatını tamamlayan 90.704 kişi vardır. Bu mevcudiyetin içinde, Türkiye vatandaşı olanlar %1,49'u, Kazakistanlılar %94,68'i, diğer yabancı milliyetlerden gelenler %3,83'lük kısmı oluşturmaktadır.[245] 2023-2024 eğitim dönemi itibariyle ise bu eğitim kurumunda 157'si Türk, 8.754'ü Kazak, 936'ı farklı ülkelerin vatandaşı olan toplam 9.847 öğrenci eğitim hayatına devam etmektedir.[246]

3.3.3.1. Kentav Hazırlık Okulu

Kentav Hazırlık Okulu, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Mütevelli Heyeti Başkanlığının kararıyla 1997 yılında kurulmuştur.[247] Kazakistan ve Türkiye vatandaşları ile diğer Türk topluluklarından gelen öğrencilere başta Türkçe olmak üzere Kazakça, Rusça ve İngilizce gibi diller kur sistemine göre öğretilmektedir.

Kentav Hazırlık Okulu Müdürü Armağan Zöhre, söz konusu fakültenin mevcut durumu ve gidişatı hakkında şu şekilde değerlendirmede bulunmuştur:

> "Misyonumuz, dil eğitimi konusunda gençlerimize sunduğumuz olanakları geliştirerek, eğitim kalitemizi en üst seviyeye çıkarmaktır. Tek gayemiz, öğrencilerimizin özgüveni yüksek bireyler olarak kariyerlerinde başarılı olmalarıdır. Ayrıca hocalarımızın genç ve dinamik bir kadro olduğunu söyleyebilirim. Fakültemiz öğrencileri üç farklı gruba ayrılmaktadır. Birinci grup Türk kotasıdır. Bu öğrenciler Kazakistan uyruklu olup, Türkçe ve İngilizce eğitim almaktadır. İkinci grupta Türk dünyası olarak isimlendirilen kategoridir. Bu talebelerde, Türk Cumhuriyetleri ve akraba topluluklarından gelen kişilerdir ve 200 kişilik kontenjanla sınırlıdır. Üçüncü ise Türkiye grubudur. Bu kategoride de dil eğitimi alan kişiler Türkiye vatandaşlarıdır

[245] Belirtilmelidir ki, mezkûr üniversite söz konusu iki ülkenin müşterek bir kurumudur. Lakin, bahsi geçen yükseköğretim kurumunun faaliyetlerine başladığı yıldan bu yana Türkiye uyruklu talebelerin sayısının mevcudiyet içinde sürekli azınlık konumunda kalması çarpıcı bir durumdur. Benzer bir şekilde, Türk idari personellerin, okutmanların ve akademisyenlerin sayısının da azlığı dikkatlerden kaçmamıştır. İlgili yetkililerin mevzu hakkındaki ortak söylemlerinden biri, Türkiye vatandaşı olan öğrencilerin Kazakistan'da öğrenim görme maliyetlerinin Türkiye'deki enflasyona bağlı olarak yükselmiş olduğu gerçeğidir. Ayrıca bu meseleyi tetikleyen diğer bir husus ise son yıllarda yine Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarında ciddi bir artış meydana gelmesidir. Öte yandan, üniversite tercih dönemlerinde Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinin tanıtım noktasında yetersiz kalmasıdır. Türk çalışanların sayısının azlığı ise bu nedenlerle bağlı olarak ortaya çıktığı ifade edilmektir.

[246] Nurjamal Baltabayeva ile yapılan görüşme.

[247] AYU Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/fakulteler/hazirlik-okulu, [08.12.2023].

> ve Kazakistan Cumhuriyeti'nin verdiği burs ile eğitim hayatlarına devam etmektedirler. Bir yıl boyunca Kazakça ve Rusça dil eğitimi almaktadırlar. Akabindeki süreçte öğrencilerimiz alan derslerine başlamaktadırlar […]" [248]

AYÜ Hazırlık Okulu'nun 2019'dan günümüze kadar ki öğrenci sayıları, fakültenin ayrıldığı üç grup özelinde Tablo 20'de gözler önüne serilmiştir.

Tablo 20. AYÜ Kentav Hazırlık Okulu Öğrenci Sayıları (2019-2023)

Eğitim Dönemi	Kategoriler			Toplam
	Türk Kotası (TK)	Türk Dünyası (TD)	Türkiye Grubu (TR)	
2019-2020	250	193	54	497
2020-2021	282	195	47	524
2021-2022	320	198	62	580
2022-2023	275	189	70	534
2023-2024	291	193	54	538
Toplam	1.418	968	287	2.673

Kaynak: *AYÜ Hazırlık Okulu, Türk Dili Başkanı Dr. Mustafa Nerkiz ile 9 Ocak 2024 tarihinde Kentav'da yapılan mülakata istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 20 incelendiğinde, Türk kotası grubunu oluşturan Kazakistan vatandaşı öğrencilerin ağırlıkta olduğu göze çarpmaktadır. Türk dünyası grubuna bakıldığında, (Türkiye ve Kazakistan hariç, Türk Cumhuriyetleri ve akraba topluluklardan gelen öğrenciler) hazırlık okulunun Kazakistanlı öğrencilerden sonraki çoğunluğu oluşturdukları görülmektedir. Türkiye grubunda eğitim gören Türkiye vatandaşı öğrencilerde, üniversitenin toplam talebe mevcudiyetindeki sayısal veriler göz önüne alındığında azınlık durumunda oldukları görülmektedir. Söz konusu fakültede

[248] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Hazırlık Okulu Müdürü Dr. Armağan Zöhre ile 7 Aralık 2023 tarihinde Kentav'da yapılan görüşme.

hâlihazırda 484 öğrenci (TK ve TD gruplarına dahil olan) Türkçe eğitimi almaktadır. Son beş yıllık dönemde ise toplam 2.386 kişinin Türkçe öğretildiği saptanmıştır.

Kentav Hazırlık Okulu okutmanı Oğuz Alparslan Çatal, fakülte özelinde verilmekte olan Türkçe eğitiminin kalitesini, okulun olanaklarını ve öğrencilerin Türkçe öğrenmeye dair hissettikleri arzuyu şu şekilde değerlendirmiştir:

> "Hazırlık Okulu'nun ortak müfredatı gereği, Türkçe derslerinde kullandığımız eğitim materyalleri Yedi İklim Yayınları'nın Türkçe öğretim setinden oluşmaktadır. Ayrıca derslerimizin verimini arttırmak adına ek kaynaklara başvuruyoruz. Esasen ana ders kitabı çok başarılı ancak, Türk soylu öğrenciler için bazı noktalarda hafif kalıyor. Bunun sebebi, öğrencilerimize verdiğimiz bu materyallerdeki bilgilerde bir güncellik sorununun söz konusu olmasıdır. Türk dünyası grubunda yer alan öğrencilerimiz haftada 12 saat Türkçe dersi almaktadır. Kazakistan uyruklu olanlar ise haftada 16 saat Türkçe eğitimi görmektedirler. Talebelerimiz genellikle derslere düzenli katılım sağlamaktadırlar. Gözlemlerimize göre, bu gençlerin Türkçeye olan ilgisi yüksektir. Sınıflarımızın fiziki altyapı sorunu bulunmamaktadır. Tüm dersliklerimiz, projeksiyon aletlerinden tutunda akıllı tahtalara kadar zengin bir teknolojiyle donatılmıştır […]" [249]

Söz konusu okulda beş aydır eğitim gören Akadil Kurakbay, Kentav Hazırlık Okulu ile ilgili ve öğrenim süreçlerinin nasıl ilerlediği hakkındaki düşüncelerini, ayrıca Türk diline ve kültürüne olan bakış açısını şu sözlerle ifade etmiştir:

> "Ben bir Kazakistan vatandaşıyım. Geçtiğimiz Eylül ayında tercihlerim arasında olan Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesini kazandım. Rusçam ana dilim olan Kazakça kadar iyidir. Lakin Türkçeyi bilmiyordum. Bu sebeple hazırlık okuluna gidiyorum. Şu anda A2 seviyesindeyim. Hocalarımız dönem sonuna kadar bizleri B2-C1 arası bir mertebeye ulaştıracaklarını ifade ediyorlar. Aslında üniversitemiz bizlere Türkçe öğrenmeyi zorunlu kılmasa dahi yine öğrenirdim diye düşüyorum. Çünkü Türkiye'ye karşı özel bir hayranlığım var. Türk kültürü ve tarihi beni çok etkiliyor. Türk dizilerini çocukluğumdan beri izliyorum. İleride Türkiye'ye gitmek ve orada yaşamak gibi bir hayalim var. Bu süreç o günlerin temelini oluşturacak […]" [250]

---

[249] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Hazırlık Okulu okutmanı Oğuz Alparslan Çatal ile 16 Ocak 2024 tarihinde Kentav'da yapılan görüşme.

[250] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Hazırlık Okulu öğrencisi Akadil Kurakbay ile 16 Ocak 2024 tarihinde Kentav'da yapılan görüşme.

3.3.3.2. Dil Öğretim Merkezi

5 Kasım 2021'de faaliyetlerine başlayan Dil Öğretim Merkezinin tefrişatı, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı tarafından finanse edilmiştir. Başta Türkçe olmak üzere Kazakça, Rusça, Arapça ve İngilizce dil eğitimlerinin verildiği merkezde 20 kişilik eğitmen kadrosu bulunmaktadır. Her bir kur haftada 10 olmak üzere toplam 80 saat sürmektedir.[251] Dil Öğretim Merkezi, söz konusu üniversitenin Türkistan'daki ana kampüsünde yer almaktadır. Çimkent şubesi, Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Enstitüsü ile yapılan protokol neticesinde 9 Mart 2022 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır. Almatı şubesi ise 3 Ekim 2022 tarihinde üniversiteye bağlı Avrasya Araştırma Enstitüsü içerisinde açılmıştır. Dördüncü şube de Korkut Ata Kızılorda Devlet Üniversitesi ile yapılan görüşmeler sonucunda varılan ikili iş birliği uyarınca Nisan 2024 ayında faaliyetlerine başlamıştır.[252]

Dil Öğretim Merkezi'nin Müdürü Tolga Bayındır, söz konusu merkezin hayata geçirilmesinden sonra icra edilen faaliyetler hakkında şu sözleri ifade etmiştir:

> "Ben, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın BAOKK kararıyla 2021 yılında Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesindeki beş yıllık görevime başladım. Tahsilim Türk Edebiyatı üzerinedir. Esasen, Dil Öğretim Merkezi biz geldiğimizde vardı. Lakin etkinliği çok zayıf ve talebi karşılayamayacak vaziyetteydi. Konu hakkında Eğitim Ataşemize ve üniversitemizdeki yöneticilerimize bu durumu rapor ettik. Mesai arkadaşlarımızla bu birimin gerekliliği ve önemini anlatan sunumlar gerçekleştirdik. Görevimiz itibariyle, bizlerin burada bulunma amacı Türk dilinin ve kültürünün yaygınlaştırılmasıdır. En nihayetinde gerekli izinleri alarak altyapımızı kurduk ve 5 Kasım 2021 tarihinde sıfırdan bir başlangıç yaptık. Bu tarihten önce, üniversitemizde Türkçe öğretimi sadece servis dersleri olarak tabir ettiğimiz uygulamayla ve Kentav Hazırlık Okulu'nda yapılmaktaydı. Geldiğimiz nokta çok gurur vericidir. Her ne kadar farklı dillerde eğitim veriyor olsak da kısa süre içerisinde öğretmen arkadaşlarımın da büyük gayretleriyle bu çatı altında binlerce kişiye Türkçeyi öğrettik ve öğretmeye devam ediyoruz. Tüzüğümüzü üniversite sınırları dışında da faaliyet göstereceğimiz stratejik bir şekilde oluşturduk. Örneğin, Kazakistan Savunma Bakanlığı ve Türkiye Almatı Eğitim Ataşeliğinin eş güdümünde, Türkiye'de eğitimden geçirilecek alacak Kazak askerlerine temel Türkçe eğitimi verdik. Bunun yanı sıra,

[251] Her bir kur ücreti, 2024 itibariyle 10.000 tengedir (700 Türk lirasına denk gelmektedir).
[252] AYÜ Dil Öğretim Merkezi, İdari Faaliyet Raporu, 2022, s.25-45; 2023, s.30-55.

> Türkistan TV kanalının 19 çalışanına yönelik özel Türkçe sınıfı oluşturduk. Eğitimleri hâlen devam etmektedir. Öte yandan, Türkistan Uluslararası Havalimanı yönetiminden gelen talebe istinaden, 80 havalimanı personeline farklı kurlarda Türkçe dersi vermekteyiz. Bu öğrencilerimizden başarılı olanları, geçen sene iki hafta boyunca hem eğitim alacakları hem gezecekleri Türkiye'ye yolcu etmiştik. Faaliyetler kapsamında bu öğrenciler Ankara, İstanbul, Bursa, Eskişehir, Nevşehir ve Çanakkale illerinde bulunmuşlardır. Ayrıca, Kazakistan Ziraat Bankasının (KZI Bank) dört personeli kurumumuzda Türkçe dersi almaktadır. Kadromuzda şu an 20 kişi bulunmaktadır. Bunlardan 2'si Kazak, 18'i ise Türk'tür. Türk hocalarımızın 17'si MEB'in görevlendirmesine istinaden burada bulunmaktadır. Diğer okutmanlarımızda üniversitede kadroludur […]" [253]

Dil Öğretim Merkezi'nin faaliyetlerine başladığı 2021 yılından 2024 yılına kadar olan Türkçe kursiyer sayıları Tablo 21'de kur seviyelerine göre verilmiştir.

Tablo 21. Dil Öğretim Merkezi Türkçe Kursiyer Sayıları (2021-2024)

Seviye	**Eğitim Dönemi**						**Toplam**
	2021-2022		**2022-2023**		**2023-2024**		
	Güz	***Bahar***	***Güz***	***Bahar***	***Güz***	***Bahar***	
A1	129	326	187	294	147	191	1.274
A2	19	97	130	203	180	50	679
B1	32	28	112	123	129	35	459
B2	10	37	57	99	65	25	293
C1	-	22	29	74	31	17	173
Toplam	190	510	515	793	552	318	2.878
	700		1.308		870		

Kaynak: *AYÜ Dil Öğretim Merkezi Müdür Yardımcısı Rıdvan Can ile 4 Nisan 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan mülakata istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.*

[253] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Müdürü Dr. Tolga Bayındır ile 8 Kasım 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Tablo 21 incelendiğinde, 2021 yılından 2024 yılına kadar geçen süre zarfında A1 ve C2 seviyeleri arasında birçok Türkçe kursu düzenlenmiştir. Üç yılda toplam 2.878 kişiye Türkçenin öğretildiği Dil Öğretim Merkezi'nde, kursiyerlerin ağırlıklı olarak temel düzeyde Türkçe eğitimi aldıkları tespit edilmiştir. Kurslara rağbet eden öğrenci sayısı 2022-2023 eğitim-öğretim yılında en yüksek seviyeye çıkmıştır.

Mezkûr kurumda Türk dili okutmanı olarak görev yapan Bahar Türkmen, dil merkezine ve öğrencilerinin gayret ve iştiyaklarına dair şu sözleri ifade etmiştir:

> "Derslerimizde işitsel ve görsel materyallerin tamamını kullanılmaktayız. Haftada üç saat konuşma kulübümüz oluyor. Sınıfların altyapısı ve teknolojik imkânlarımız Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için yeterlidir. Genel olarak öğrencilerimizin Türkçe öğrenmeye yönelik iştiyakları üst seviyededir. Akademik değişim programları ve Türkiye Burslarının sunduğu imkânlar da Türkçeye olan rağbeti artırmaktadır. Anadil dışında birden fazla dil bilme, gelecekte hiç kuşkusuz gençlerimize iş bulma konusunda avantajlar sağlayacaktır. Özellikle son yıllarda iki ülke arasında gelişen ticari ve kültürel iş birliğine bağlı olarak bölgede Türkçe bilen vasıflı insan ihtiyacı günden güne yükselmektedir […]" [254]

Dil Öğretim Merkezi Çimkent şubesinde okutman olarak görev yapan Tugay Parlak, söz konusu şubenin mevcut durumunu şu şekilde değerlendirmiştir:

> "Kazakistan Devlet Pedagoji Enstitüsü'ndeki derslerimize 9 Mart 2022 tarihinde başladık. Akabinde üniversitemiz 30 Ekim 2023 tarihinde, Kazakistan Tıp Akademisi ile protokol imzalayarak faaliyetlerimiz hayata geçirilmesini sağlamıştır. Bunların haricinde, iş birliği içinde olduğumuz KZI Bank'ın Çimkent şubesi vardır. Orada çalışan personellere de şu anda Türkistan'da olduğu gibi Türkçe öğretiyoruz. Hâli hazırda Çimkent özelinde üç A1, iki A2 ve bir C1 seviyesinde dersliğimiz mevcuttur. Toplam ise 88 kursiyerimiz vardır. Öğrencilerimizin Türkçeyi öğrenmeye ve Türk kültürüne olan ilgileri bireysel olarak farklılıklar göstermektedir. Bu noktada bir yargıda bulunmam maalesef mümkün değil. Bazılarının Türkçe öğrenmeye karşı hissettikleri arzu ve Türk kültürüne olan ilgileri oldukça yüksek. Fakat bazı öğrencilerimin ise tam tersi hiçbir ilgisi yok […]" [255]

---

[254] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili okutmanı Bahar Türkmen ile 11 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

[255] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili okutmanı Tugay Parlak ile 17 Mart 2024 tarihinde Çimkent'te yapılan görüşme.

Avrasya Araştırma Enstitüsü içerisinde yer alan Almatı şubesinin sorumlusu Erkinbek Turgunov, Türkçe öğretimi hakkında aşağıdaki görüşleri dile getirmiştir:

> "Buradaki faaliyetlerimize, 3 Ekim 2022 tarihinde başladık. MEB'in görevlendirmesiyle gelen şu anda iki hocamız vardır. Enstitümüzün içerisinde üç Türkçe sınıfı mevcuttur. Bu dersliklerin tefrişatını TİKA yaptı. Mevcut vaziyette, dört kurda (A1, A2, B1 ve B2) eğitim veriliyor. C1 ve C2 henüz yok. Çünkü o seviyede bir talep olmadı. İlerleyen zamanlarda bu kurların da açılacağını düşünüyoruz. Sistemimiz Türkistan'daki gibidir. Her bir kur 80 saat sürmektedir. Hâlihazırda 67 kursiyerimiz bulunmaktadır. Sınıfların alt ve üst yapı sorunları mevcut değildir. Teknolojik imkanlarımız ve diğer olanaklarımız tüm okutmanlarımızın hizmetindedir […]" [256]

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi öğrencisi ve aynı zamanda Türkistan'daki Dil Öğretim Merkezi'nde yer alan Türkçe kursuna devam eden Güliza Musaoğlu, kariyer planlaması ve her iki kurumda aldığı eğitime dair şu sözleri ifade etmiştir:

> "Üniversitemizin Filoloji Fakültesine bağlı Kazak Dili ve Edebiyatı bölümünde öğrenim görmekteyim. Türkçeyi Türk dizilerini takip ettiğim için basit düzeyde biliyordum. Üniversiteyi kazandıktan sonra Türkiye'de yüksek lisans yapmayı hedef edindim. Temelimi Hazırlık Okulu'nda attım. Bölüm derslerimize başladığımızda ise haftada on saat Türkçe servis derslerimiz oluyordu. Dil Öğretim Merkezi açıldıktan sonra, hocalarımın yönlendirmesi ile burada eğitim almaya başladım. Geçtiğimiz ay Türkiye Burslarına başvurdum. Eğer kazanırsam, Türkiye'de gazetecilik ya da Türk Dili ve Edebiyatı üzerine tahsilimi tamamlamak istiyorum. İleride TRT'nin Kazakistan temsilciliğinde kariyer yapmayı çok arzulamaktayım […]" [257]

Güney Kazakistan Devlet Pedagoji Enstitüsü öğrencisi ve Türkçe dili kursiyeri olan Alua Kharatkhan, Türk diline olan bakışını şu şekilde açıklamıştır:

> "Türkçeyi öğrenmek istememin nedeni, Kazakça ve Türkçenin aynı dil ailesinden geliyor olmasıdır. Birçok kelime iki dilde de aynı anlam ve telaffuzlara sahip. Ayrıca yabancı dil olarak Türkçeyi öğrenmem, kariyer

[256] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Almatı Şubesi sorumlusu Erkinbek Turgunov ile 13 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

[257] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili kursiyeri Güliza Musaoğlu ile 31 Mart 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

> hayatıma etki edebilir. Keza ülkemizde her geçen gün Türk şirketlerinin varlığının arttığını gözlemliyorum. Benim hayalim Dışişleri Bakanlığında diplomat olmak. Belki bir gün, Kazakistan ve Türkiye arasında yarım asrı aşan siyasi ilişkilerin ilerlemesinde katkıda bulunabilirim […]" [258]

Söz konusu enstitüde kıdemli araştırma görevlisi ve aynı zamanda kursiyer olan Azimjan Hitahunov, Türkçe öğrenme amacını aşağıdaki dizelerle ifade etmiştir:

> "Enstitümüzde 2019 yılından itibaren kıdemli araştırmacı olarak bulunuyorum. Dil Öğretim Merkezi'ndeki hocalarımız burada kurs açmaya niyetlendiğinde Türkçe öğrenmeye karar verdim. Yaklaşık iki yıldır da devam ediyorum. Türk dili ve kültürü ilgi ve alakamı çok cezbediyor. Esasen çalışmalarım ve yürüttüğümüz projeler için Türkçe öğrenmeye başladım. Çünkü daha çok Türk hocalarımızla birlikte Türk Edebiyatı üzerinde duruyoruz. Şu anda B2 seviyesindeyim. İşimin gereği Türk medyasını sürekli takip etmekteyim. Eskiden arkadaşlarımızla aramızda Kazakça ve Rusça konuşuyorduk. Artık Türkçe iletişim kurmaya başladık. Ben Uygur Türküyüm. Bu sebeple Türkçe öğrenmek bana kolay geldi." [259]

3.3.3.3. Değişim Programları ve Bilimsel Faaliyetler

Nye'ya göre, öğretim üyeleri ve öğrencilerin değişim programları ile başka ülkelerde tecrübe edinmeleri, yumuşak gücün etkili bir şekilde kullanılmasında önemli bir yoldur. Söz konusu programlar hedef kitleye farklı kültürleri deneyimleme ve anlama fırsatı verirken, aynı zamanda ev sahibi ülkelerdeki insanlara da yabancı kültürleri tanıma ve anlama şansı sunarlar. Bu unsurlar ise bir ülkenin dışarıda müspet bir imaj yaratmasında mühim bir rol oynamaktadır.[260] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinin, üniversiteler arası mutabakat imzalayarak dahil olduğu Orhun, Mevlâna ve Erasmus gibi değişim programları bulunmaktadır.[261]

Geçtiğimiz son on yılda zikredilen üniversiteden, Türkiye'deki yüksek eğitim kurumlarına akademik hareketlilik kapsamında giden akademisyenler ve öğrencilere dair rakamlar Tablo 22'te çözümlenerek gözler önüne serilmiştir. Belirtilmelidir ki,

---

[258] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili kursiyeri Alua Kharatkhan ile 17 Mart 2024 tarihinde Çimkent'te yapılan görüşme.
[259] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili kursiyeri Dr. Azimjan Hitahunov ile 13 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.
[260] Nye, a.g.e., 2004, s.110.
[261] AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/degisim-programlari/, [02.01.2024].

aşağıdaki tabloda mezkûr üniversitenin dahil olduğu tüm programlardan (Orhun, Mevlâna ve Erasmus) yararlanan kişilerin sayısal verileri paylaşılmıştır.

Tablo 22. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinden Türkiye'ye Gidenler (2014-2024)

Eğitim Dönemi	Akademisyen	Öğrenci	Toplam
2014-2015	-	36	36
2015-2016	7	77	84
2016-2017	8	37	45
2017-2018	44	34	78
2018-2019	2	33	35
2019-2020	5	35	40
2020-2021	5	3	8
2021-2022	6	64	70
2022-2023	11	15	26
2023-2024 (Güz)	14	84	98
Toplam	102	418	520

Kaynak: *AYÜ Uluslararası İlişkiler Dairesi Müdürü Furkat Dadazhanov ve AYÜ Akademik İşler Daire Başkan Yardımcısı Murat Keleş ile 15 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan mülakata istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 22 incelendiğinde, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinden son on yılda Türkiye özelinde akademik hareketliliğe katılan 102 öğretim üyesi ve 418 öğrenci olduğu görülmektedir. Söz konusu üniversitede tıp öğrencisi olan Umida Zaidin, katılmış olduğu Orhun Değişim Programı hakkında şu sözleri sarfetmiştir:

> "Türkçeyi hazırlık okulunda öğrendim. Altı ay önce ise Sivas Cuhmuriyet Üniversitesine değişim programı ile katıldım. Türkiye'de tıp eğitiminin diğer ülkelerden çok daha iyi olduğunu biliyorum. Bu sebeple kaliteli bir

> eğitim almanın önemine vakıfım. Türkiye'de edindiğim deneyimler, eğitim hayatım boyunca öğrendiklerimden daha fazladır. Normalde tatilde dönecektim, lakin bu süreyi uzatarak burada okuma kararı aldım […]" [262]

Benzer bir şekilde, Türkiye'den mezkûr üniversiteye gelen akademisyenler ve öğrencilerin sayısal verileri Tablo 23 marifetiyle ortaya koyulmuştur.[263]

Tablo 23. Türkiye'den Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesine Gelenler (2014-2024)

Eğitim Dönemi	Akademisyen	Öğrenci	Toplam
2014-2015	52	-	52
2015-2016	77	3	80
2016-2017	81	11	92
2017-2018	25	10	35
2018-2019	36	11	47
2019-2020	8	8	16
2020-2021	2	-	2
2021-2022	41	1	42
2022-2023	12	3	15
2023-2024 (Güz)	6	5	11
Toplam	340	52	392

Kaynak: *AYÜ Uluslararası İlişkiler Dairesi Müdürü Furkat Dadazhanov ve AYÜ Akademik İşler Daire Başkan Yardımcısı Murat Keleş ile 15 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan mülakata istinaden yazar tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 23 incelendiğinde, zikredilen yükseköğretim kurumundan Türkiye'deki üniversitelere gidenlere nazaran tam tersi bir durum mevcuttur. Şöyle ki, Uluslararası

[262] AYÜ Tıp bölümü öğrencisi Umida Zaidin ile 8 Aralık 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.
[263] Tablo 23'te olduğu gibi Tablo 24'te de söz konusu üniversitenin dahil olduğu tüm programlardan (Orhun, Mevlâna ve Erasmus) yararlanan kişilerin sayısal verileri paylaşılmıştır.

Türk-Kazak Üniversitesine Türkiye'den ekseriyette akademisyenlerin geldiği göze çarpmaktadır. Nitekim, 2023-2024 eğitim-öğretim yılının güz dönemine kadar, 340 öğretim üyesi ve 52 öğrencinin değişim programlarına katıldığı tespit edilmiştir.

Akademik değişim programları haricinde, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi özelinde 1994 yılından 2023 yılına kadar gerçekleştirilen bilimsel etkinlikler sayılarına ve türlerine göre ayrıştırılarak Tablo 24'te detaylı bir şekilde verilmiştir.

Tablo 24. Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Bilimsel Etkinlik Sayıları (1994-2023)

Etkinlik Türü	**Dönemler**					**Toplam**
	1994-2000	**2001-2005**	**2006-2010**	**2011-2015**	**2016-2023**	
Gösteri	16	24	29	25	35	129
Konferans	110	137	157	170	200	774
Kongre	11	12	10	13	18	64
Konser/Sergi	47	61	67	61	87	323
Seminer	69	83	83	91	117	443
Sempozyum	17	25	32	55	60	189
Söyleşi/Panel	137	154	147	157	231	826
Toplam	407	496	525	572	748	2.748

Kaynak: *AYÜ Bilim Departmanı Müdürü Dr. Khairulla Massadıkov ile 9 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan mülakat ve Türk ve Karakuzu, a.g.e., 2021, s.257 kaynağındaki bilgilere istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Bilimsel başarılar, bir ülkenin veya kuruluşun uluslararası arenada saygınlığını arttırmaktadır. Nitekim önde gelen bilim insanlarına ve kurumlara sahip olmak, o ülkenin bilimsel olarak ileri olduğunu gösterir ve diğer ülkelerle

ilişkilerinde saygınlık kazandırır. Neticede bu durum söz konusu ülkenin yumuşak gücünü yükseltir. Tablo 24 ele alındığında, Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesinin kuruluşundan 2023 yılına kadar geçen süre zarfında muhtelif alanlarda toplam 2.748 bilimsel etkinliğe imza atılmıştır. Konferans ve seminerlerin ağırlıkta olduğu faaliyetlerde, gösteri ve kongre tarzı etkinliklerin ise seyrek yapıldığı anlaşılmaktadır.

3.3.4. Türkoloji ve Türk Dili Bölümleri

Kazakistan'da 1991 yılından itibaren üniversitelerde Türkoloji ve Türk dili bölümleri yer almaya başlamıştır. Söz konusu bölgede Türkçe öğretimi, Türkiye'de yetişen Kazaklarla birlikle, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın BAOKK kapsamında görevlendirerek atadığı eğitimciler tarafından sağlanmaktadır. Kazakistan'da Türkoloji ve Türk Dili bölümü üç üniversitede bulunmaktadır. İlki Almatı'da yer alan Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, ikincisi Türkistan'da bulunan Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi ve üçüncüsü ise başkent Astana'da olan L.N. Gumilyov Avrasya Millî Üniversitesidir.[264] Bu bölümde, Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarının uygulandığı alanlardan biri olan Türkoloji ve Türk dili bölümleri incelenmiştir.

1834 yılında kurulan Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, 190 yıldır varlığını sürdürmektedir.[265] Türkoloji kürsüsü bu üniversitede, 1991 yılında Kazakistan bağımsızlığını kazanır kazanmaz kurulmuştur. 1992 yılında ise Şarkiyat Fakültesine bağlı olarak Türk Dili ve Edebiyatı bölümü açılmıştır. Söz konusu bölüm T.C. Astana Büyükelçiliği, T.C. Almatı Eğitim Ataşeliği ve TİKA ile yakın iş birliği içerisindedir. Mevcut olarak 31 akademisyenin görev yaptığı bu branşta, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın BAOKK kapsamında görevlendirdiği bir hoca bulunmaktadır.[266]

Mezkûr üniversitede görevini ifa eden Zubaida Shadkam, Türksoy bölümünün tarihini ve mevcut durumu hakkında aşağıdaki dizeleri ifade etmiştir:

> "Şarkiyat Fakültesi bünyesinde bulunan Türksoy bölümünün temelleri, 1992 yılında Türk Dili ve Edebiyatı bölümü olarak atılmıştır. Bu bölüm, Kazakistan'daki üniversiteler arasında Türkiye Türkçesine yönelik açılan ilk

[264] Ömer İnan ile yapılan görüşme.
[265] Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi Resmî Web Sitesi, https://www.kaznu.kz, [24.01.2024].
[266] Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türksoy bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Zubaida Shadkam ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

> bölüm özelliğini taşımaktadır. O günlerden bu yana devamlı ilgili Türk kurumlarından teşvik ve destek alıyoruz. Türkoloji bölümümüz ise Filoloji Fakültesine bağlıdır. İki bölümün arasındaki fark şudur; Türksoy bölümünü bitirenler Türk Dili ve Edebiyatı uzmanı olurlar ve Türkçe öğrenmek bu bölümde zorunludur. Türkoloji bölümü mezunları ise Türkolog unvanına sahip olup, öğrenciler dilerse Türkçeyi seçmeli olarak almaktadır […]" [267]

Söz konusu üniversiteye bağlı Türksoy ve Türkoloji bölümlerinin 2019 yılından 2023 yılına kadar olan öğrenci sayıları Tablo 25'te gözler önüne serilmiştir.

Tablo 25. KAZNU Türksoy ve Türkoloji Bölümü Öğrenci Sayıları (2019-2023)

Dönem	**Bölümler**		**Toplam**
	Türksoy	**Türkoloji**	
2019-2020	33	46	79
2020-2021	22	31	53
2021-2022	30	40	70
2022-2023	28	37	65
2023-2024	32	44	76
Toplam	145	198	343

Kaynak: *Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi öğretim elemanları Güljamal Kortabayeva ve Saltanat Yestay ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşmeye istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 25 mercek altına alındığında, verilen rakamların tüm tahsil düzeylerini (lisans, yüksek lisans ve doktora) kapsadığını belirtmek gerekir. Bu itibarla, 2019-2020 eğitim-öğretim yılında hem Türksoy hem de Türkoloji bölümlerinde yer alan öğrenci sayılarının en yüksek olduğu dönem olarak dikkat çekmektedir. Öte yandan, son beş yılda Türksoy bölümüne kaydolan talebe sayısı toplam 145 iken, Türkoloji

[267] Prof. Dr. Zubaida Shadkam ile yapılan görüşme.

bölümüne yerleşenlerin sayısı ise 198'tir. Bunun yanı sıra, Türkoloji'de eğitim gören öğrenci sayısı her dönem Türksoy bölümünden daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Al-Farabi Üniversitesi öğretim üyesi Ercan Kuanyshbek, Türkoloji alanında yapılan çalışmalar ve mezkûr bölüm hakkında şu değerlendirmelerde bulunmuştur:

> "Ülkemiz özelinde Türkoloji çalışmalarının gelişmesi için üstün bir çaba sarf etmekteyiz. Ben bu konuyla ilgili Kazakistan Bilim ve Eğitim Bakanlığı tarafından oluşturulan komisyonun bir üyesiyim. Astana ile birtakım istişareler ve toplantılar yapmaktayız. Lakin Türkoloji çalışmalarında şu anda Türkiye'yi takip ettiğimiz söylenebilir. Özellikle Orta Çağ ve eski Türkçe döneminde yazılmış yazıtları Türk akademisyenler başarılı bir şekilde okuyabiliyor ve aktarabiliyorlar. Bizler ise genelde Kazakçaya tercümelerini sağlıyoruz. Bölümüz özelindeki gidişat ise iyi bir vaziyettedir. Mezunlarımızın birçoğu kariyerler hedeflerinde muvaffak oluyorlar […]" [268]

Al-Farabi Üniversitesi Türkoloji bölümü öğrencisi Elmira Abdrazakova, alan hakkındaki düşüncelerini ve Türkiye olan bakış açısını şu sözlerle ifade etmiştir:

> "Benim için Türk dünyası çok önemlidir. Bu sebebe binaen bu alan benim ilgimi çekti. Yani söz konusu disiplinin bir uzmanı olmak istedim. Hedefim mezun olduktan sonra öğretmenlik yapmak. Bu doğrultuda öğrencilerle ilgilenmek, onlara bir şeyler öğretmek ve halkıma hizmet etmek en büyük gayemdir. Türkçeyi üniversitemizin verdiği derslerde öğrendim. Şu anda hocalarımız ile birlikte alanımızla ilgili Türkiye'de yaşayan Kazak asıllı insanları konu aldığımız bir çalışma yürütmekteyiz. Ayrıca, Türk dizilerine, filmlerine ve şarkılarına hayranım. Türkiye benim Türk dünyasında yer alan ülkeler arasında bilhassa özel olarak sempati beslediğim bir ülkedir […]" [269]

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde ise Türk Dili ve Türkoloji bölümleri Filoloji Fakültesi çatısı altında faaliyetlerini yürütmektedir. Türk Dili branşı üniversitenin kuruluş tarihi ile birlikte var olmuştur. Türkoloji bölümü ise 2020 yılında açılmış olup, 2021 yılında öğrenci kabulüne başlanmıştır. Mezkûr bölümlerin bölgedeki Türk makamlarıyla olan irtibatının yanı sıra, Türkiye'de yer

[268] Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türkoloji bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ercan Kuanyshbek ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

[269] Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türkoloji bölümü öğrencisi Elmira Abdrazakova ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

alan yükseköğretim kurumları (T.C. Atatürk Üniversitesi, T.C. Erciyes Üniversitesi, T.C. Gazi Üniversitesi ve T.C. Hacettepe Üniversitesi) ile iş birliği içerisindendir.[270] Her iki bölümde, söz konusu üniversitenin mütevelli heyeti başkanlığınca atanmış toplam 20 öğretim görevlisi ders vermektedir. Türk Dili bölümde hâlihazırda 54 talebe öğrenim görürken, Türkoloji bölümünde ise 55 öğrenci bulunmaktadır.[271]

Söz konusu üniversiteye bağlı, Türk Dili ve Türkoloji bölümlerinin son beş seneye ait talebe sayıları Tablo 26'da açık bir biçimde gösterilerek verilmiştir.

Tablo 26. AYÜ Türk Dili ve Türkoloji Bölümü Öğrenci Sayıları (2019-2023)

Dönem	**Bölümler**		**Toplam**
	Türk Dili	**Türkoloji**	
2019-2020	13	-	13
2020-2021	19	-	19
2021-2022	9	-	9
2022-2023	15	37	52
2023-2024	11	18	29
Toplam	67	55	122

Kaynak: *AYÜ Filoloji Fakültesi öğretim üyesi Dr. Turgay Akduruş ve AYÜ Filoloji Fakültesi öğretim elemanı Halil Çetin ile 20 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşmeye istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 26 tahlil edildiğinde, Al-Farabi Üniversitesi özelinde paylaşılan öğrenci sayılarında olduğu gibi söz konusu tabloda verilen rakamlarda tüm tahsil düzeylerini (lisans, yüksek lisans ve doktora) içermektedir. Bu doğrultuda, Türk Dili bölümüne son beş senede yerleşen öğrenci sayısı, 2020-2021 eğitim-öğretim yılında zirveyi görmüştür. Bunun yanı sıra, Türkoloji bölümünün öğrenci kabulüne başladığı 2022

[270] AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/fakulteler/filoloji-fakultesi, [25.01.2024].

[271] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Filoloji Fakültesi Türk Dili Bölümü Başkanı Dr. Kenan Semiz ile 8 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

yılında alınan talebe sayısı ile bir sonraki sene söz konusu branşa kaydolan öğrenci sayısı arasında iki kat fark olduğu dikkatlerden kaçmamıştır. Mezkûr bölümler yukarıdaki sayısal veriler ve gerçekleştirilen mülakatlar ile sahada yapılan gözlemler sonucunda mukayese edildiğinde, Türkoloji bölümüne olan rağbetin ekseriyette olduğu tespit edilmiştir. Nitekim, bahsi geçen tabloda son beş seneye ait rakamlar baz alındığında, Türk Dili bölümüne yerleşen toplam öğrenci mevcudiyeti 67 iken, çiçeği burnunda olan Türkoloji bölümüne kaydolan talebelerin sayısı ise 55'tir.

Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi Türk Dili Bölüm Başkanı Kenan Semiz, zikredilen bölümlerin gelişimleri ve gidişatları hakkında şu sözleri ifade etmiştir:

> "Türk Dili bölümü üniversitemizin açılış tarihi ile birlikte kuruldu. Türkoloji bölümümüz ise nişane girişimlerimiz sonucunda 2021 yılında açıldı. Mevzu bahis branşların gelişim noktasında, elbette maksat hasıl olmaktadır. Lakin açıkça söyleyebilirim ki, her şey tam istediğimiz gibi gitmiyor. Eksiklerimiz var ve oturmuş bir yapıdan bahsedemeyiz. Örneğin, Türk Dili bölümünde doktora düzeyini henüz müfredatımızda yer veremedik. Çünkü, bu konulardaki mevzuat çok ağır. Şahsım başta olmak üzere, konu hakkında elimizden gelen gayreti gösteriyoruz. Diğer yandan, Türk Dili bölümünden mezun olan öğrenciler Kazakistan'da mesleğini ekonomiye dönüştürebilme hususunda imkânları oldukça zayıftır. Bu durumun sebepleri arasında, Kazak devleti tarafından Türk dili öğretmeni atamasının mevzu bahis olmamasıdır. Fakat şunu söyleyebilirim, farklı disiplinlerden mezun olup Türkiye Türkçesini dört temel beceriyle çözmüş ve iyi bir düzeyde kullanan kişilerin Türkiye ile Türk dünyasının münasebetlerinde oluşmuş kurum ve kuruluşlarda görev aldıklarının çokça şahidiyim. Keza birçok mezunumuz, hâlihazırda hem bu ortak müteşebbisler de hem de özel sektörde görev yapmaktadırlar. Öğrencilerimiz kahır ekseriyette Kazakistan ve Türkiye uyrukludur. Bunun dışında, Kırgızistan'dan Azerbaycan'a kadar Türk dünyasından talebelerimiz burada eğitimlerini görmektedir […]" [272]

Söz konusu üniversitenin Türk Dili branşında eğitim alan Arailym Koishybay, bölüme ve Türk kültürüne olan ilgisi ile kariyer hedeflerini şöyle izah etmiştir:

> "Ben Türk Dili bölümü üçüncü sınıfta okuyorum. Aslen Türkistanlıyım. Açıkçası Türk lisanına ve kültürüne olan ilgim hep yüksekti. Üniversiteye başladığımda ise bu giderek arttı. Bölümdeki hocalarımızın bu duruma

[272] Dr. Kenan Semiz ile yapılan görüşme.

> etkisi oldukça fazladır. Nitekim bu muhterem muallimlerimiz, bizlere Türk dünyasının ne kadar kadim bir varlık olduğunu öğrettiği. Ayrıca fakültemizdeki tüm akademisyenler, alanlarında saygıdeğer ve çok başarılı kişilerdir. Mezun olduktan sonra Türkiye'deki iyi bir üniversitede yüksek lisans yapmak istiyorum. Türk kültürüne karşı olan intibam pek bir olumludur. Türk dizilerini, filmlerini ve insanlarını çok seviyorum […]" [273]

Başkent Astana'da yer alan L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesinde Türkiyat ve Türkoloji bölümlerinin faaliyete geçtiği dönem 2011-2012 eğitim-öğretim yılı itibariyle gerçekleşmiştir. İlgili bölümlerin müfredatında Türkçe seçmeli ders olarak programda yer almaktadır. Ancak, söz konusu branşlarda ders veren hocaların tavsiyeleri üzerine talebelerin zorunlu olarak Türk dilini öğrenmeleri sağlanmaktadır. Öte yandan Filoloji, Turizm ve Uluslararası İlişkiler bölümlerinde öğrenim gören öğrencilerede talepleri halinde Türkçe dersleri verilmektedir. Bu doğrultuda Türkiyat bölümünde bulunan dokuz öğretim görevlisi tarafından Türkçe dersleri verilmektedir. Bunlardan biri de Türkiye'den davet edilen akademisyendir. Adı zikredilen üniversitede, TİKA'nın maddi ve teknik açıdan destekleyerek tefrişatını yapmış olduğu bir Türkçe sınıfı bulunmaktadır. Ayrıca bölüm başkanlıkları, T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği ve Astana Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezi ile sıkı bir iş birliği içerisindedir. Belirtmek gerekir ki, bu yükseköğretim kurumunda Türkiye Türkçesi haricindeki herhangi bir Türk lehçesinin öğretimi yapılmamaktadır. Bahsi geçen branşlarda toplamda altı profesör, iki doçent ve doktorasını tamamlamış on üç öğretim üyesi bulunmaktadır.[274]

Avrasya Üniversitesi Türkoloji Bölümü Başkanı Jadıra Aidarbekova, Türkoloji ve Türkiyat bölümleri ile alakalı aşağıdaki şu sözleri sarf etmiştir:

> "Öğrencilerimizin bulundukları ortam, Türk dünyasının her yerinden gelen gençlerin toplandıkları çok dilli bir merkez görünümündedir. Bu durum Türkoloji ile Türkiyat bölümlerinin gelişimi için büyük katkı sunmaktadır. Talebelerimiz mezuniyet sonrasında, başta üniversitelerdeki ilgili fakülteler ve enstitüler olmak üzere farklı konumlarda çalışma imkânı bulabilmektedir.

[273] Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Filoloji Fakültesi Türk Dili Bölümü öğrencisi Arailym Koishybay ile 20 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.
[274] L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Türkoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Jadıra Aidarbekova ile 7 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

> Gözlemlerime göre öğrencilerimizin Türkçe öğrenmeye dair motivasyonları çok yüksektir. Keza Türk dilinin diplomatik, siyasi, tarihi ve kültürel alanlar başta olmak üzere yaygın olarak öğretilmesi gerekmektedir. Çünkü siyasi olarak artık; "Türk medeniyeti" ve "Türk diplomasisinin" entegrasyon süreci bölgesel olarak uygulanmaya başlanmıştır. Benzer şekilde Türkiye'de de Kazakçanın üniversitelerde öğretilmesini çok arzuluyoruz […]" [275]

Mezkûr üniversitenin bünyesinde yer alan, Türkiyat ve Türkoloji branşlarının 2019-2023 yıllarına ait öğrenci sayıları Tablo 27'de ayrıştırılarak verilmiştir.

Tablo 27. Avrasya Üniversitesi Türkiyat ve Türkoloji Bölümü Öğrenci Sayıları

Dönem	**Bölümler**		**Toplam**
	Türkiyat	**Türkoloji**	
2019-2020	10	27	37
2020-2021	12	33	45
2021-2022	17	31	48
2022-2023	21	34	55
2023-2024	25	35	60
Toplam	85	160	245

Kaynak: *ENU Türkoloji bölümü öğretim üyesi Dr. Mağriba Abdullayev ile 7 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşmeye istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 27 incelendiğinde, son beş yılda Türkiyat bölümüne yerleşen talebe sayısının 85 olduğu görülmektedir. Öte yandan aynı süre zarfı içerisinde, Türkoloji branşına kaydolan öğrenci sayısı da 160'tır. Her iki bölümün 2019-2023 yılları arasında toplam talebe sayısı ise 245'tir. Diğer taraftan, Türkiyat bölümünde okuyanlara nazaran, Türkoloji branşında eğitim alanlar rakamsal açıdan ağırlıktadır.

[275] Prof. Dr. Jadıra Aidarbekova ile yapılan görüşme.

3.3.5. Üniversitelerde Seçmeli Türkçe Dersleri

Kazaklar arasında yabancı dilde eğitim talepleri her geçen gün artmaktadır. Bu ihtiyaç hem örgün hem de yaygın eğitim kurumları aracılığıyla karşılanmaktadır. İlk ve orta öğretim dönemlerinde başlayan yabancı dil eğitimi, günümüzde yükseköğretim seviyesinde de devam etmektedir. Kazakistan'da seçmeli yabancı dil olarak İngilizceden sonra en çok Türkçe tercih edilmektedir.[276] Türkoloji ve Türk Dili ve Edebiyatı bölümleri haricinde, birçok üniversitede Türkçe ikinci yabancı dil olarak öğretilmektedir. Almatı'da Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi, Astana'da Nazarbayev Üniversitesi, Atırau'da Kh. Dosmukhamedov Devlet Üniversitesi, Çimkent'te Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi, Karağandı'da E.A. Buketov Devlet Üniversitesi, Kızılyar'da M. Kozybayev Kuzey Kazakistan Devlet Üniversitesi, Oral'da M. Utemisov Batı Kazakistan Devlet Üniversitesi, Öskemen'de S. Amanzholov Doğu Kazakistan Devlet Üniversitesi ve Semey'de Shakerim Devlet Üniversitesinde seçmeli yabancıl dil olarak Türkçe dersleri verilmektedir.[277] Söz konusu üniversitelerde her yıl ortalama 1.800 ila 2.000 talebe Türkçe öğrenmektedir.[278] Bu etkinliklerin yasal zemini, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı ve Kazakistan Cumhuriyeti Bilim Bakanlığı tarafından imzalanan eğitim ve bilim protokolü kapsamında gerçekleşmektedir.[279] Bölgede Türkçe öğretim faaliyetlerinin kontrolü, T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği ve T.C. Almatı Konsolosluğu Eğitim Ataşeliğinin eşgüdümünde iki ana bölgeye ayrılarak yürütülmektedir.

T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşaviri Ömer İnan, Kazakistan'daki üniversitelerde Türkçe öğretimi hakkında şu şekilde değerlendirmede bulunmuştur:

> "Görev bölgemiz Abay, Akmola, Aktöbe, Astana, Atırau, Karağandı, Kostanay eyaletleri, Mangıstau, Pavlodar, Ulıtau, Kuzey Kazakistan, Doğu Kazakistan ve Batı Kazakistan'dır. Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi hariç, seçmeli yabancı dil olarak dokuz üniversitede Türkçe dersleri verilmektedir. Buradaki eğitimcilerimiz, T.C. Millî Eğitim Bakanlığı'nın atamasıyla beş yıllık süreyle görevlendirilen deneyimli öğretim elemanlarıdır. Kazakistan'ın genelinde toplamda on bir hocamız

[276] Almagül İsina ile yapılan görüşme.
[277] T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği arşiv bilgileri.
[278] Ömer İnan ile yapılan görüşme.
[279] Bkz. Hukuki ve Yasal Zemin alt başlığı.

> bulunmaktadır. Her yıl ortalama 2.000 kadar öğrenci Türkçe öğrenmektedir. Mevcut olarak 1.800'e yakın öğrenci vardır. Bu bizim açımızdan büyük bir başarıdır. Çünkü on yıl öncesine kadar bu rakamlardan söz etmek mümkün değildi. Nitekim talep her geçen gün artmaktadır. Okutman yönünden eksikliklerimiz mevcut. Bu açığı kapatmak adına gayret ediyoruz […]" [280]

T.C. Almatı Konsolosluğu Eğitim Ataşesi Ayhan Korkmaz ise Kazakistan'ın güneyinde yer alan üniversitelerdeki Türkçe öğretimi ile ilgili mevcut durumu ve bölgedeki diğer dilsel faaliyetleri aşağıdaki sözlerle ifade ederek aktarmıştır:

> "Ataşeliğimizin görev bölgesi Güney Kazakistan'ı kapsamaktadır. Seçmeli yabancı dil olarak Türkçenin öğretildiği üç üniversite vardır. Bu üniversiteler Almatı'da yer alan Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi ve Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi ile Çimkent'te bulunan Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi'dir. Bunun haricinde, Özel 1 Nolu Talgar Lisesi'nde Türkçe eğitimi verilmektedir. Söz konusu lisede 36 öğretmenimiz bulunmaktadır. Belirtmek gerekir ki, Konsolosluğumuzun içerisinde 1997 ve 2014 yılları arasında faaliyet gösteren Almatı Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezi de bulunmaktaydı. Lakin Türkçe öğretimi, 2015 yılından itibaren üniversitelerde verilmeye başlandı. Bu merkezi tekrardan etkin hale getirmek için diplomasi trafiğimiz sürmektedir. Ayrıca bölgede ilkokul ve ortaokul düzeyinde bir Türk okulu kurmanın çabası içerisindeyiz […]" [281]

Kazakistan'da Türkçe dersleri verilen üniversiteler, öğrenci sayıları ve MEB'in görevlendirmesiyle atanan okutman rakamları Tablo 28'te verilmiştir.

Tablo 28. Kazakistan'da Seçmeli Türkçe Dersleri Verilen Üniversiteler

Üniversite	Bölüm	Bulunduğu Şehir	Öğrenci Sayısı	Türk Okutman Sayısı
Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü: İngilizce ve Türkçe	Almatı	363	1

[280] Ömer İnan ile yapılan görüşme.

[281] T.C. Almatı Konsolosluğu Eğitim Ataşesi Ayhan Korkmaz ile 12 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

E.A. Buketov Karaganda Devlet Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü: İngilizce ve Türkçe	Karağandı	208	2
Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü: İngilizce ve Türkçe	Çimkent	69	1
Kh. Dosmukhamedov Atırav Devlet Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü: İngilizce ve Türkçe	Atırav	125	1
M.Kozybayev Kuzey Kazakistan Devlet Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü: İngilizce ve Türkçe	Kızılyar	137	1
M.Otemisov Batı Kazakistan Devlet Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü: İngilizce ve Türkçe	Oral	160	1
Nazarbayev Üniversitesi	Kazak Dili ve Edebiyatı Bölümü	Astana	104	1
S.Amanzholov Doğu Kazakistan Devlet Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü: İngilizce ve Türkçe	Öskemen	354	2
Semey Shakerim Devlet Üniversitesi	Yabancı Diller Bölümü: İngilizce ve Türkçe	Semey	196	1
Toplam			1.716	11

Kaynak: *T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği ve T.C. Almatı Konsolosluğu Eğitim Ataşeliğinin arşiv bilgilerine istinaden çalışmanın müellifi tarafından oluşturulmuştur.*

Tablo 28 tahlil edildiğinde, Kazakistan'ın dokuz farklı vilayeti ve üniversitesinde seçmeli Türkçe dersleri verildiği anlaşılmaktadır. Diğer yandan, söz konusu dersleri en fazla alan öğrenci sayısı (363) Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesindedir. Bu yükseköğretim kurumunu, 354 talebe sayısı ile S.Amanzholov

Doğu Kazakistan Devlet Üniversitesi takip etmektedir. Tüm kurumlardaki toplam öğrenci mevcudiyeti 1.716'dır. Söz konusu üniversitelere, T.C. Milli Eğitim Bakanlığının görevlendirdiği Türk dili okutman sayısı ise toplam on birdir. Bu itibarla, zikredilen üniversiteler aşağıda detaylı şekilde incelenerek ele alınmıştır.

Abay Kazak Milli Pedagoji Üniversitesinde, 2012 yılından bu yana Doğu Filolojisi Fakültesi ve Yabancı Diller Filoloji Fakültesinde Türkçe seçmeli yabancı dil olarak okutulmaktadır. Bahsi geçen bu fakültelerde, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında toplam 363 talebe Türkçeyi seçmeli ders olarak almıştır. Ayrıca söz konusu üniversitede, MEB'in görevlendirmesiyle bir okutmanda ders vermektedir.[282]

E.A. Buketov Karaganda Devlet Üniversitesinde, Yabancı Diller Fakültesi 1994 yılında kurulmuştur.[283] 2020-2021 eğitim-öğretim yılında söz konusu fakülte bünyesinde Türkçe seçmeli yabancı dil olarak okutulmaya başlanmıştır. Hâlihazırda 208 öğrenci haftda dört saat olmak üzere mezkûr dili öğrenmek için çaba sarf etmektedir. Farklı düzeylerde toplamda altı Türk dili sınıfı bulunan bu yükseköğretim kurumunda ise iki Türkiye uyruklu öğretim elemanı görevlerini ifa etmektedir.[284]

Çimkent'te yer alan Kazak Devlet Kızlar Pedagoji Üniversitesinde, Yabancı Diller Fakültesi 2006 yılında kurulmuştur.[285] Bu doğrultuda, seçmeli yabancı dil olarak 69 talebe bu üniversitede Türkçe eğitimi almaktadır. Öte yandan, söz konusu öğrencilere yönelik haftada beş saat dil eğitimi veren, T.C. Milli Eğitim Bakanlığının bir personeli olmak üzere, toplamda beş kıdemli öğretmen bulunmaktadır.[286]

Kazakistan'ın Atırav kentinde bulunan Kh. Dosmukhamedov Atırav Devlet Üniversitesinde, seçmeli Türkçe dersleri üç yıl boyunca sürmektedir.[287] Öğrenciler eğitimlerini başarıyla tamamladıklarında B2 düzeyinde Türkçe yeterliğe ulaşmaktadır. Adı zikredilen kuruma, 2020-2021 eğitim-öğretim döneminde MEB tarafından bir öğretim görevlisi gönderilmiştir. Muhtelif branşlarda okuyan birinci, ikinci ve üçüncü sınıf talebelerinden oluşan toplam beş grup olmak üzere 125 öğrenci bulunmaktadır. Ayrıca üniversite tarafından Türk makamlarına hitaben, söz

[282] Prof. Dr. Zubaida Shadkam ile yapılan görüşme.
[283] KSU Resmî Web Sitesi, https://buketov.edu.kz/en/page/faculty/faculty-ffl, [28.03.2024].
[284] T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği arşiv bilgileri.
[285] QYZPU Resmî Web Sitesi, https://qyzpu.edu.kz/, [02.04.2024].
[286] Dr. Kenan Semiz ile yapılan görüşme.
[287] ASU Resmî Web Sitesi, https://asu.edu.kz/en/media/news/, [03.04.2024].

konusu yükseköğretim kurumunda Türkçe dersi vermek üzere ek hoca talep edilmiş olup, gerekli atamanın ilgili bakanlıkça yapılması beklenmektedir.[288]

Rusya'ya 80 kilometre uzaklıkta bulunan, M.Kozybayev Kuzey Kazakistan Devlet Üniversitesi bünyesinde 2022-2023 eğitim-öğretim yılı itibariyle Türkçe dersleri verilme kararı alınmıştır.[289] Aynı yıl Türkiye'den okutman görevlendirilmesi üzerine ise kursların faaliyetine başlanmıştır. Nitekim 137 öğrencinin eğitim aldığı bu derslere ilişkin Ömer İnan, kursiyer sayılarında artış olacağını öngörmektedir.[290]

Oral şehrinde yer alan M.Otemisov Devlet Üniversitesinde 2020 yılından itibaren Türkçe öğretimine başlanmıştır. Söz konusu dersler, mezkûr kurumun Filoloji Fakültesi bünyesinde verilmektedir. Ayrıca Uluslararası İlişkiler, Tarih ve Hukuk bölümlerinden öğrencilerde bu kurslara iştirak etmektedir. Mevcut olarak 160 talebenin bulunduğu kurslara, MEB tarafından bir eğitimci görevlendirilmiştir.[291]

Başkent Astana'da bulunan Nazarbayev Üniversitesinde, farklı disiplinlerde eğitimlerine devam eden öğrencilere yönelik ortak olarak, "Türk Dünyası Dilleri ve Kültürleri" adlı ders verilmektedir. Bu kapsamda Türkçe de bahsi geçen dersin müfredatı içerisindedir. İlginin hat safhada olduğu bu derse, üniversite personelleri de katılabilmektedir. Hâlihazırda Türk dilini öğrenen ise 104 kişi bulunmaktadır.[292]

S. Amanzholov Devlet Üniversitesinde Türkçe öğretimi üç farklı şekilde yapılmaktadır. İlki, Yabancı Diller Fakültesinde gerçekleşmektedir. Öte yandan, Türk diline ilgi duyan talebelere yönelik hibrit kurslar verilmektedir. Diğer taraftan ise üniversiteye bağlı Dil Öğretim Merkezinde Türkçe kursları düzenlemektedir. Şu anda kurslara devam 354 öğrenci ve Türkiye'den iki öğretim görevlisi bulunmaktadır.[293]

Shakerim Devlet Üniversitesi, ülkenin kuzeyinde yer alan Semey kentinin önemli bir eğitim ve kültür merkezidir. Filoloji Fakültesi bünyesinde, 2022-2023 eğitim-öğretim yılı itibariyle Türkçe dersleri verilmeye başlanmıştır. Bu bilgiyle birlikte, 196 öğrencinin katıldığı kursların öğretim elemanı ihtiyacı yerel dört hoca ile karşılanmaktadır. Ek olarak, Türkiye'den okutman isteğinde bulunulmuştur.[294]

---

[288] T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği arşiv bilgileri.
[289] MKU Resmî Web Sitesi, https://ku.edu.kz/?lang=en, [03.04.2024].
[290] Ömer İnan ile yapılan görüşme.
[291] T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği arşiv bilgileri.
[292] Jadıra Aidarbekova ile yapılan görüşme.
[293] T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği arşiv bilgileri.
[294] Ömer İnan ile yapılan görüşme.

3.3.6. Sonuç

Türkiye'nin yumuşak güç unsurlarının uygulanma sahalarından biri olan dilsel alanda gerçekleştirilen faaliyetler tahlil edildiğinde, Kazakistan'da Türkçe öğretiminin 1990'lı yıllarda başladığı göze çarpmaktadır. Bu itibarla ilk olarak ele alınan Astana YETKM'de Türkçe öğretim faaliyetlerinin, Türkçe Yaz Okulu Projesinin, Türkçe Yeterlik Sınavı uygulamalarının, Türkoloji Projesinin ve kültürel etkinliklerin kayda değer olduğu açık bir biçimde söylenebilir. Akabinde mercek altına alınan, Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesinde okuyan Türk dünyasından talebelerin ve akademisyenlerin izahatlarından mütevellit söz konusu yükseköğretim kurumunun imkân ve şartları takdire şayandır. Öte yandan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi bünyesinde yer alan, Kentav Hazırlık Okulu ile Dil Öğretim Merkezi'nde verilen Türkçe öğretiminin geçmiş ve mevcut durumu tetkik ve tahlil edildiğinde hem öğrenci sayıları açısından hem de derslerde verilen eğitimlerin kalitesi bakımından yeterli olduğu anlaşılmaktadır. Bu hususlarla birlikte, akademik hareketlilikler ve üniversite özelinde gerçekleştirilen bilimsel faaliyetler dikkate alındığında istatistiksel veriler ile ilgili yöneticilerin bu konulardaki üstün gayretleri gözlemlenmiştir.

Kazakistan'daki Türkoloji ve Türk Dili bölümlerine (Almatı'da bulunan Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türkistan'da bulunan Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi ve başkent Astana'daki L.N. Gumilyov Avrasya Millî Üniversitesi) yönelik saha araştırmalarından çıkarılan sonuçlardan ise Türkçe öğretimi ve Türk kültürünün tanıtımı noktasında maalesef yetersiz kalınan durumların mevcut olduğu görülmektedir. Lakin bölgedeki Türk makamları vaziyetin farkında olup, bu konulardaki iştigallerinin devam ettiğini ifade edebiliriz. Son kertede, ülke genelindeki üniversitelerde seçmeli Türkçe dersleri verilen eğitim kurumları masaya yatırıldığında, ilgili bölümde zikredilen dokuz üniversitede verilen Türkçe öğretiminin daha iyi nokta olabileceği aşikardır. Sonuç olarak, Türkiye'nin yumuşak güç politikalarının en önemli sacayaklarından birisini "Türkçe öğretimi" oluşturmaktadır. Nitekim, Türkçe öğrenmeye yönelik talepler Kazakistan'da git gide yükselmektedir. Devlet yönetiminin ve yerel halkın Türkiye'ye olan intibası yüksek olsa da atılan adımların hâlen istenilen seviyede olmadığı sonucuna varılmaktadır.

4. Sonuç

4.1. Giriş

Bu bölümde, çalışmanın analitik yapısında ortaya konulan suallerin ve varsayımların test edilmesiyle elde edilen neticeler tahlil edilmiştir. Bunun yanı sıra, eserin şümulu ekseninde toplanan veriler karşılaştırmalı bir zaviyeden ele alınarak, konuya ilişkin görüş ve öneriler okuyuca sunulmuştur. Çalışmanın birincil sorusu, "Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik icra ettiği kültürel ve dilsel politikalar, hangi kurum ve kuruluşlarının aracılığıyla gerçekleştirilmektedir ve söz konusu faaliyetler nelerdir?" şeklindedir. İkincil soruları ise "Kazakistan'ın kamuoyu nezdinde, Türkiye hangi konumdadır?" ve "Gerçekleştirilen yumuşak güç politikalarının, Türk-Kazak ilişkilerine yansımaları nasıl olmaktadır?" biçiminde formüle edilmiştir. Eserde cevaplandırılan mezkûr sorulara karşın ortaya atılan varsayımlardan ilki, "Ankara'nın Astana'ya yönelik icra ettiği yumuşak güç politikaları, Türkiye'nin Kazakistan'daki imajını olumlu yönde pekiştirmektedir." olarak belirlenirken, ikincisi ise "Türkiye, Kazakistan halkı nezdinde olumlu bir intibaya sahiptir. Türkçeye ve Türk kültürüne duyulan özel bir hayranlık mevcuttur." olarak tayin edilmiştir. Bu itibarla nihai olarak, gerçekleştirilen araştırmalar neticesinde çalışmanın soruları cevaplandırılmış ve iki hipotezde başarıyla doğrulanmıştır.

4.2. Yöntem

Bilimsel yöntem, sorunun çözümüne ulaşmak için izlenen adımları içeren bir süreçtir. Diğer bir ifadeyle çalışmada kullanılacak olan araştırma tasarımı, veri toplama yöntemleri ve analiz stratejileri gibi unsurları belirleme sürecidir. Bu durum kesin bir sonuca ulaşma veya mutlak gerçeklik bulma garantisi vermemekte, ancak sistematik ve objektif bir yaklaşımın elde edilmesini sağlamaktadır. Nitekim bilim, mevcut kanıtlara dayanan ve sürekli olarak gözlemlenip sınanan kümülatif bilgiler bütünüdür. Bu itibarla çalışmanın verilerinin çözümlenmesi merhalesinde, kalitatif (nitel) ve kantitatif (nicel) yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma bir yaklaşım tarzı benimsenmiştir. Her iki tasarımın bir arada kullanılmasının sebebi, hakikate ilişkin daha sağlıklı veriler temin etmektir. Nitekim nicel yöntemlerle gerçeğe sayısal veriler toplanarak, nitel yöntemlerle de bağlamsal veriler toplanarak ulaşılmaya

çalışılmaktadır. Bu minvalde, kalitatif ve kantitatif metotların aynı araştırmada birbirini destekleyecek şekilde kullanılması uygun görülmüştür. Çalışmanın birincil kaynakları T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB), Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA), Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı (YTB), Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Yunus Emre Enstitüsü (YEE), Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi (AYÜ) gibi kurum ve kuruluşların yayımladıkları raporlardır. Türkçe, Kazakça, İngilizce ve Rusça alanyazın da yer alan kitaplar, makaleler, tezler ile Türk ve Kazak basınında neşredilen haberler ikincil kaynak olarak dikkate alınmıştır.

Öte yandan yazar, ilk elden daha fazla bilgiye erişebilmek maksadıyla saha araştırması yapılmasının elzem olduğuna dair tez danışmanı Fahri Türk ile mutabakata varmıştır. Bu itibarla yazar, yaklaşık sekiz ay boyunca (27 Ağustos 2023-11 Nisan 2024 tarihleri arasında) Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi bünyesinde misafir araştırmacı olarak çalışmalarını sürdürmüştür. Söz konusu süre zarfında Kazakistan'da yaşayan yazar, Türkiye'nin bölgeye yönelik izlediği politikaları yakından incelemiş ve ilk elden malumat toplamaya çaba sarf etmiştir. Bu minvalde, T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği, T.C. Almatı Konsolosluğu Eğitim Ataşeliği, TİKA Kazakistan Koordinatörlüğü, TRT Kazakistan Temsilciliği ve Astana YETKM'nin arşivlerinden temin edilen bilgilerden istifade edilerek çalışma edebi yönden zenginleştirilmiştir. Araştırma kapsamında, çalışma evreninden seçilen örneklem Almatı, Astana, Çimkent, Kentav ve Türkistan şehirlerini içermektedir. Nitekim eserin müellifi, Türkiye'nin yumuşak güç politikalarının uygulayıcıları olan yöneticilerle, T.C. Millî Eğitim Bakanlığının görevlendirdiği okutmanlarıyla, Türkçe öğrenen öğrencilerle, Türkoloji bölüm başkanlarıyla, Türkiye'de eğitim alan talebelerle, kurum ve kuruluşların yetkilileriyle birçok mülakat gerçekleştirmiştir. İlgili bölümlerde ise bu görüşmeler metinlere zerk edilerek, çalışmanın varsayımları desteklenmiştir. Gerçekleştirilen mülakatlara araştırmanın ölçütüne uygun katılımcılar aranırken kartopu örnekleminden yararlanılmıştır. Mülakatlarda yarı yapılandırılmış görüşme tekniğine müracaat edilmiştir. Sorular hazırlanırken, kişilerden ayrıntılı bilgi alma amacı güdülmüştür. Görüşmelerin gidişatına göre ek sorular yönetilmiştir. Bu kapsamda, 50 kişiyle bir araya gelinerek söz konusu mülakatlar yapılmıştır. Görüşmelerin ortalama süresi 50

ila 90 dakika aralığında seyretmiştir. Bu mülakatlarda kullanılan iletişim dili, iştirak eden katılımcıların durumlarına göre Türkçe, Kazakça ve Rusça olarak devreye sokulmuştur. Mülakatlar sırasında, katılımcıların anlattıklarını bilgi kaybı olmadan ve karşılaştırmalı olarak değerlendirebilmek için, görüşmeler söz konusu kişilerden izin alınarak ses kayıt cihazıyla kaydedilmiştir. Tüm bu bilgiler ışığında söylenebilir ki, alanda gerçekleştirilen bu mezkûr mülakatlar, sahada yapılan gözlemler ve arşiv araştırmaları çalışmanın en önemli veri kaynaklarını oluşturmuştur.

4.3. Çalışmanın Katkıları

Türkçe, Rusça ve İngilizce matbuat tetkik edildiğinde, Ankara ve Astana arasındaki ilişkilerden ziyade daha çok Türkiye'nin Orta Asya politikasını değerlendiren lisansüstü çalışmalara rastlanılmıştır. Bahsi geçen bu çalışmalar ise genel itibariyle siyasi ve ekonomik açılardan ele alınmıştır. Ancak, ikili ilişkileri direkt kültürel ve dilsel açılardan çözümleyen kitap bölümleri ve araştırma makaleleri mevcuttur. Lakin mezkûr eserlerin muhteviyatına bakıldığında, içerik açısından kapsamın sınırlı kaldığı ve yeterince müşahede edilmediği tespit edilmiştir. Ayrıca birçoğunun nitelikli yapıtlar olduğunu söylemek mümkün değildir. Nitekim, bugüne kadar kayda değer bir çalışmanın ortaya koyulamamasının yanı sıra, yapılan araştırmaların sayısının yetersiz olduğu dikkatlerden kaçmamıştır. Keza, mevcut matbuatta kullanılan verilerin büyük bir bölümü çevrim içi kaynaklardan edinilmiştir. Fakat bu çalışmada analiz edilen bilgiler ise doğrudan sahada gerçekleştirilen mülakatlar, gözlemler ve arşiv araştırmaları sonucunda sağlanmıştır. Zikredilen hususlar haricinde, çalışmaların bir çoğu kuramsal çerçeveden yoksundur. Dolayısıyla yazar bu eserinde, Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik izlediği kültürel ve dilsel politikaları "yumuşak güç" kuramı temelinde, çalışmanın yöntem bölümünde belirtilen kıstasları hassas bir biçimde dikkate alarak, şüpheye mahal vermeden sistematik ve ayrıntılı bir şekilde çözümlemiştir. Böylece dört başı mamur olan bu eser, nitel ve nicel içerikli birçok kıymetli bilgiler ile Türkçe yazına kazandırılmıştır.

Eserde ele alınan, "Türkiye'nin Kazakistan Politikasında Kültür ve Dil" başlıklı konu farklı açılardan masaya yatırılabilir. Söz gelimi, yerele indirgenmiş ölçeği bölgesel düzeye çıkarmak suretiyle, söz konusu coğrafyada yer alan tüm

ülkeler (Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Tacikistan ve Türkmenistan) kapsam içine alınarak karşılaştırmalı bir zaviyeden çözümlenecek doktora seviyesinde bir çalışmaya imza atılabilir. Diğer yandan, Kazakistan özelinde yalnızca Türk dizileri ve filmleri incelenip, konun muhatabı olan tüm yetkililerle görüşmeler sağlanarak, evrenden seçilecek örneklemi geniş tutmak kaydıyla yerel halk üzerinde muhtelif anketler gerçekleştirilebilir. Benzer bir şekilde, bölgede sadece Türkçenin öğretilmesi hususuna dikkat çekilebilir. Son olarak, Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik izlemiş olduğu yumuşak güç politikaları; Rusya, Çin, Güney Kore ya da Japonya gibi devletlerin mezkûr ülkeye karşı izlediği kültürel ve dilsel politikalarla kıyaslanabilir.

4.4. Geleceğe Yönelik Öngörüler

Türkiye'nin Kazakistan'a yönelik yumuşak güç politikalarını bilhassa "kültürel ve dilsel" bağlamlarda geliştirebilmesi için şu öneriler sunulabilir:

Evvela, Ankara'nın mezkûr bölgede söz konusu polikalarını icra eden Türk kurumlarının eşgüdümünü, T.C. Astana Büyükelçiliği çatısı altında görevlerini ifa eden ilgili yetkililerin mesuliyetine bırakılmalıdır. Böylece ayrı bakanlıklara bağlı yapıların bağımsız hareket etmelerinin önüne geçilerek, müşterek planlamalarla hedef odaklı etkin bir siyaset izlenebilecektir. Bunun yanı sıra, şu anda edilgin ve müşaviri atanmamış bir vaziyette olan, T.C. Astana Büyükelçiliği Kültür ve Tanıtma Müşavirliğinin ivedilikle faaliyetlerine başlaması için gerekli adımlar atılmalıdır. Bu durum, Türkiye'nin turizm potansiyelini arttırarak kültürel zenginliklerin yurtdışında tanıtımını kolaylaştıracaktır. Keza, Kazakistan'ın başkenti Astana'da yer alan Yunus Emre Enstitüsü Türk Kültür Merkezinin etkiliğine dair Kazak merciler tarafından talep edilen hususlar yerine getirilerek, zikredilen kurumun hukuki ve yasal zemini sağlanmalıdır. Ayrıca, 1997 yılında T.C. Almatı Konsolosluğu içerisinde kurulan ve meçhul sebeplerle 2014 yılında faaliyetleri durdurulan Türkiye Türkçesi Eğitim Öğretim Merkezinin tekrardan etkin hale getirilmesi için diplomasi trafiğine girilmelidir. Bu doğrultuda, Kazakistan'da münasip görülecek kentlere ilkokul, ortaokul ve lise düzeyinde Türk okulları açılmasının gerekliliği, sahada yapılmış gözlemler neticesinde yadsınamayacak elzem bir durum olduğu kanaatine varılmıştır. Zira bu hem izlenen politikaları destekleyecek hem de malum yapılanmanın

etkinliğini zayıflatarak sekteye uğratacaktır. Öte yandan, mevzu bahis ülkenin sınırlarının geniş olmasından mütevellit, parmakla sayılabilecek Türk dili okulları ve Türk kültür merkezleri yetersiz kalmaktadır. Bu yapılar bölgede ziyadesiyle yaygınlaştırılarak, Türkçe öğrenmek ve Türk kültürünü yakından tanımak isteyen kişilere ulaşılabilme imkanı tanınmalıdır. Kazakistan'daki üniversitelerde yer alan Türkoloji bölümlerine ise gerekli hassasiyet gösterilmeli, T.C. Milli Eğitim Bakanlığının BAOKK kararıyla görevlendirdiği Türk dili okutmanlarının sayısı arttırılmalıdır. Bahsi geçen ülkedeki yükseköğretim kurumları ile ilgili hâlihazırda olan iş birlikleri ise hem genişletilmeli hem de var olanlar ilerletilmelidir. Bu kapsamda, öğrenci ve öğretim üyesi değişim programlarının sayısı çoğaltılarak daha fazla kontejan ayrılmaldır. Kazak öğrencilere Türkiye'de eğitim almaları için tahsis edilen burs imkânları ve miktarları gözden geçirilerek yenilenmelidir. Bu hususlar hiç şüphesiz, Türkiye'nin intibasını mutlak surette güçlendirecek ve eğitim kalitesini yükseltecektir. Aynı zamanda, iki ülke ahalisi arasında kültürel ve tarihsel bağları kuvvetlendirmek için ortak kültür ve tarih konularında kitaplar yazılmalı, düzenli olarak kültürel etkinlikler düzenlenmeli, müşterek filmler ve belgeseller çekilmeli ve Türk ve Kazak gönüllülerin birlikte çalışabileceği projeler oluşturulmalıdır.

Kaynaklar

Kitaplar

Ayhan Nuri Yılmaz ve Gökmen Kılıçoğlu, Yumuşak Güç ve Kamu Diplomasisi Üzerine Akademik Analizler, Nobel Yayınevi, Ankara, 2018.

Bezen Balamir Coşkun (ed.), Dış Politika Analizi: Konu-Kuram-Yöntem, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul, 2012.

Bhikhu Parekh, Çokkültürlülüğü Yeniden Düşünmek, Phoenix Yayınevi, Ankara, 2002.

Dolunay Yusuf Baltürk, Türkiye'nin Özbekistan'a Yönelik Kültür ve Dil Politikaları, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul, 2023.

Emrah Aydemir, Dış Politikada Yumuşak Güç ve Medya, Kalkedon Yayınları, İstanbul, 2016.

Erhan Hancığa, Yurt Dışında Türk Dizileri ve Kültürel Diplomasi, Nobel Yayınları, Ankara, 2022.

Fahri Türk, Türk Kültür Dış Politikası, Paradigma Akademi Yayınları, İstanbul, 2014.

Faruk Sönmezoğlu (ed.), Uluslararası İlişkiler Sözlüğü, Der Yayınları, İstanbul, 2017.

Gaye Aslı Sancar, Kamu Diplomasisi ve Uluslararası Halkla İlişkiler, Beta Basım Yayınevi, İstanbul, 2012.

Günay Karaağaç, Dil Tarih ve İnsan, Kesit Yayınları, İstanbul, 2017.

Hasan Acar (ed.), Türkiye-Kazakistan İlişkileri, Nobel Yayınevi, Ankara, 2021.

Haydar Çakmak (ed.), Türk Dış Politikası 1919-2008, Platin Yayınları, Ankara, 2008.

Joseph S. Nye ve David A. Welch, Küresel Çatışmayı ve İş Birliğini Anlamak, (çev. Renan Akman), Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, İstanbul, 2018.

Joseph S. Nye, Amerikan Gücünün Paradoksu, (çev. Gürol Koca), Literatür Yayınları, İstanbul, 2003.

Joseph S. Nye, Bound to Lead: The Chnangin of American Power, Basic Books, N.Y., 1990.

Joseph S. Nye, Soft Power, Public Affairs, New York, 2004.

Joseph S. Nye, The Paradox of American Power, Oxford University Press, Oxford, 2002.

Joseph S. Nye, Yumuşak Güç, (çev. Rayhan İnan Aydın), BB101 Yayınları, Ankara, 2020.

Jürgen Trabant, Dil ve Yazının Gelişimi, (çev. Rahman Akalın), Runik Kitap, İstanbul, 2020.

Oğuzhan Bilgin, Türk Dizileri: Türkiye'nin Yumuşak Gücü, Diplomasi Vakfı Yayınları, İstanbul, 2023.

Sait Yılmaz, Güç ve Politika, Alfa Yayınları, İstanbul, 2008.

Türk Dil Kurumu, Türkçe Sözlük, TDK Yayınları, Ankara, 2023.

Makaleler

Abdülkadir Baharçiçek, Hükûmet Dışı Örgütler (NGO's) ve Demokratikleşme, Fırat Üniversitesi SB Dergisi, 2008, Cilt: 18, Sayı: 2, https://search.trdizin.gov.tr, [06.04.2023].

Ekber Kandemir ve Can Ozan Tuncer, Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi Bağlamında Kızılay, AFAD, İHH, Deniz Feneri ve Beşir Derneği'nin Afrika ve Asya'daki Faaliyetleri, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, 2021, Cilt: 12, Sayı: 2, https://www.esbadergisi.com/images/sayi23/4insani-diplomasi-kandemir.pdf, [30.08.2023].

Eser Çapıka ve Murat Ali Dulupçu, Türkiye'nin Tanıtımında Türk Dizilerinin Bölgesel Başarısı, 2023, Cilt: 3, https://jag.journalagent.com/gpt-studios/pdfs/GPT.pdf, [18.02.2024].

Fahri Türk, Taner Karakuzu, Ahmet Özdemir ve İlker Limon, Yumuşak Güç Bağlamında Orta Asya'da Türk Dizileri ve TRT Kurumunun Rolü, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, 2023, Cilt: 14, Sayı: 1, https://www.esbadergisi.com/images/sayi26/01-orta-asya-turk-dizileri-turk-karakuzu.pdf, [13.02.2024].

Fahri Türk, Türk Dünyasında Turizmin Gelişmesinde Devlet Dışı Aktörler: Turizm Acenteleri, Elektronik Siyaset Bilimi Araştırmaları Dergisi, 2015, Cilt: 6, Sayı: 2, https://www.esbadergisi.com/index.php?option=com_content&view=article&id=56&Itemid=56&lang=tr, [16.07.2023].

Haluk Özdemir, Uluslararası İlişkilerde Güç: Çok Boyutlu Bir Değerlendirme, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 2008, Cilt: 63, Sayı: 3, https://acikerisim.kku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12587/784, [20.02.2023].

Hayati Aktaş, Türkiye'nin Orta Asya'ya Yönelik Kültürel Diplomasi Faaliyetleri, Turan Stratejik Araştırmalar Merkezi Dergisi, 2019, Cilt: 11, Sayı: 41, https://www.proquest.com/docview/22026?sourcetype=Scholarly%20Journals, [29.05.2023].

Joseph Nye, Public Diplomacy and Soft Power, The American Academy of Political and Social Science, 2008, Cilt: 616, Sayı: Mart, https://www.jstor.org/stable/27996, [21.03.2023].

Joseph S. Nye, Soft Power and American Foreign Policy, Political Science Quarterly, 2004, Cilt: 119, Sayı: 2, https://www.jstor.org/stable/20202345, [28.02.2023].

Joseph S. Nye, Soft Power, Foreign Policy, 1990, Cilt: 80, Sayı: Sonbahar, [28.02.2023].

Mehmet Said Arbatlı ve İhsan Kurar, Türk Dizilerinin Kazak-Türk Kültürel Etkileşimine ve Türkçenin Yaygınlaşmasına Etkisi, Turkish Studies Dergisi, 2015, Cilt: 10, Sayı: 2, https://turkishstudies.net/turkishstudies?mod=makale_tr_ozet&makale_id=181, [30.08.2023].

Ömer Kürkçüoğlu, Dış Politika Nedir? Türkiye'deki Dünü ve Bugünü, AÜ SBF Dergisi, 1980, Cilt: 35, Sayı: 1, https://dspace.ankara.edu.tr/xmlui/handle/20.500.175/2, [15.02.2023].

Shehu Enoch Amila, International Journal of Research and Innovation in Social Science, 2020, Cilt: 4, Sayı: 2, https://www.rsisinternational.org/journals/ijriss/Digital-Library/volume-4-issue-2/176-180.pdf, [14.02.2024].

Tezler

Almen Dastan, Turkey's Foreıgn Polıcy Towards Kazakhstan In The Post-Sovıet Perıod, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Orta Doğu Araştırmaları Programı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2013, https://open.metu.edu.tr/handle/11511/23135, [25.05.2023].

Dinara Taldybayeva, Türk Dünyasında Entegrasyon Süreci: Türkiye-Kazakistan İkili İş Birliğinin Sürece Etkileri, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2012, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=Q9nA8PMS1osemefbfj8QIw&no=jMMrphlWlTwjOAc_tE7Q, [10.07.2023].

Elena Fedorovna Parubochaya, Kazaxstansko-Tureckie Otnosheniq v Postsovetskiy Period: 1991-2006, Volgograd Devlet Üniversitesi, Doktora Tezi, Volgograd, 2008, https://www.dissercat.com/content/kazakhstansko-turetskie-otnosheniya-v-period-1991-2006-gg, [22.05.2023].

Erden Kişi, Soğuk Savaş Sonrasında Orta Asya Türk Cumhuriyetleri ve Türkiye İlişkileri, Kafkas Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kars, 2011, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=9kiMxI5__uG9b14usSn6UA&no=-CDtQLjld05OH52BTsSH6g, [22.07.2023].

Farhad Linarovich Gumarov, Vneshnepoliticheskıe Svyzı Tureckoy Respubliki s Tyurkoqzjchnjmı Gosudarstvamı Central Azıı Chlenamı Eajes, Kazan Devlet Üniversitesi, Doktora Tezi, Kazan, 2017, https://www.dissercat.com/content/vneshnepoliticheskie-svyazi-turetskoi-respubliki-s-tyurkoyazychnymi-gosudarstvami-tsentralno, [05.06.2023].

Farida Eleuken, Kültürel Diplomasi Aracı Olarak Uluslararası Eğitim: Türkiye-Kazakistan İlişkileri Örneği, Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, Kırşehir, 2021, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=cMq9s4cqhgHWMP0JXIiPRw&no=48YXe_Nwb4w, [01.06.2023].

Fatma Tombak, Türkiye'nin 1990-2000 Yıllarında Türk Cumhuriyetleri ile Kültürel, Siyasi ve Ekonomik İlişkileri, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Kayseri, 2013, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=3mm_LdBFNxdGB7p8sLnFBg&no=0jC0ViOk5RPhxhXEQOGq6A, [15.06.2023].

Hatice Vargelen Akcin, Türk Cumhuriyetlerinde Ana Diline ve Türkiye Türkçesi Öğrenimine İlişkin Tutum (Üniversite Öğrencileri Örneğinde), Gazi Üniversitesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Doktora Tezi, Ankara, 2019, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=JUUfNmveujj54jEvrmkhXg&no=vVo3eBAYrnxUA, [19.06.2023].

Kanat Saudabayev, Kazaxstansko-Tureckie Otnosheniq: Stanovlenie, Sovremennoe Sostoqnie i Perspektivj Razvitiq, SSCB Bilimler Akademisi, Doktora Tezi, Moskova, 1999, https://www.dissercat.com/content/kazakhstansko-turetskie-otnosheniya-stanovlenie-sovremennoe-sostoyanie-i-perspektivy-razviti, [20.05.2023].

Raşid Tacibayev, 1991-1996 Yıllarında Türkiye-Kazakistan İlişkileri, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 1997, https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezDetay.jsp?id=4WfwP7USTSOZeeY7aDi_7Q&no=qdBKoLPAJMpqOylKa7rUMw, [20.05.2023].

Raporlar ve Bültenler

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi, İdari Faaliyet Raporu, 2022.

T.C. Astana Kültür ve Tanıtma Müşavirliği, Kazakistan Pazar Araştırması Raporu, 2018, https://tanitma.ktb.gov.tr/TR-209741/kazakistan-pazar-raporu.html, [17.09.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2006, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-15160/2006-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [07.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2007, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-158779/2007-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [16.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2008, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-15151/2008-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [08.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2009, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-15221/2009-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [08.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2010, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-15223/2010-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [09.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2011, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-45541/2011-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [12.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2012, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-158779/2012-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [16.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2013, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-93625/2013-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [22.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2014, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-134570/2014-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [15.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2015, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-158779/2015-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [16.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2016, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-175293/2016-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [18.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2017, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-158779/2017-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [16.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2018, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-158779/2018-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [16.08.2023].

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2019, https://sgb.ktb.gov.tr/TR-259674/2019-yili-idare-faaliyet-raporu.html, [27.08.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2004, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2004.pdf, [19.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2005, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2005.pdf, [15.07.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2006, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2006.pdf, [15.07.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2007, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2007.pdf, [20.04.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2008, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2008.pdf, [20.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2009, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2009.pdf, [20.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2009, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2013.pdf, [20.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2010, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2010.pdf, [20.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2011, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2011.pdf, [20.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2012, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2012.pdf, [15.07.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2013, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2013.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2014, https://tika.gov.tr/wp-content/uploads/2023/01/Faaliyet-Raporu-2014.pdf, [29.03.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2015, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2015.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2016, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2016.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2017, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2017.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2018, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2018.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2019, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2019.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2020, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2020.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2021, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2021.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2022, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2022.pdf, [24.06.2023].

Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2023, https://www.tika.gov.tr/upload/oldpublication/faaliyet-raporu-2023.pdf, [24.06.2023].

Türkiye Bursları, İdari Faaliyet Raporu, 2019, https://arsiv.turkiyeburslari.gov.tr/Content/Upload/files/T%20Rapor-2019.pdf, [29.08.2023].

Türkiye Bursları, İdari Faaliyet Raporu, 2020, https://arsiv.turkiyeburslari.gov.tr/Content/Upload/files/T%20Rapor-2020.pdf, [29.08.2023].

Türkiye Bursları, İdari Faaliyet Raporu, 2021, https://arsiv.turkiyeburslari.gov.tr/Content/Upload/files/T%20Rapor-2021.pdf, [29.08.2023].

Türkiye Bursları, İdari Faaliyet Raporu, 2022, https://arsiv.turkiyeburslari.gov.tr/Content/Upload/files/B%20Rapor-2022.pdf, [29.08.2023].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2015, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2015.pdf, [25.01.2024].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2016, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2016.pdf, [25.01.2024].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2017, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2017.pdf, [25.01.2024].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2018, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2018.pdf, [25.01.2024].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2019, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2019.pdf, [25.01.2024].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2020, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2020.pdf, [25.01.2024].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2021, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2021.pdf, [25.01.2024].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2022, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2022.pdf, [25.01.2024].

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu, İdari Faaliyet Raporu, 2023, https://www.trt.net.tr/pdfs/event-reports/2023.pdf, [25.01.2024].

Yunus Emre Enstitüsü, İdari Faaliyet Raporu, 2015, https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2015_faaliyet_raporu.pdf, [16.11.2023].

Yunus Emre Enstitüsü, İdari Faaliyet Raporu, 2016, https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2016_faaliyet_raporu.pdf, [16.11.2023].

Yunus Emre Enstitüsü, İdari Faaliyet Raporu, 2017, https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2017_faaliyet_raporu.pdf, [16.11.2023].

Yunus Emre Enstitüsü, İdari Faaliyet Raporu, 2018, https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2018_faaliyet_raporu.pdf, [16.11.2023].

Yunus Emre Enstitüsü, İdari Faaliyet Raporu, 2019, https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2019_faaliyet_raporu.pdf, [16.11.2023].

Yunus Emre Enstitüsü, İdari Faaliyet Raporu, 2020, https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2020_faaliyet_raporu.pdf, [16.11.2023].

Yunus Emre Enstitüsü, İdari Faaliyet Raporu, 2021, https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2021_faaliyet_raporu.pdf, [16.11.2023].

Yunus Emre Enstitüsü, İdari Faaliyet Raporu, 2022, https://yee.org.tr/sites/default/files/yayin/2022_faaliyet_raporu.pdf, [16.11.2023].

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2011, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2011.pdf, [20.05.2023].

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2012, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2012.pdf, [25.05.2023].

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2013, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2013.pdf, [01.06.2023].

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2015, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2015.pdf, [14.05.2023].

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2017, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2017.pdf, [24.05.2023].

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2017, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2017.pdf, [24.05.2023].

Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, İdari Faaliyet Raporu, 2018, https://dkp.blob.core.windows.net/kurumsal-multimedia/2018.pdf, [22.05.2023].

Mülakatlar

Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, öğretim elemanı Güljamal Kortabayeva ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, öğretim elemanı Saltanat Yestay ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türkoloji bölümü öğrencisi Elmira Abdrazakova ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türkoloji bölümü öğretim üyesi Doç. Dr. Ercan Kuanyshbek ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi, Türksoy bölümü öğretim üyesi Prof. Dr. Zubaida Shadkam ile 15 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

Astana YETKM kursiyeri Fatima Rustamova ile 5 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Astana YETKM kursiyeri Nurdaulet Beibitov ile 5 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Astana YETKM Müdür Vekili Almagül İsina ile 1 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Astana YETKM Türkçe okutmanı Kerim Celep ile 5 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi öğretim üyesi Dr. Makpal Anlamassova ile 28 Ekim 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi Rektörü, Dr. Janar Temirbekova ile 10 Kasım 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Akademik İşler Daire Başkan Yardımcısı Murat Keleş ile 15 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Bilim Departmanı Müdürü Dr. Khairulla Massadıkov ile 9 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Burslar Birimi yetkilisi Dinara Abdurahmanova ile 15 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Almatı Şubesi sorumlusu Erkinbek Turgunov ile 13 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Müdür Yardımcısı Rıdvan Can ile 4 Nisan 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Müdürü Dr. Tolga Bayındır ile 8 Kasım 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili kursiyeri Alua Kharatkhan ile 17 Mart 2024 tarihinde Çimkent'te yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili kursiyeri Dr. Azimjan Hitahunov ile 13 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili kursiyeri Güliza Musaoğlu ile 31 Mart 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili okutmanı Bahar Türkmen ile 11 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Dil Öğretim Merkezi Türkçe dili okutmanı Tugay Parlak ile 17 Mart 2024 tarihinde Çimkent'te yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi öğrencisi Dariya Kanatbek ile 14 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Filoloji Fakültesi öğretim elemanı Halil Çetin ile 20 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Filoloji Fakültesi öğretim üyesi Dr. Turgay Akduruş ile 20 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Filoloji Fakültesi Türk Dili Bölümü Başkanı Dr. Kenan Semiz ile 8 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Filoloji Fakültesi Türk Dili Bölümü öğrencisi Arailym Koishybay ile 20 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Hazırlık Okulu Müdürü Dr. Armağan Zöhre ile 7 Aralık 2023 tarihinde Kentav'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Hazırlık Okulu öğrencisi Akadil Kurakbay ile 16 Ocak 2024 tarihinde Kentav'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Hazırlık Okulu okutmanı Oğuz Alparslan Çatal ile 16 Ocak 2024 tarihinde Kentav'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Hazırlık Okulu Türk Dili Başkanı Dr. Mustafa Nerkiz ile 9 Ocak 2024 tarihinde Kentav'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, İnsan Kaynakları Birimi Müdürü Janar Sızdıkova ile 10 Şubat 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Kariyer Merkezi Müdürü Salima Muhiddinova ile 18 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Kariyer Merkezi yetkilisi Baknur Zhaksylykova ile 16 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Kayıt Birimi Müdürü Nurjamal Baltabayeva ile 16 Ocak 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Mali İşler Birimi Başkan Yardımcısı Hüseyin Ala ile 19 Aralık 2024 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Tıp bölümü öğrencisi Umida Zaidin ile 8 Aralık 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Dairesi Müdürü Furkat Dadazhanov ile 15 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi, Uluslararası İlişkiler Dairesi Müdürü Furkat Dadazhanov ile 15 Aralık 2023 tarihinde Türkistan'da yapılan görüşme.

L.N. Gumilev Avrasya Milli Üniversitesi, Türkoloji Bölümü Başkanı Prof. Dr. Jadıra Aidarbekova ile 7 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

L.N. Gumilyov Avrasya Ulusal Üniversitesi, Türkoloji bölümü öğretim üyesi Dr. Mağriba Abdullayev ile 7 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Otandastar Qory yetklisi Abzal Saparbekuly ile 6 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

T.C. Almatı Konsolosluğu Eğitim Ataşesi Ayhan Korkmaz ile 12 Mart 2024 tarihinde Almatı'da yapılan görüşme.

T.C. Astana Büyükelçilik Birinci Müsteşarı Turhan Dilmaç ile 5 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

T.C. Astana Büyükelçilik Eğitim Müşaviri Ömer İnan ile 4 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

T.C. Astana Büyükelçisi Mustafa Kapucu ile 6 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

TİKA Kazakistan Koordinatörü Hüseyin Hikmet Özdenoğlu ile 8 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

TRT Kazakistan Temsilciği muhabiri Janar Salıbay ile 6 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

TRT Kazakistan Temsilcisi Mehmet Zahit Çalışkan ile 6 Mart 2024 tarihinde Astana'da yapılan görüşme.

Türkiye Bursları öğrencisi Alua Kharatkhan ile 28 Ekim 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

Türkiye Bursları öğrencisi Amir Kanatbek ile 11 Ekim 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

Türkiye Bursları öğrencisi Aset Kelesbayev ile 25 Kasım 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

Türkiye Bursları öğrencisi Naz Ramazan ile 17 Ekim 2023 tarihinde yapılan telefon görüşmesi.

Arşivler

Astana YEE Kültür Merkezi'nin arşiv bilgileri.

T.C. Almatı Konsolosluğu Eğitim Ataşeliği arşiv bilgileri.

T.C. Astana Büyükelçiliği Eğitim Müşavirliği arşiv bilgileri.

TİKA Kazakistan Koordinatörlüğü'nün arşiv bilgileri.

TRT Kazakistan Temsilciliğinin arşiv bilgileri.

Gazeteler

Akşam Gazetesi Web Sitesi, "YTB'den Moral Programı", https://www.aksam.com.tr/guncel/ytbden-kazak-ogrencilere-moral-ve-dayanisma-programi/haber, [24.10.2023].

Anadolu Haber Ajansı, "TİKA'dan Kazakistan'a Destek", https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/tikadan-kazakistana-destek/572299, [09.09.2023].

Bir Gün Gazetesi Resmî Web Sitesi, "Siyasal İktidarın Rıza Aracı Diziler", https://www.birgun.net/haber/siyasal-iktidarin-riza-araci-diziler-428512#google_vignette, [27.03.2024].

Cumhuriyet Gazetesi Resmî Web Sitesi, "Kazaklar Her Gün 10 Saat Türk Dizisi İzliyor", https://www.cumhuriyet.com.tr/haber/kazaklar-10-saat-turk-dizisi-izliyor, [05.06.2023].

Dünya Gazetesi Resmî Web Sitesi, “Dizi Sektörü Türk Turizmini de Canlandırdı”, https://www.dunya.com/sektorler/turizm/dizi-sektoru-turk-turizmini-de-canlandirdi-haberi-243693, [06.03.2024].

Euronews Resmî Web Sitesi, https://tr.euronews.com/2022/09/05/turkmenistandan-turkiyeye-vatandaslarimiza-vize-uygulayin#:~:text=T%C3%BCrkmen%20D%, [28.02.2024].

T.C. Resmî Gazete Web Sitesi, https://www.resmigazete.gov.tr, [10.11.2023].

T.C. Resmî Gazete, 11/11/2018, Sayı: 30592, https://www.resmigazete.gov.tr, [27.02.2024].

T.C. Resmî Gazete, 14/09/1993, Sayı: 21698, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].

T.C. Resmî Gazete, 15/04/1993, Sayı: 21553, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].

T.C. Resmî Gazete, 16/06/1997, Sayı: 23021, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].

T.C. Resmî Gazete, 02/06/1992, Sayı: 21246, https://www.resmigazete.gov.tr, [26.02.2024].

T.C. Resmî Gazete, 20/12/1998, Sayı: 23559, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].

T.C. Resmî Gazete, 25/07/2013, Sayı: 28718, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].

T.C. Resmî Gazete, 26/12/1994, Sayı: 22153, https://www.resmigazete.gov.tr, [22.02.2024].

The Guardian Gazetesi Resmî Web Sitesi, https://www.theguardian.com/news/2006/jan/28/mainsection.saturday3, [11.04.2024].

The New York Times Gazetesi Resmî Web Sitesi, https://www.nytimes.com/2005/01/30/magazine/the-new-hardsoft-power.html, [11.04.2024].

Yeni Akit Gazetesi Web Sitesi, “Arslan Baba”, https://www.yeniakit.com.tr/yazarlar/huseyin-ozturk/arslan-baba-3608.html, [08.09.2023].

Yeni Şafak Gazetesi Resmî Web Sitesi, https://www.yenisafak.com/kultur-sanat/her-yerinde-100-turkiye-kutuphanesi-443508, [20.01.2024].

Diğer Çevrim İçi Kaynaklar

Air Astana Resmî Web Sitesi, https://airastana.com/global-en, [20.10.2023].

Al-Farabi Kazak Millî Üniversitesi Resmî Web Sitesi, https://www.kaznu.kz, [24.01.2024].

Anadolu Ajansı Resmî Web Sitesi, "YTB’den Kazak Öğrencilere Moral Programı", https://www.aa.com.tr/tr/egitim/ytb-ogrencilere-moral-kahvaltisi-duzenledi/, [24.10.2023].

Anadolu Haber Ajansı, “TİKA Türkçe Sınıfları Açıyor”, https://www.aa.com.tr/tr/egitim/tika-nin-destekleriyle-kazakistan-daki-universitelerde-turkce-siniflari-aciliyor, [25.09.2023].

ASU Resmî Web Sitesi, https://asu.edu.kz/en/media/news/, [03.04.2024].

AYÜ Resmî Web Sitesi, https://ayu.edu.tr/hakkimizda/hakkimizda, [29.01.2024].

AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr./, [29.01.2024].

AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/degisim-programlari/, [02.01.2024].

AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/fakulteler/filoloji-fakultesi, [25.01.2024].

AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/fakulteler/hazirlik-okulu, [08.12.2023].

AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/hakkimizda/misyonumuz, [29.01.2024].

AYÜ Resmî Web Sitesi, https://www.ayu.edu.tr/yayinlar/yayin-detay/238a4a0, [25.01.2024].

BBC Resmî Web Sitesi, https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-471343, [22.10.2023].

Best Diplomats Web Sitesi, https://bestdiplomats.org/soft-power-in-ir/, [28.02.2023].

CAB Resmî Web Sitesi, “Survey Wave 12” https://ca-barometer.org/en/projects/central-asia-barometer-survey-wave-12, [14.12.2023].

CAB Resmî Web Sitesi, https://ca-barometer.org/en/about, [14.12.2023].

E-International Relations Sitesi, “The Impact of Media on Foreign Policy”, https://www.e-ir.info/2013/05/10/the-impact-of-media-on-foreign-policy/, [25.03.2024].

ERI Resmî Web Sitesi, https://www.eurasian-research.org/belgelerle-osmanli-devleti-ve-orta-asya-hanliklari-munasebetleri-sergisinin-acilis-toreni-yapilmistir/langtr, [26.01.2024].

FlyArystan Resmî Web Sitesi, https://flyarystan.com, [20.10.2023].

Foreign Policy Magazine Web Sitesi, https://foreignpolicy.com/tag/soft-power/, [27.02.2023].

FP Web Sitesi, https://foreignpolicy.com/2006/02/23/think-again-soft-power/, [23.09.2023].

Haber 7 Resmî Web Sitesi, https://www.haber7.com/turki-cumhuriyetler/haber/836212-kazakistanda-turkce-ogretim-calistayi, [19.01.2024].

Haber 7 Web Sitesi, “Bozdağ, Kazak Türk Lisesi'nin Açılışını Yaptı”, https://m.haber7.com/dis-politika/haber/kazak-turk-lisesinin-acilisi, [08.09.2023].

Haberler Web Sitesi, “KZ Türkçe Dersi Sınıfı Açıldı”, https://www.haberler.com/egitim/kazakistan-da-turkce-dersi-sinifi-acildi, [25.09.2023].

History Web Sitesi, https://www.history.com/topics/cold-war/cold-war-history, [25.09.2023].

Kazakistan İstanbul Başkonsolosluğu Resmî Web Sitesi, https://www.gov.kz/memleket/entities/mfa-istanbul/press/news/details/?lang=tr, [24.10.2023].

KSU Resmî Web Sitesi, https://buketov.edu.kz/en/page/faculty/faculty-ffl, [28.03.2024].

KTB Sitesi, https://www.ktb.gov.tr/TR133260/misyonumuz-vizyonumuz.html, [18.07.2023].

KTB Sitesi, https://www.ktb.gov.tr/TR-96130/kurulus-ve-gorevler.html, [18.07.2023].

KTMÜ Resmî Web Sitesi, https://www.manas.edu.kg/tr/about_manas/aff, [20.01.2024].

MKU Resmî Web Sitesi, https://ku.edu.kz/?lang=en, [03.04.2024].

NTV Haber Resmî Web Sitesi, “Diziler Sayesinde Dünyaya Türkçeyi Öğretiyoruz”, https://www.ntv.com.tr/galeri/yasam/dunyaya-turkceyi-ogretiyoruz,x4QfWeuASkKa, [12.03.2024].

Pegasus Resmî Web Sitesi, https://flypgs.com, [20.10.2023].

QYZPU Resmî Web Sitesi, https://qyzpu.edu.kz, [02.04.2024].

T.C. İletişim Başkanlığı Resmî Web Sitesi, https://madeinturkiye.gov.tr, [02.07.2023].

TDV Resmî Sitesi, https://tdv.org/tr/kazakistan-hoca-ahmet-yesevi-camii, [08.09.2023].

TİKA Resmî Web Sitesi, https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/hakkimizda-14649, [18.06.2023].

TİKA Resmî Web Sitesi, https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/tarihce-222, [18.06.2023].

TİKA Resmî Web Sitesi, https://www.tika.gov.tr/tr/sayfa/teskilat_kanunu-238, [18.06.2023].

TRT Avaz Resmî Web Sitesi, https://www.trtavaz.com.tr/haber/tur/avrasyadan/kazakistanda-canakkale-zaferi-konulu-fotograf-sergisi-acildi/65f32fd78407d499ad44ec90, [26.01.2024].

TRT Resmî Web Sitesi, https://www.trt.net.tr/kurumsal/tarihce, [14.12.2023].

TÜİK İstatistik Veri Portalı, https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Eğitim,Kültür,-Spor-ve-Turizm-105, [28.10.2023].

TuraNews Web Sitesi, “TİKA’dan Türkçe Eğitimine Destek”, https://turanews.kz/tr/news/tikadan-kazakistanda-turkce-egitimine-destek/, [25.09.2023].

Türk Dünyası Parlamenterler Vakfı Resmî Web Sitesi, https://www.tdpv.org/uploads/files/621f67817d331.pdf, [21.01.2024].

Türk Hava Yolları Resmî Web Sitesi, https://www.turkishairlines.com, [20.10.2023].

Türkçe Yaz Okulu Resmî Web Sitesi, https://yazokullari.yee.org.tr, [19.01.2024].

Türkiye Bursları Resmî Web Sitesi, https://www.turkiyeburslari.gov.tr, [25.10.2023].

TYS Resmî Web Sitesi, https://tys.yee.org.tr/index.php, [19.01.2024].

Wikipedia, https://en.wikipedia.org/wiki/Non-state_actor, [06.04.2023].

YEE Resmî Web Sitesi, "Kazakistan'da Türk Dizileri ve Türkçe Kurslarına Rekor Talep" https://www.yee.org.tr/tr/haber/turk-dizileri-ve-turkce-kurslarina-rekor-talep, [15.02.2024].

YEE Resmî Web Sitesi, https://azez.yee.org.tr/sites/default/files/yayin.pdf, [25.01.2024].

YEE Resmî Web Sitesi, https://nur-sultan.yee.org.tr/tr/haber/ataturk -anildi, [26.01.2024].

YEE Resmî Web Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/haber/canakkale-zaferi-sergi, [25.01.2024].

YEE Resmî Web Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/haber/kazakistanda-yunus-emre-seckisi-kitabinin-kazakca-cevirisi-torenle-tanitildi, [26.01.2024].

YEE Resmî Web Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/vizyon-misyon, [18.01.2024].

YEE Resmî Web Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/kurumsal/hakkımızda, [18.01.2024].

YEE Resmî Web Sitesi, https://www.yee.org.tr/tr/turkce/turkce-yaz-okulu, [18.01.2024].

YTB Resmî Sitesi, "Türkiye Mezunları Derneği Açıldı", https://ytb.gov.tr/haberler/kazakistanda-turkiye-mezunlari-dernegi-acildi, [24.10.2023].

YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/daireler/uluslararasi-ogrenciler, [25.10.2023].

YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/daireler/yurtdisi-vatandaslar, [24.10.2023].

YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/kurumsal/baskanlik, [24.10.2023].

YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/kurumsal/destek-burs-programları, [24.10.2023].

YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/kurumsal/hakkımzda, [24.10.2023].

YTB Resmî Web Sitesi, https://ytb.gov.tr/kurumsal/kulturel-hareketlilik, [24.10.2023].